

**Τ.Ε.Ι. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΓΟΡΑΣ»**

**ΠΑΤΙΡΗ ΙΟΥΛΙΑ
ΠΑΛΙΟΥΡΑ ΕΛΕΑΝΑ**

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΤΣΑΓΚΑΝΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

ΠΑΤΡΑ, 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	7
ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ.....	7
1.1 Η ΡΙΚΑΡΔΙΑΝΗ ΘΕΩΡΙΑ	7
1.2 Η ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ	8
1.3 ΟΙ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	9
1.3.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΟΡΙΑΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	9
1.3.2 ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ «ΒΑΘΜΟΥ ΜΟΝΟΠΩΛΙΟΥ».....	11
1.4 ΚΕΥΝΣΙΑΝΗ ΘΕΩΡΙΑ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	14
Η ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	14
2.1 ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΛΗΡΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	14
2.2 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	15
2.3 Ο ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ	19
2.4 Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	24
Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ.....	24
3.1 Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ PARETO	24
3.2 Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ PARETO ΚΑΙ Η ΚΑΜΠΥΛΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ.....	25
3.3 Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΑΓΑΘΩΝ	27
3.4 ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΑΠΟΚΛΙΣΕΩΝ.....	30
3.5 ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΙΜΩΝ ΜΟΝΟΠΩΛΙΩΝ	35
3.6 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΡΑ.....	37
3.7 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	43
Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	57
Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	57
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	57
5.2 ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ	58
5.2.1 Η ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ	60
5.2.2 Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ	62
5.2.3 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ	62
5.3 ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ	63
5.3.1 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ	64
5.3.2 ΔΥΝΑΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ	66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ	72
Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ EVIEWS	72
6.1 ΕΚΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	72
6.2 ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ	73
6.3 ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ, ΕΞΟΛΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΤΗΣΗ ΑΡΧΕΙΟΥ	81
6.4 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ	82
6.5 Η ΕΠΙΛΟΓΗ VIEW ΣΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗΣ	84
6.6 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ	85
6.7 ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ	86
6.8 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ GROUP	88
6.9 ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ	93
6.10 ΕΛΕΓΧΟΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ	98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ	104
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	104
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	106
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ.....	108

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα που πραγματεύεται η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι η κατανομή του εισοδήματος και η αποτελεσματικότητα της αγοράς.

Το πρώτο κεφάλαιο της πτυχιακής αποτελεί ένα εισαγωγικό μέρος για τις θεωρίες κατανομής του εισοδήματος. Οι σημαντικότερες θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί είναι η Ρικαρδιανή, η μαρξιστική, οι νεοκλασικές θεωρίες, καθώς και η κεϋνσιανή θεωρία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να επιτευχθεί σταθεροποίηση της οικονομίας σε επίπεδα πλήρους απασχόλησης. Περιγράφονται οι πολιτικές που ακολουθούνται, καθώς και με ποιον τρόπο είναι εφικτός ο περιορισμός των εισοδηματικών ανισοτήτων και της αναδιανομής του πλούτου μέσα στην οικονομία.

Στο τρίτο κεφάλαιο της εργασίας περιγράφεται η αποτελεσματική κατανομή των πόρων, μέσω της αποτελεσματικότητας κατά Pareto. Κάτι τέτοιο μπορεί να συμβεί με προσφορά δημοσίων αγαθών, διόρθωση των αποκλίσεων και έλεγχο τιμών στα μονοπώλια. Επίσης, παρουσιάζονται οι στόχοι δημιουργίας των δημοσίων επιχειρήσεων, καθώς και οι σημαντικότερες από αυτές στην Ελλάδα.

Στο τέταρτο κεφάλαιο της παρούσας πτυχιακής εργασίας αναλύεται η κατανομή του εισοδήματος στην Ελλάδα. Μελετώνται οι συνθήκες διαβίωσης των νοικοκυριών σε σχέση με το εισόδημά τους, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και εθνικό επίπεδο.

Στο πέμπτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η εισαγωγή στην θεωρία της αποτελεσματικότητας της αγοράς, διατυπώνεται το μοντέλο κατανομής του εισοδήματος, ενώ παράλληλα υπολογίζονται και οι δείκτες μέτρησης της βιομηχανικής συγκέντρωσης .

Το έκτο κεφάλαιο της πτυχιακής εργασίας περιγράφει το πρόγραμμα και τις δυνατότητες που παρέχονται μέσω του EViews.

Στο έβδομο κεφάλαιο της εργασίας, υπάρχουν τα συμπεράσματα από την ανάλυση του θέματος για την κατανομή του εισοδήματος και την αποτελεσματικότητα της αγοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

1.1 Η ΡΙΚΑΡΔΙΑΝΗ ΘΕΩΡΙΑ

Ο Ricardo θεωρεί ότι η οικονομική επιστήμη, παρά την σημαντική πρόοδο που σημειώθηκε με τα έργα των φυσιοκρατών, δεν έχει επιλύσει το κύριο πρόβλημά της, το οποίο συνίσταται στον προσδιορισμό των νόμων που διέπουν την κατανομή του κοινωνικού προϊόντος ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές τάξεις και έτσι, στον προσδιορισμό της διαχρονικής εξέλιξης των μισθών, των κερδών και των γαιοπροσόδων.

Ειδικότερα, ο Ricardo αναπαριστά ένα κλειστό κεφαλαιοκρατικό σύστημα, στο οποίο λαμβάνει χώρα η συσσώρευση του κεφαλαίου και προσπαθεί να προσδιορίσει, κάτω από συγκεκριμένες υποθέσεις, τους νόμους που διέπουν την κατανομή και την μεγέθυνση του κοινωνικού προϊόντος στην μακρά, κυρίως περίοδο.

Συμπεραίνει ότι το σύστημα τείνει να ακολουθεί μια τροχιά μεγέθυνσης, κατά μήκος της οποίας, το ωρομίσθιο και η συνολική γαιοπρόσοδος αυξάνονται συνεχώς, τα συνολικά κέρδη εμφανίζουν μη μονότονη συμπεριφορά, ενώ το ποσοστό του κέρδους μειώνεται συνεχώς, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει περαιτέρω κίνητρο για συσσώρευση του κεφαλαίου.

Επιπλέον, η ρικαρδιανή θεωρία, συνάγει ότι η πρωτική τάση του ποσοστού κέρδους, η οποία οφείλεται στην ύπαρξη φθινουσών αποδόσεων κλίμακας, δύναται να αναστέλλεται μόνο όταν εμφανίζεται τεχνολογική πρόοδος, ενώ ενδέχεται να αναιρείται πλήρως μόνο με τον νόμο του συγκριτικού πλεονεκτήματος του εξωτερικού εμπορίου.

Τέλος, διαπιστώνει ότι παρόλο που οι δύο τρόποι αντιστροφής της πτωτικής τάσης του ποσοστού κέρδους είναι ισοδύναμοι, έχουν διαφορετικές επιπτώσεις. Η τεχνολογική πρόοδος από την μια πλευρά, ενδέχεται να οδηγήσει σε αύξηση της ανεργίας και με αυτόν τον τρόπο να είναι επιβλαβής απέναντι στην εργατική τάξη. Από την άλλη πλευρά, το εξωτερικό εμπόριο ωθεί στην αύξηση της μάζας των διαθέσιμων αξιών χρήσης, ωφελώντας όλα τα έθνη και τις κοινωνικές τάξεις.¹

1.2 Η ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ

Η βασική έννοια στην μαρξιστική θεωρία είναι η έννοια της κοινωνίας και της εξέλιξής της. Η δράση των ατόμων καθορίζεται από τις κοινωνικές συνθήκες. Αρχικά, από την οικονομική βάση και έπειτα, από το εποικοδόμημα των θεσμών, των ιδεών, των αντιλήψεων, κ.λπ.

Ο Μαρξ ουσιαστικά υιοθέτησε τη μέθοδο αυτή από το Hegel, αφού χρησιμοποιεί τη διαλεκτική μέθοδό του. Έκανε την θεωρία του υλιστική, ώστε να είναι ικανή να απαντήσει στο ερώτημα περί δίκαιης διανομής του εισοδήματος.

Οι κοινωνικές αξίες, σύμφωνα με τον διαλεκτικό και ιστορικό υλισμό, καθορίζονται με βάση τις συνθήκες παραγωγής. Εκφράζουν κάποιο συσχετισμό ταξικών δυνάμεων, στον οποίο η κυρίαρχη κοινωνική τάξη επιβάλλει στο σύνολο το είδος της δικαιοσύνης που ταιριάζουν στον κυρίαρχο τρόπο παραγωγής, που και η ίδια εκφράζει. Όταν αλλάξει ο συσχετισμός δυνάμεων τότε θα αλλάξει και η έννοια της δικαιοσύνης. Είναι, λοιπόν, μάταιο να γίνεται λόγος για «δίκαιη» ή «άδικη» διανομή εισοδήματος στον καπιταλισμό ή σε οποιονδήποτε άλλο κοινωνικοοικονομικό μετασχηματισμό, αφού αυτή η διανομή είναι

¹ Σταμάτης Γιώργος. «Η παραγωγή και η κατανομή του εισοδήματος». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 1996

λογική απόρροια του συστήματος και προϋπόθεση για την επιβίωσή του. Για τη μαρξιστική θεωρία, η κατανομή του εισοδήματος είναι αποτέλεσμα της ικανότητας μιας τάξης να εκμεταλλεύεται μία άλλη τάξη. Η ανισότητα και η αδικία είναι μέσα στη φύση του ίδιου του συστήματος.²

1.3 ΟΙ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

1.3.1 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΟΡΙΑΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Το νεοκλασικό υπόδειγμα, ξεκινώντας από την υπόθεση ότι οι διάφορες μορφές εισοδήματος είναι οι τιμές αντίστοιχων παραγωγικών υπηρεσιών, παρουσιάζει το κεντρικό οικονομικό πρόβλημα ως εξής: η αξία των παραγωγικών υπηρεσιών εξαρτάται από τη διαθέσιμη ποσότητά τους καθώς και από την αξία που έχουν τα παραγόμενα με αυτές αγαθά για τους τελικούς τους χρήστες. Επομένως χρειάζεται να προσδιορισθούν οι ποσότητες των παραγόμενων εμπορευμάτων, οι τιμές αυτών των εμπορευμάτων καθώς και οι τιμές των υπηρεσιών στη βάση τριών ομάδων δεδομένων:

- Τις προτιμήσεις των καταναλωτών (θεωρία ζήτησης).
- Τις τεχνικές της παραγωγής που υποτίθεται ότι είναι εφαρμόσιμες σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο τεχνικών γνώσεων και οι οποίες εκφράζονται από την «συνάρτηση παραγωγής» κάθε εμπορεύματος.
- Τη διαθέσιμη ποσότητα των συντελεστών παραγωγής στην οικονομία την δεδομένη χρονική περίοδο.

Πρέπει να τονισθεί ότι αυτό το σχήμα διαφέρει από το αντίστοιχο κλασικό τόσο όσον αφορά τη φύση του κέρδους, το οποίο εδώ είναι η

²Σταμάτης Γιώργος. «Η παραγωγή και η κατανομή του εισοδήματος». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 1996

τιμή του συντελεστή κεφαλαίου ενώ εκεί ήταν ένα υπόλειμμα, όσο και τη φύση του μισθού, ο οποίος εδώ είναι η τιμή παραγωγικής υπηρεσίας η οποία προσδιορίζεται μονοσήμαντα από την συνεισφορά της στην παραγωγή και δεν έχει καμία απολύτως σχέση με άλλα προσδιοριστικά στοιχεία που παράγονται από το κοινωνικό σύστημα, όπως αντίθετα συμβαίνει στο κλασικό υπόδειγμα.

Αυτό σημαίνει ότι στις θεωρίες της οριακής παραγωγικότητας το θέμα της σχέσης αξίας και διανομής εισοδήματος τίθεται τελείως διαφορετικά από ότι στις θεωρίες του πλεονάσματος. Ουσιαστικά στις θεωρίες της οριακής παραγωγικότητας δεν υπάρχει η έννοια της εκμετάλλευσης, με οποιονδήποτε τρόπο, της ανθρώπινης εργασίας. Κάθε συντελεστής παραγωγής αμείβεται ανάλογα με τη συνεισφορά του στην παραγωγή του προϊόντος.

Η νεοκλασική σχολή -οριακή θεωρία- αν θελήσουμε να φτάσουμε στον κεντρικό πυρήνα της, που είναι η εξήγηση κατανομής του εισοδήματος σε όρους προσφοράς-ζήτησης, βασίζεται ουσιαστικά, στη θεμελιακή θεωρητική πρόταση που αποδέχεται την ύπαρξη μονοτονικής αντίστροφης σχέσης μεταξύ ποσοστού κέρδους και κεφαλαίου/εργασίας. Δηλαδή στη γνωστή θεωρία της υποκατάστασης κεφαλαίου-εργασίας.

Η σχέση αυτή υποστηρίζει, όπως είναι γνωστό, ότι μια μείωση (αύξηση) του ποσοστού κέρδους (r) θα καταστήσει συμφέροντα (ασύμφορα) τα παραγωγικά συστήματα που χρειάζονται κεφαλαιουχικά αγαθά, των οποίων η αξία είναι μεγαλύτερη (μικρότερη) σε σχέση με τον απασχολούμενο αριθμό εργατών.

Η δυνατότητα υποκατάστασης μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας σημαίνει ότι το σύστημα τιμών του κεφαλαίου και της εργασίας παίζει βασικό ρόλο στην απόφαση επιμερισμού των ποσοτήτων κεφαλαίου και εργασίας που θα χρησιμοποιηθούν σε μακροοικονομικό επίπεδο. Οι δυνάμεις της αγοράς, λόγω του ανταγωνισμού, θα επιλέξουν μια

κατάσταση ισορροπίας, δηλαδή ένα συγκεκριμένο όγκο κεφαλαίου και εργασίας σε συνάρτηση με την τιμή τους. Αν προσπαθήσουμε να αναδιανείμουμε το εισόδημα από το κεφάλαιο προς την εργασία αυξάνοντας το μισθό των εργαζομένων (άμεση ανακατανομή) αυτή η ενέργεια, λόγω της αύξησης της τιμής της εργασίας, θα οδηγήσει την οικονομία σε χρησιμοποίηση λιγότερης ποσότητας εργασίας και περισσότερου κεφαλαίου, τόσο ώστε ο όγκος της απασχόλησης να πέσει και το μερίδιο της εργασίας στο συνολικό εισόδημα να αυξηθεί λιγότερο από όσο ήταν αναμενόμενο. Με άλλα λόγια οι ποσότητες εργασίας και κεφαλαίου που χρησιμοποιούνται στην οικονομία της καπιταλιστικής αγοράς εξαρτώνται από τις αντίστοιχες τιμές τους, το επίπεδο ισορροπίας των οποίων, καθορίζεται αντικειμενικά από τη λειτουργία της αγοράς.³

1.3.2 ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ «ΒΑΘΜΟΥ ΜΟΝΟΠΩΛΙΟΥ»

Ο βαθμός του μονοπωλίου αναφέρεται στο περιθώριο του κέρδους και εξαρτάται από ορισμένους παράγοντες.

Πρώτον, το περιθώριο κέρδους συνδέεται θετικά με το βαθμό συγκέντρωσης μέσα σε έναν κλάδο. Ένα υψηλό επίπεδο συγκέντρωσης σε έναν κλάδο αυξάνει τις πιθανότητες για τη διαμόρφωση μονοπωλιακών τιμών από τις σημαντικότερες επιχειρήσεις.

Επιπλέον, το περιθώριο κέρδους σχετίζεται αρνητικά με τη σημασία του ανταγωνισμού σε επίπεδο τιμών σε σχέση με άλλες μορφές ανταγωνισμού (διαφοροποίηση του προϊόντος, μάρκετινγκ, κ.λπ.).

Οι δύο παραπάνω παράγοντες συνοψίζονται ως το «επίπεδο του ανταγωνισμού των τιμών μεταξύ επιχειρήσεων στην αγορά αγαθών».

³ Σταμάτης Γιώργος. «Η παραγωγή και η κατανομή του εισοδήματος». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 1996

Τρίτον, σύμφωνα με τον Kalecki η ισχύς των συνδικάτων είχε αρνητικές επιπτώσεις στο περιθώριο κέρδους. Στο πλαίσιο ενός είδους στρατηγικού παιχνιδιού, οι επιχειρήσεις προσδοκούν ότι τα ισχυρά συνδικάτα θα απαιτήσουν υψηλότερους μισθούς εάν το περιθώριο κέρδους ξεπερνά τα συμβατικά επίπεδα, ώστε μια προσαύξηση σε υψηλά επίπεδα να μπορεί να είναι βιώσιμη μόνο εις βάρος διαρκώς αυξανόμενων τιμών. Απόρροια των ανωτέρω είναι η απώλεια της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης. Αυτό θα παρακινήσει τις επιχειρήσεις να περιορίσουν το περιθώριο κέρδους.

Τέλος, ο Kalecki υποστηρίζει ότι τα γενικά έξοδα μπορούν να επηρεάσουν τον βαθμό του μονοπωλίου και ως εκ τούτου το περιθώριο κέρδους. Δεδομένου ότι η αύξηση των γενικών εξόδων συμπιέζει τα μικτά κέρδη, μπορεί να προκύψει μια σιωπηρή συμφωνία μεταξύ των εταιρειών του κλάδου για την προστασία των κερδών και κατά συνέπεια, να αυξήσουν τις τιμές σε σχέση με το κύριο μοναδιαίο κόστος.

Από την πλευρά της επιχείρησης, οι πληρωμές τόκων για το χρέος αποτελούν επίσης μέρος των γενικών εξόδων, και έτσι η ιδέα ενός επιτοκίου ή μιας ελαστικής προσαύξησης του επιτοκίου έχει εισαχθεί σε μοντέλα της διανομής και της ανάπτυξης με βάση το πρότυπο του μοντέλου του Kalecki.⁴

1.4 ΚΕΥΝΣΙΑΝΗ ΘΕΩΡΙΑ

Στην κεϋνσιανή θεωρία αποδεικνύεται η σπουδαιότητα που έχει η επιβολή υψηλής φορολογίας στα μεγάλα εισοδήματα και στη μεγάλη ακίνητη περιουσία για την άμβλυνση των οικονομικών ανισοτήτων.

⁴ Σταμάτης Γιώργος. «Η παραγωγή και η κατανομή του εισοδήματος». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 1996
http://www.levyinstitute.org/pubs/wp_746GR_doc.pdf

Δηλαδή, σε περίπτωση που οι ασκούντες οικονομική πολιτική επιδιώκουν να μειώσουν την παγκόσμια οικονομική ανισότητα που υπάρχει, κρίνεται απαραίτητη η κρατική παρέμβαση με στόχο την αναδιανομή του πλούτου από τα υψηλά αμειβόμενα στρώματα της κοινωνίας προς τα χαμηλότερα.

Γενικά, η οικονομική ανισότητα λαμβάνει δύο μορφές-διαστάσεις. Η πρώτη διάσταση προκύπτει ανάμεσα στις διαφορές που παρουσιάζονται στο μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα (PCI) μεταξύ των χωρών. Η άλλη αναφέρεται στις αποκλίσεις των εισοδημάτων των επιμέρους πληθυσμιακών ομάδων της κοινωνίας από τον μέσο όρο στα πλαίσια μιας χώρας. Η πρώτη διάσταση ευθύνεται για το 60% της παγκόσμιας ανισότητας ενώ η δεύτερη για το 40%.⁵

Στις μέρες μας, το πλουσιότερο 20% του παγκόσμιου πληθυσμού κατέχει το 80% του παγκόσμιου εισοδήματος και το πλουσιότερο 10% κατέχει το 54%. Αντίθετα, το φτωχότερο 20% του παγκόσμιου πληθυσμού λαμβάνει το 1,5% του παγκόσμιου εισοδήματος και το φτωχότερο 40% μόλις το 5%.⁶

⁵ Σταμάτης Γιώργος. «Η παραγωγή και η κατανομή του εισοδήματος». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 1996

⁶ http://newecothoughts.blogspot.gr/2011/10/blog-post_30.html#!/2011/10/blog-post_30.html

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2.1 ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΛΗΡΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Πλήρης απασχόληση στη μακροοικονομική ονομάζεται το επίπεδο εκείνο του ποσοστού ανεργίας το οποίο αντιστοιχεί σε μηδενική *κυκλική ανεργία*. Οι περισσότεροι οικονομολόγοι όταν μιλούν για πλήρη απασχόληση αναφέρονται στο ποσοστό ανεργίας μη-επιταχυνόμενου πληθωρισμού (Non-Accelerating Inflation Rate of Unemployment ή NAIRU).

Ο όρος αυτός, ποσοστό ανεργίας μη-επιταχυνόμενου πληθωρισμού, είναι τεχνικός όρος που αντιστοιχεί σε ένα μέγεθος που μπορεί να προσδιοριστεί εμπειρικά. Προέκυψε ως εξέλιξη της έννοιας «φυσικού ποσοστού ανεργίας» το οποίο είναι αναπόφευκτο να υπάρχει. Πρόκειται δηλαδή για ανεργία προερχόμενη από όλες τις άλλες αιτίες εκτός των κυκλικών αυξομειώσεων του ποσοστού ανεργίας λόγω των οικονομικών κύκλων. Το επίπεδο «πλήρους απασχόλησης» του εργατικού δυναμικού αντιστοιχεί σε ένα ιδεατό, χωρίς τριβές, ακαμψίες ή ανελαστικότητες νεοκλασικό υπόδειγμα όπου όλοι εργάζονται όσο ακριβώς επιθυμούν με βάση ορθολογικές προσδοκίες για τον πραγματικό μισθό και το γενικό επίπεδο των τιμών. Οι δυσκολίες σχετικά με τον προσδιορισμό του «φυσικού ποσοστού ανεργίας» οδήγησαν στην αντικατάσταση του από το ποσοστό ανεργίας μη-επιταχυνόμενου πληθωρισμού.⁷

⁷http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BB%CE%AE%CF%81%CE%B7%CF%82_%CE%B1%CF%80%CE%B1%CF%83%CF%87%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%B7

2.2 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Μια από τις βασικότερες οικονομικές λειτουργίες του κράτους είναι η σταθεροποίηση και η ανάπτυξη της οικονομίας. Η αγορά από μόνη της δε μπορεί να επιτύχει την απαραίτητη σταθερότητα. Οι αιτίες που προκαλούν τις οικονομικές διαταραχές είναι η ύφεση, ο πληθωρισμός ζήτησης και κόστους, ο στασιμοπληθωρισμός, κ.λπ.

Η ύφεση ορίζεται ως η μείωση της ενεργού ζήτησης, της παραγωγής, της απασχόλησης (ανεργία) και των πραγματικών εισοδημάτων.

Ένας τρόπος περιορισμού της ύφεσης είναι η αύξηση των κρατικών δαπανών, χωρίς αντίστοιχη αύξηση των φόρων. Έστω ότι η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση - τα μέσα παραγωγής υποαπασχολούνται. Αυξάνονται οι κρατικές δαπάνες (π.χ. εκτελούνται δημόσια έργα), προσλαμβάνεται προσωπικό, αυξάνονται τα εισοδήματα των ιδιωτών που διαθέτουν μέσα παραγωγής, αυξάνεται η ζήτηση αγαθών, αυξάνεται η παραγωγή, η απασχόληση, τα εισοδήματα και η ζήτηση και η διαδικασία θα συνεχιστεί και έτσι η αρχική αύξηση της κρατικής δαπάνης θα προκαλέσει μία πολλαπλάσια αύξηση της παραγωγής, της απασχόλησης και των εισοδημάτων.

Η αύξηση των δαπανών δε θα πρέπει να συνοδεύεται από αντίστοιχη αύξηση των φόρων, επειδή κάτι τέτοιο θα εξουδετέρωνε την επεκτατική αποτελεσματικότητα των δαπανών. Θα πρέπει να δημιουργηθεί έλλειμμα στον κρατικό προϋπολογισμό, το οποίο θα πρέπει να χρηματοδοτηθεί με έκδοση νέου χρήματος ή δανεισμό από τις εμπορικές τράπεζες.

Όσον αφορά το είδος των δαπανών που θα πρέπει να αυξηθούν, είναι προτιμότερο να αυξάνονται οι δαπάνες του κράτους για αγαθά και υπηρεσίες, επειδή αυξάνουν τη συνολική ζήτηση. Επίσης, το κράτος μπορεί να συγκρατήσει αυτές τις δαπάνες, όταν επιτευχθεί πλήρης απασχόληση στην οικονομία. Οι δαπάνες του κράτους για μεταβιβαστικές πληρωμές θεωρούνται λιγότερο αποτελεσματικές, επειδή η ενεργός ζήτηση αυξάνεται μόνο στο βαθμό που οι ενισχυόμενοι από το κράτος διαθέτουν για κατανάλωση τη χρηματική παροχή που παίρνουν. Οι δαπάνες του κράτους για επενδύσεις πλεονεκτούν σε σχέση με τις δαπάνες για κατανάλωση, γιατί το κράτος εφοδιάζεται με χρήσιμα έργα με μέσα παραγωγής που βρίσκονται σε αδράνεια. Μόνο που όταν επιτευχθεί επίπεδο πλήρους απασχόλησης, δε μπορεί να σταματήσει το έργο στη μέση.

Η ύφεση μπορεί να αντιμετωπιστεί επίσης, με μείωση των φόρων, χωρίς αντίστοιχη μείωση των κρατικών δαπανών. Η μείωση των φόρων θα οδηγήσει σε αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, θα αυξήσει την κατανάλωση, την παραγωγή, την απασχόληση, το εισόδημα κ.λπ. Η μείωση των φόρων θα προκαλέσει μία πολλαπλάσια αύξηση της παραγωγής, της απασχόλησης και των εισοδημάτων. Δεν θα πρέπει ωστόσο, να συνοδεύεται από μείωση των δημοσίων δαπανών, γιατί θα εξουδετερωθεί το επεκτατικό αποτέλεσμα της φορολογίας. Θα πρέπει να δημιουργηθεί έλλειμμα στον προϋπολογισμό, το οποίο θα χρηματοδοτηθεί με έκδοση νέου χρήματος.

Τέλος, η άσκηση νομισματικής πολιτικής περιορίζει την ύφεση της οικονομίας. Τα μέτρα της νομισματικής πολιτικής είναι: η μείωση του ποσοστού των ταμειακών διαθεσίμων των εμπορικών τραπεζών, η μείωση του προεξοφλητικού επιτοκίου, η πολιτική της ανοιχτής αγοράς και οι άμεσοι πιστωτικοί έλεγχοι.

Ο πληθωρισμός ζήτησης εμφανίζεται όταν η ενεργός ζήτηση υπερβεί το προϊόν που μπορεί να παραχθεί με την πλήρη απασχόληση. Ο πληθωρισμός ζήτησης μπορεί να αντιμετωπιστεί ως εξής:

Έστω ότι η οικονομία θέλει να καταπολεμήσει τον πληθωρισμό ζήτησης και μειώνει τις κρατικές δαπάνες. Για παράδειγμα, μειώνεται η ζήτηση του κράτους για αγαθά και υπηρεσίες. Με τον τρόπο αυτό μειώνονται τα χρηματικά εισοδήματα, η παραγωγή και η απασχόληση στους κλάδους που παράγουν δημόσια αγαθά, μειώνεται η ζήτηση των ιδιωτών, μειώνεται η παραγωγή, η απασχόληση, τα εισοδήματα και η ζήτηση και η διαδικασία θα συνεχιστεί και έτσι η αρχική μείωση της κρατικής δαπάνης θα προκαλέσει μία πολλαπλάσια μείωση της παραγωγής, της απασχόλησης και των εισοδημάτων.

Η μείωση των δαπανών δε θα πρέπει να συνοδεύεται από αντίστοιχη μείωση των φόρων, επειδή κάτι τέτοιο θα εξουδετέρωνε την συσταλτική αποτελεσματικότητα των δαπανών. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να δημιουργηθεί πλεόνασμα στον κρατικό προϋπολογισμό.

Το μέτρο αυτό έχει περιορισμένη εφαρμογή, επειδή το κράτος δε μειώνει εύκολα τις δημόσιες δαπάνες, τις θεωρεί αναγκαίες και τις ιεραρχεί ψηλά επειδή υπηρετούν κοινωνικούς σκοπούς.

Ένας ακόμη τρόπος αντιμετώπισης του πληθωρισμού ζήτησης είναι η αύξηση των φόρων, χωρίς αντίστοιχη αύξηση των κρατικών δαπανών

Η αύξηση του Φόρου Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων θα οδηγήσει σε μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, σε μείωση της ζήτησης για καταναλωτικά αγαθά και κατ' επέκταση σε μείωση της παραγωγής, του εισοδήματος, της ζήτησης κ.λπ.

Η αύξηση των φόρων προκαλεί πολλαπλάσια μείωση του εισοδήματος. Οι κρατικές δαπάνες δεν πρέπει να αυξάνονται, αλλιώς θα

εξουδετερωθεί το συσταλτικό αποτέλεσμα των φόρων. Οι φόροι που θα πρέπει να αυξηθούν είναι:

- Ø οι φόροι κατανάλωσης, αν ο πληθωρισμός θέλουμε να αντιμετωπιστεί με περιορισμό της κατανάλωσης
- Ø οι φόροι στα κέρδη, αν ο πληθωρισμός θέλουμε να αντιμετωπιστεί με περιορισμό των επενδύσεων.

Τέλος, στα μέτρα νομισματικής πολιτικής εντάσσονται η αύξηση του ποσοστού των ταμειακών διαθεσίμων, η αύξηση του προεξοφλητικού επιτοκίου, η πολιτική ανοιχτής αγοράς και οι άμεσοι πιστωτικοί έλεγχοι.

Όσον αφορά τον στασιμοπληθωρισμό, αναφέρεται στην ταυτόχρονη και παρατεταμένη παρουσία ανεργίας και πληθωρισμού. Πιθανές αιτίες εμφάνισης στασιμοπληθωρισμού είναι τα εργατικά συνδικάτα που πιέζουν και αυξάνονται οι μισθοί πάνω από την αύξηση της παραγωγικότητας και τα μονοπώλια που για να αυξήσουν το ποσοστό κέρδους τους υψώνουν τις τιμές τους πάνω από το επίπεδο της ανταγωνιστικής αγοράς.

Όλα αυτά είναι όμως υποθέσεις. Αφού δε γνωρίζουμε τις αιτίες δεν μπορούμε να λάβουμε και μέτρα για την αντιμετώπισή του. Αν εφαρμοστούν μέτρα που εξαλείφουν την ανεργία, θα ενταθεί ο πληθωρισμός και το αντίστροφο και έτσι το κράτος βρίσκεται σε δίλημμα.

Τα τελευταία χρόνια, εφαρμόζεται το μέτρο της «εισοδηματικής πολιτικής του κράτους» που περιλαμβάνει:

- α) τον άμεσο έλεγχο μισθών και ημερομισθίων
- β) τις κεντρικές συλλογικές διαπραγματεύσεις εργατών και εργοδοτών με τη διαιτησία του κράτους κ.ά.⁸

⁸ Πεμπτετζόγλου Μαρία «Δημόσια Οικονομική». Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, 2011

2.3 Ο ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ

Σύμφωνα με τη μελέτη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), οι εισοδηματικές ανισότητες αυξήθηκαν διεθνώς στο διάστημα 1980 – 2008 ανεξάρτητα από την οικονομική ανάπτυξη που σημειώθηκε σε ορισμένες χώρες. «Divided we Stand: Why Inequality Keeps Rising».

Οι ανισότητες παραμένουν υψηλότερες στις αναδυόμενες οικονομίες εκτός ΟΟΣΑ, με χαρακτηριστική την περίπτωση της Βραζιλίας όπου η εισοδηματική διαφορά μεταξύ πλουσίων και φτωχών ανέρχεται στο 50 προς 1. Για την Ελλάδα σημειώνεται ότι για το διάστημα 1980 μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 2000, παρατηρήθηκε μια σταδιακή μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων που οφειλόταν κυρίως στην αύξηση των μισθών, των εισοδημάτων των ελεύθερων επαγγελματιών και στις κοινωνικές παροχές.

Ο ΟΟΣΑ θεωρεί ως κύριες αιτίες αύξησης της ανισότητας τις μεγάλες διαφορές στους μισθούς, την αύξηση της μερικής απασχόλησης, τη μείωση των κοινωνικών επιδομάτων, αλλά και τη μείωση των φορολογικών συντελεστών για τα υψηλά εισοδήματα. Για τη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων, ο Οργανισμός προτείνει πολιτικές ενίσχυσης της απασχόλησης στις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες, πολιτικές που στοχεύουν στην αύξηση των δεξιοτήτων, φορολογικά μέτρα που συμβάλουν στη δίκαιη ανακατανομή του εισοδήματος αλλά και δράσεις που συντελούν στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΟΣΑ σημείωσε ότι, «*Το κοινωνικό συμβόλαιο έχει αρχίσει να ανατρέπεται σε πολλές χώρες. Χωρίς μία συνολική αναπτυξιακή πολιτική οι ανισότητες θα εξακολουθούν να μεγεθύνονται*».⁹

2.4 Η ΑΝΑΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Στην παρούσα ενότητα περιγράφεται η αναδιανεμητική πολιτική που θα πρέπει να ακολουθεί το κράτος για να αμβλύνει τις εισοδηματικές ανισότητες που υπάρχουν.

Οι ανισότητες που παρατηρούνται στη διανομή εισοδήματος οφείλονται στους εξής παράγοντες:

- Στις διαφορές στην ιδιοκτησία του πλούτου. Στις οικονομίες της αγοράς παρατηρείται μεγάλη συγκέντρωση πλούτου σε μικρό ποσοστό του πληθυσμού (π.χ. σε Αγγλία, Αμερική, το 5% του πληθυσμού έχει το 50% του πλούτου). Αυτό οφείλεται σε ατομικές προσπάθειες (αποταμίευση, τεχνολογικές καινοτομίες), θεσμούς (κληρονομιά, προίκα, δωρεά) ή τυχαία γεγονότα (ανακάλυψη πετρελαιοπηγών).
- Στις διαφορές στις αμοιβές της εργασίας, οι οποίες οφείλονται: α) στις διαφορές στην ποιότητα της παρεχόμενης εργασίας, επειδή υπάρχουν διαφορές στις ψυχοσωματικές ικανότητες των ατόμων καθώς και στην εκπαιδευτική τους κατάρτιση, β) στη διαφορετική μεταχείριση μεταξύ εργαζομένων (φυλετικές και άλλες διακρίσεις), γ) στην έλλειψη ίσων ευκαιριών εκπαιδευτικής

⁹ http://www.mindev.gov.gr/wp-content/uploads/2011/12/Newsletter_MEA-OOSA_Issue-2_Jan-2012.pdf

κατάρτισης κ.ά., και δ) στις μονοπωλιακές καταστάσεις στην αγορά (εργατικά συνδικάτα).

Η πολιτική αναδιανομής που εφαρμόζουν τα σύγχρονα κράτη αποβλέπει όχι στο να θέτει φραγμούς στην αύξηση των υψηλών εισοδημάτων, αλλά στο να στηρίζει τα χαμηλά εισοδήματα να μην πέφτουν κάτω από ένα επίπεδο.

Τα κυριότερα μέτρα πολιτικής που χρησιμοποιεί το κράτος για τον περιορισμό των εισοδηματικών ανισοτήτων είναι η προοδευτική φορολογία, οι μεταβιβαστικές πληρωμές, οι δαπάνες του κράτους για αγαθά και υπηρεσίες, καθώς και η εγγύηση της απασχόλησης και της σταθερής αγοραστικής δύναμης.

Προοδευτική φορολογία εφαρμόζεται όταν το ποσοστό του φόρου που πληρώνει ο φορολογούμενος μεγαλώνει καθώς αυξάνεται το εισόδημά του. Η προοδευτική φορολογία θεωρείται το πιο αποτελεσματικό μέτρο για την άμβλυση των εισοδηματικών ανισοτήτων.

Ο προοδευτικός φορολογικός συντελεστής αφαιρεί από τα υψηλά εισοδηματικά κλιμάκια αναλογικά περισσότερο φόρο από αυτόν που αφαιρεί από τα χαμηλά και όσο πιο προοδευτικός είναι, τόσο μικραίνουν οι εισοδηματικές ανισότητες.

Αποτελεσματικοί για την άμβλυση των εισοδηματικών ανισοτήτων θεωρούνται και οι φόροι περιουσίας. Το κράτος με τη νομοθεσία αφαιρεί πάνω από το μισό των μεγάλων κληροδοτημάτων και αυτό για να μη διατηρούνται οι μεγάλες περιουσίες και διατηρούνται μονοπώλια.

Οι μεταβιβαστικές πληρωμές αναφέρονται σε παροχές του κράτους στους ιδιώτες χωρίς αντίστοιχη αντιπαροχή από μέρος των ιδιωτών προς

το κράτος, και είναι η κοινωνική ασφάλιση και κοινωνική πρόνοια, καθώς και ο αρνητικός φόρος εισοδήματος.

Η κοινωνική ασφάλιση καλύπτει το σύνολο του πληθυσμού και ασκείται είτε από ενιαίο κρατικό φορέα είτε από περισσότερους ημικρατικούς οργανισμούς. Προβλέπει στην σύνταξη για γηρατειά, σε αναπηρία και θάνατο, στην χορήγηση επιδόματος σε περίπτωση ανεργίας, στην παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και οικογενειακών επιδομάτων. Το κόστος της κοινωνικής ασφάλισης βαρύνει τους ασφαλισμένους, τους εργοδότες και το κοινωνικό σύνολο, μέσω των ασφαλιστικών, εργοδοτικών εισφορών και της φορολογίας αντίστοιχα.

Με την έννοια της κοινωνικής πρόνοιας, αναφερόμαστε στην κρατική μέριμνα για τα πρόσωπα που έχουν ανάγκη βοήθειας, επειδή δεν είναι σε θέση να αποκομίζουν εισόδημα ή δεν έχουν άλλους πόρους που να εξασφαλίζουν το ελάχιστο όριο συντήρησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι μόνιμα ανίκανοι για εργασία, οι εγκαταλελειμμένες από πατέρα οικογένειες, οι χήρες, τα ορφανά, κ.λπ. στις παροχές της κοινωνικής πρόνοιας εντάσσονται τα βοηθήματα σε απροστάτευτες οικογένειες, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, το επίδομα ενοικίου και τα συσσίτια.

Ο αρνητικός φόρος εισοδήματος πλεονεκτεί σε σχέση με τις άλλες μορφές κοινωνικών παροχών. Τα νοικοκυριά που έχουν εισόδημα πάνω από το ελάχιστο όριο συντήρησης πληρώνουν φόρο στο κράτος για αυτό το επιπλέον εισόδημα. Τα νοικοκυριά που έχουν εισόδημα κάτω από το ελάχιστο όριο συντήρησης πληρώνονται από το κράτος εισοδηματική ενίσχυση.

Όσον αφορά τις δαπάνες του κράτους, ο εφοδιασμός της κοινωνίας με δημόσια αγαθά, των οποίων το όφελος διαχέεται στο κοινωνικό σύνολο, προκαλεί κάποια αναδιανεμητική επίδραση, ανάλογα με το

όφελος που αποκομίζει η κάθε εισοδηματική τάξη από τα δημόσια αγαθά. Τα στρώματα του πληθυσμού με χαμηλά εισοδήματα αποκομίζουν αναλογικά περισσότερο όφελος από τα δημόσια αγαθά από αυτά που αποκομίζει ο πληθυσμός με υψηλά εισοδήματα. Εκτός από την άμεση αναδιανεμητική επίδραση, π.χ. παιδεία, υγεία, οι δημόσιες δαπάνες ασκούν και έμμεση επίδραση, δίνεται για παράδειγμα η δυνατότητα στα άτομα με χαμηλά εισοδήματα να ανεβάσουν τη στάθμη της εργασίας τους.

Τέλος, πολλοί οικονομολόγοι θεωρούν ότι οι εισοδηματικές ενισχύσεις δημιουργούν αντικίνητρο για εργασία και πιστεύουν ότι το κράτος πρέπει να φροντίζει για την απασχόληση στο δημόσιο τομέα όλων εκείνων που δεν μπορούν να βρουν δουλειά στον ιδιωτικό. Αυτό όμως μπορεί να καταστήσει το κράτος σε πόλο έλξης αργόμισθων.

Από την άλλη μεριά το κράτος δε θα μπορεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το πρόβλημα των οικονομικών ανισοτήτων, αν δεν μπορέσει να χαλιναγωγήσει τον πληθωρισμό καθώς η αύξησή του μειώνει διαρκώς την αγοραστική δύναμη των σταθερών εισοδημάτων.¹⁰

¹⁰ Πεμπτεζόγλου Μαρία «Δημόσια Οικονομική». Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, 2011

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ

3.1 Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ PARETO

Η αποτελεσματικότητα είναι ένα δεοντολογικό κριτήριο που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση των επιδράσεων που έχει η χρήση των πόρων στην ευημερία των ατόμων. Το κριτήριο της αποτελεσματικότητας ικανοποιείται όταν οι πόροι χρησιμοποιούνται, μέσα σε μια ορισμένη χρονική περίοδο, με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι αδύνατο να βελτιωθεί η ευημερία κάποιου ατόμου χωρίς να μειωθεί η ευημερία κάποιου άλλου. Το κριτήριο αυτό διατυπώθηκε από έναν Ιταλό οικονομολόγο και κοινωνιολόγο, τον Vilfredo Pareto(1848-1923) και είναι γνωστό και ως κριτήριο της αριστοποίησης κατά Pareto. Το κριτήριο αυτό μας διευκολύνει να αποφύγουμε ένα από τα «άλυτα» προβλήματα των οικονομικών της ευημερίας, εκείνο που αναφέρεται στο θέμα της διαπροσωπικής σύγκρισης της ευημερίας.

Το κριτήριο του Pareto χαρακτηρίζεται από έντονο ατομικισμό, αφού μόνο το ίδιο το άτομο μπορεί να κρίνει αν μια κατάσταση είναι *καλύτερη* ή *χειρότερη*. Εάν κατά τη δική του κρίση, το άτομο είναι καλύτερα, λόγω αναδιανομής πόρων και κανένα άλλο άτομο δεν δηλώνει χειρότερα, τότε λέμε ότι έχουμε βελτίωση κατά Pareto. Η αποδοχή του κριτηρίου αυτού σημαίνει και την αποδοχή μιας σειράς αξιολογικών κρίσεων, οι οποίες είναι οι εξής:

- Ø Το άτομο είναι η βασική μονάδα της οικονομικής ανάλυσης και η ευημερία του εξαρτάται αποκλειστικά και μόνο από το δικό του εισόδημα, το δικό του πλούτο, το δικό του διαθέσιμο χρόνο.
- Ø Το άτομο είναι ο καλύτερος κριτής της δικής του ευημερίας.

Ø Η βελτίωση της θέσης ενός ατόμου είναι αποδεκτή μόνο όταν η θέση κανενός άλλου ατόμου δεν χειροτερεύει.

Οι πιο πάνω αξιολογικές κρίσεις υποδηλώνουν ότι η κοινωνία μπορεί να αναλυθεί επαρκώς κατά τρόπο μη οργανικό, δηλαδή εάν η κοινωνία είναι απλά και μόνο το άθροισμα των ατόμων που την αποτελούν και τίποτα περισσότερο. Η έννοια του κράτους ως κάτι διαφορετικού από τα άτομα που το αποτελούν δεν αναγνωρίζεται και η ύπαρξη οργανωμένων και πολλές φορές συγκρουόμενων συμφερόντων αγνοείται.

Από τα πιο πάνω γίνεται φανερό ότι ο ορισμός της αποτελεσματικότητας κατά Pareto είναι αρκετά περιοριστικός, αφού με βάση τον ορισμό αυτό η άσκηση οικονομικής πολιτικής είναι πρακτικά αδύνατη. Παρά τις μεγάλες αδυναμίες όμως, ο ορισμός αυτός είναι ιδιαίτερα ελκυστικός στους οικονομολόγους και πολύ χρήσιμος, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

3.2 Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑ PARETO ΚΑΙ Η ΚΑΜΠΥΛΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

Αρχικά, γίνεται η υπόθεση ότι μια απλή οικονομία η οποία αποτελείται από δύο μόνο άτομα τα Α και Β. Έστω τώρα ότι προσδιορίζεται το επίπεδο χρησιμότητας (ευημερίας) του ενός ατόμου, π.χ. του Β και ζητείτε να βρεθεί πόσο υψηλό επίπεδο χρησιμότητας μπορεί να λάβει το άλλο άτομο Α, με δεδομένους τους πόρους που υπάρχουν στην διάθεση της οικονομίας. Η καμπύλη που δίνει το μέγιστο επίπεδο ευημερίας του ενός ατόμου, με δεδομένο το επίπεδο ευημερίας του άλλου, ονομάζεται καμπύλη δυνατοτήτων χρησιμότητας και παρουσιάζεται στο διάγραμμα 3.1. Στον οριζόντιο άξονα υπολογίζεται η

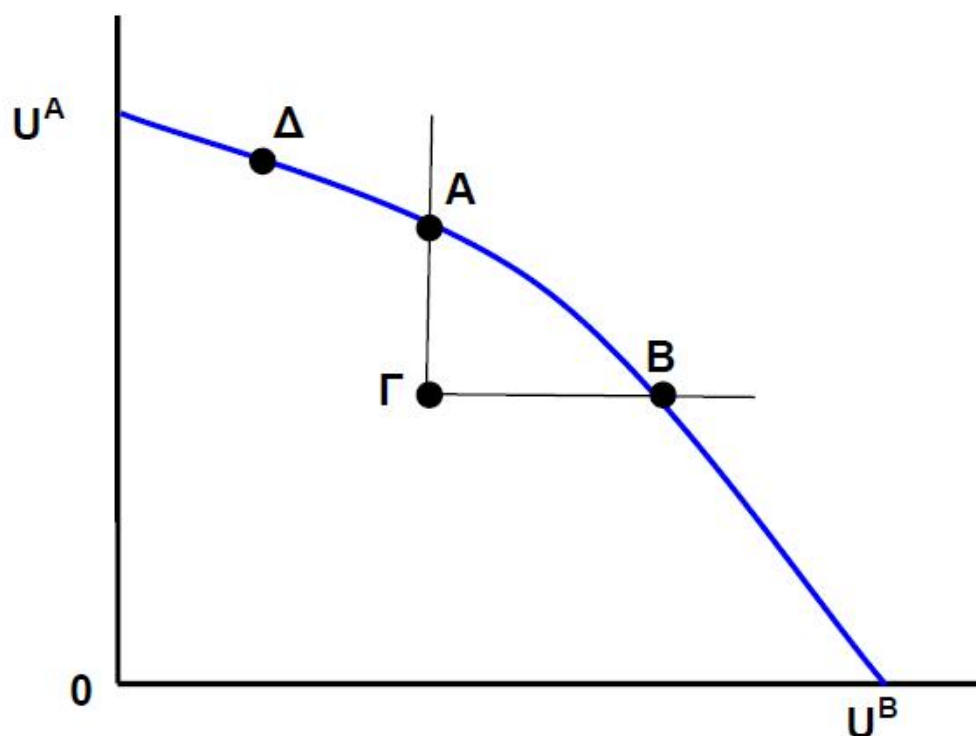
ευημερία του ατόμου B (U_B) και στον κάθετο άξονα την ευημερία του ατόμου A.

Από το διάγραμμα είναι φανερό ότι όλα τα σημεία της καμπύλης δυνατοτήτων χρησιμότητας είναι άριστα, αφού δεν είναι δυνατό να αυξήσει κανείς τη χρησιμότητα του ενός ατόμου χωρίς ταυτόχρονα να μειώσει τη χρησιμότητα του άλλου. Το σημείο Γ δεν είναι ασφαλώς άριστο κατά Pareto αφού υπάρχει η δυνατότητα με μια αναδιανομή της χρησιμότητας να βελτιωθεί η θέση του ενός ατόμου χωρίς να χειροτερεύσει η θέση του άλλου ή ακόμη να βελτιωθεί η θέση και των δύο ατόμων.

Αυτό όμως συμβαίνει όταν η ανακατανομή χρησιμότητας γίνει στο διάστημα που περικλείεται από τις γραμμές που ξεκινούν από το σημείο Γ και είναι παράλληλες προς τους άξονες. Αν η ανακατανομή οδηγήσει σε ένα σημείο της καμπύλης όπως το Δ, τότε υπάρχει πρόβλημα. Το σημείο Δ αν και άριστο κατά Pareto δεν αποτελεί βελτίωση κατά Pareto σε σχέση με το σημείο Γ το οποίο δεν είναι άριστο. Για τέτοιες περιπτώσεις το κριτήριο του Pareto δεν δίνει απάντηση και οι οικονομολόγοι έχουν επινοήσει συμπληρωματικά κριτήρια, τα οποία προσπαθούν να μετρήσουν τη χρηματική αξία των ωφελειών που έχουν αυτοί που κερδίζουν από την αναδιανομή και να τη συγκρίνουν με τη χρηματική αξία των απωλειών εκείνων που χάνουν. Αν η αξία των ωφελειών υπερβαίνει την αξία των απωλειών, τότε υποστηρίζουν η αναδιανομή (ανακατανομή) μπορεί να γίνει ανεξάρτητα από το αν οι κερδισμένοι αποζημιώνουν τους χαμένους.¹¹

11

<http://www.esdda.gr/Portals/0/Forums/Files/%CE%91%CE%9D%CE%A4%CE%91%CE%93%CE%A9%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A4%CE%97%CE%A4%CE%91.pdf>

Διάγραμμα 3.1 Καμπύλη δυνατοτήτων χρησιμότητας και βελτιώσεις κατά Pareto

3.3 Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

Ο εφοδιασμός της οικονομίας με δημόσια αγαθά και αγαθά κοινωνικής ωφέλειας, η ρύθμιση των εξωτερικών οικονομιών και η διόρθωση των μονοπωλιακών παρεκκλίσεων αποτελούν την κατανομητική λειτουργία του κράτους.

Καθαρά δημόσιο αγαθό ή αμιγές δημόσιο αγαθό ή γνήσιο δημόσιο αγαθό είναι ένα αγαθό, το οποίο, από τη στιγμή που υπάρχει σε μία κοινωνία, κάθε άτομο ξεχωριστά, μπορεί να αποκομίζει συγχρόνως υπηρεσία ίσης ποσότητας και ίδιας ποιότητας, με τη συνολικά παρεχόμενη από το αγαθό, όπως για παράδειγμα, η εθνική άμυνα, οι υπηρεσίες που προσφέρει ένας φάρος, οι υπηρεσίες του δελτίου καιρού κ.λπ.

Με ένα καθαρά ιδιωτικό αγαθό δε μπορεί να συμβεί το ίδιο πράγμα. Είναι αδύνατον πολλοί ταυτόχρονα να καταναλώσουν την ίδια φυσική μονάδα του ίδιου ιδιωτικού αγαθού, καθώς τα ιδιωτικά αγαθά είναι ανταγωνιστικά στην κατανάλωσή τους.

Οι ιδιότητες των δημοσίων αγαθών είναι η μη ανταγωνιστικότητα τους στην κατανάλωση και η αδυναμία αποκλεισμού τους από την χρήση.

Η μη ανταγωνιστικότητα των δημοσίων αγαθών στην κατανάλωση, σημαίνει ότι:

- ∅ τα δημόσια αγαθά καταναλώνονται εξ αδιαίρετου από το κοινωνικό σύνολο.
- ∅ η συνολικά διαθέσιμη ποσότητα ενός δημόσιου αγαθού X στην κοινωνία ισούται με την ποσότητα του δημόσιου αγαθού X που καταναλώνει κάθε άτομο χωριστά ($X=X_A=X_B$)
- ∅ η κατανάλωση ενός δημόσιου αγαθού δεν είναι ανταγωνιστική. Δηλαδή, δεν εμποδίζει την κατανάλωση της ίδιας ακριβώς ποσότητας του ίδιου αγαθού από ένα άλλο άτομο.
- ∅ η προσθήκη ενός επιπλέον καταναλωτή δεν επηρεάζει το κόστος παραγωγής του δημόσιου αγαθού, δηλαδή το οριακό κόστος χρήσης είναι μηδενικό. Για παράδειγμα, η γέννηση ενός παιδιού ή ο θάνατος ενός ηλικιωμένου.¹²

Όσον αφορά την αδυναμία αποκλεισμού τους, σημαίνει ότι:

- ∪ δεν είναι δυνατή η είσπραξη τιμής από τη διάθεση των δημοσίων αγαθών. Για παράδειγμα, δεν μπορούμε να διαιρέσουμε τη χρησιμότητα που αντλεί ο καθένας μας από τις υπηρεσίες εθνικής άμυνας και να πληρώσουμε το αντίτιμο.

¹² Πεμπτεζόγλου Μαρία «Δημόσια Οικονομική». Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, 2011

- το κράτος δε θα μπορούσε να αποκλείσει από το όφελος των δημοσίων αγαθών τα άτομα που αρνούνται να καταβάλλουν τιμή.
- τα άτομα δεν αποκαλύπτουν τις προτιμήσεις τους για αυτά τα αγαθά και το κόστος παραγωγής τους καλύπτεται από τους φόρους. Στον ιδιωτικό τομέα τις αποκαλύπτουν μέσω των τιμών.

Τα περισσότερα αγαθά της κοινωνίας βρίσκονται ανάμεσα στις δύο αυτές κατηγορίες και ονομάζονται ημι-δημόσια ή μεικτά, ή μη-αμιγή δημόσια αγαθά. Τα μη-αμιγή δημόσια αγαθά έχουν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό τη μία ή και τις δύο παραπάνω ιδιότητες.

Πολλά από τα αγαθά που παρέχονται από το δημόσιο θα μπορούσαν να παρέχονται είτε από το δημόσιο είτε από τον ιδιωτικό τομέα. Αρκετά από αυτά τα αγαθά παρέχονται τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα. Η δημόσια ή ιδιωτική παροχή διαφέρει από χώρα σε χώρα και μεταβάλλεται διαχρονικά. Η μεταβολή αυτή οφείλεται στην τεχνολογία, το βιοτικό επίπεδο, τις αντιλήψεις για το ρόλο του κράτους στην οικονομία, καθώς και το κόστος της δημόσιας παραγωγής.

Οι δύο τρόποι με τους οποίους μπορεί το κράτος να προσφέρει στην κοινωνία δημόσια αγαθά, είναι η κρατική παραγωγή και ο μηχανισμός της κρατικής δαπάνης ή φορολογίας.

Στην πρώτη περίπτωση, το κράτος μπορεί είτε να παράγει μόνο του τα δημόσια αγαθά, είτε να αναθέσει την παραγωγή τους σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, να τα αγοράσει από αυτές και να τα διαθέσει στην κοινωνία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι φτωχοί σηματοδότες στην Ελλάδα, που είναι ένα καθαρά δημόσιο αγαθό, παράγονται από την ιδιωτική επιχείρηση Siemens, από την οποία τους προμηθεύεται το ελληνικό δημόσιο και εφοδιάζει με αυτούς το κοινό. Η παραγωγή ενός δημόσιου αγαθού από το δημόσιο ή τον ιδιωτικό τομέα εξαρτάται από:

- α) τη φύση του δημόσιου αγαθού,
- β) το βαθμό στον οποίο το κράτος θέλει να ελέγχει την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών (π.χ. παιδεία),
- γ) το βαθμό απόδοσης της ιδιωτικής επιχείρησης σε σχέση με την κρατική,
- δ) το βαθμό στον οποίο είναι κοινωνικά επιθυμητή η εθνικοποίηση ορισμένων κλάδων παραγωγής κ.ά.

Στην δεύτερη περίπτωση, για να παραχθεί ορισμένη ποσότητα δημόσιου αγαθού, θα πρέπει αναγκαστικά να μειωθεί η παραγωγή ιδιωτικών αγαθών, ώστε να αποδεσμευτούν μέσα παραγωγής που θα κατευθυνθούν στην παραγωγή δημοσίων αγαθών. Για τον λόγο αυτό, το κράτος επιβάλλει φόρους, μειώνει τη ζήτηση των ιδιωτικών αγαθών, οι επιχειρήσεις μειώνουν την παραγωγή τους, αποδεσμεύονται μέσα παραγωγής και με τις δημόσιες δαπάνες που διενεργεί μισθώνει τα μέσα παραγωγής είτε για την παραγωγή των δημοσίων αγαθών από αυτό, είτε για την αγορά τους από άλλες επιχειρήσεις. Εκτός από τη φορολογία, το κράτος μπορεί: α) να επιτάξει τα μέσα παραγωγής, όπως για παράδειγμα, η επίταξη χάλυβα από χαλυβουργίες για την κατασκευή δημοσίων κτιρίων, β) να αυξήσει τον πληθωρισμό με έκδοση νέου χρήματος για τη μίσθωση των μέσων παραγωγής και γ) να δανειστεί τις αποταμιεύσεις των ιδιωτών, έτσι ώστε να αποδεσμευτούν μέσα παραγωγής από τους κλάδους των κεφαλαιουχικών αγαθών.¹³

3.4 ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΑΠΟΚΛΙΣΕΩΝ

Η κατανάλωση ή η παραγωγή των ημι-δημόσιων αγαθών συνεπάγεται εξωτερικές επιδράσεις. Ως εξωτερικότητες ορίζονται οι

¹³ Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημόσια Οικονομική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

επιπτώσεις των πράξεων ενός ατόμου ή μιας επιχείρησης στην ευημερία άλλων ατόμων ή στο κόστος άλλων επιχειρήσεων.

Στην περίπτωση αυτή η αγορά δεν μπορεί να «εσωτερικεύσει» τις εξωτερικότητες. Υπάρχει διάσταση μεταξύ κοινωνικού και ιδιωτικού κόστους ή κοινωνικού και ιδιωτικού οφέλους. Οι εξωτερικότητες προκαλούνται από την παραγωγή ή την κατανάλωση ορισμένων αγαθών και διακρίνονται σε:

- ✓ εξωτερικές επιδράσεις στην κατανάλωση
- ✓ εξωτερικές επιδράσεις στην παραγωγή
- ✓ μικτές εξωτερικές επιδράσεις

Εξωτερικές επιδράσεις στην κατανάλωση υπάρχουν όταν οι πράξεις ενός ατόμου μέσω της κατανάλωσης ενός αγαθού ή ορισμένων αγαθών επηρεάζει θετικά ή αρνητικά το επίπεδο ευημερίας ενός ατόμου ή ενός συνόλου ατόμων. Οι εξωτερικές επιδράσεις στην κατανάλωση διακρίνονται με την σειρά τους σε:

α) Αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις ή εξωτερικές επιβαρύνσεις στην κατανάλωση, οι οποίες προκαλούνται όταν η κατανάλωση ενός αγαθού ή ορισμένων αγαθών από ένα άτομο επηρεάζει αρνητικά το επίπεδο ευημερίας ενός ατόμου ή ενός συνόλου ατόμων, χωρίς αυτά να αποζημιώνονται για τη μείωση του επιπέδου ευημερίας τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το κάπνισμα σε κλειστό χώρο που βρίσκονται και άλλα άτομα.

β) Θετικές εξωτερικές επιδράσεις στην κατανάλωση. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, η κατανάλωση ενός αγαθού ή ορισμένων αγαθών από ένα άτομο επηρεάζει θετικά το επίπεδο ευημερίας ενός ατόμου ή ενός συνόλου ατόμων, χωρίς αυτό να δέχεται αμοιβή για την αύξηση του επιπέδου ευημερίας που προκάλεσε στους άλλους καταναλωτές.

Με τον όρο εξωτερικές επιδράσεις στην παραγωγή, εννοούμε ότι η δραστηριότητα μιας επιχείρησης μέσω της παραγωγής του αγαθού της ή των αγαθών της επηρεάζει θετικά ή αρνητικά τη δραστηριότητα μιας άλλης επιχείρησης ή άλλων επιχειρήσεων μέσω του κόστους παραγωγής του αγαθού ή των αγαθών της δεύτερης επιχείρησης. Οι εξωτερικές επιδράσεις στην παραγωγή διακρίνονται σε αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις ή εξωτερικές επιβαρύνσεις στην παραγωγή και θετικές εξωτερικές επιδράσεις στην παραγωγή

Στην πρώτη περίπτωση προκαλούνται όταν η δραστηριότητα μίας επιχείρησης επιβαρύνει με κάποιο επιπλέον κόστος άλλες επιχειρήσεις, αλλά δεν τις αποζημιώνει γι' αυτό το κόστος που προκαλεί. Για παράδειγμα, η μόλυνση του νερού ενός ποταμού από τα απόβλητα ενός χημικού εργοστασίου που το καθιστά ακατάλληλο για τη συνέχιση της λειτουργίας ενός γειτονικού ιχθυοτροφείου. Στην δεύτερη περίπτωση αντίστοιχα, προκαλούνται όταν η δραστηριότητα μιας επιχείρησης αποφέρει όφελος σε άλλη ή σε άλλες επιχειρήσεις, αλλά δεν αποκομίζει αμοιβή για το όφελος που αποφέρει στις άλλες επιχειρήσεις.

Τέλος, υπάρχουν οι μικτές εξωτερικές επιδράσεις, όπου η δραστηριότητα μιας επιχείρησης επηρεάζει θετικά ή αρνητικά το επίπεδο ευημερίας ενός ατόμου ή ενός συνόλου ατόμων καθώς και όταν η κατανάλωση ενός αγαθού ή ορισμένων αγαθών επηρεάζει θετικά ή αρνητικά το κόστος παραγωγής ενός αγαθού ή ορισμένων αγαθών.

Ομοίως με παραπάνω, οι μικτές εξωτερικές επιδράσεις διακρίνονται σε αρνητικές μικτές εξωτερικές επιδράσεις και θετικές μικτές εξωτερικές επιδράσεις.

Οι αρνητικές μικτές εξωτερικές επιδράσεις προκαλούνται όταν η δραστηριότητα μιας επιχείρησης επηρεάζει αρνητικά το επίπεδο ευημερίας ενός ατόμου ή ενός συνόλου ατόμων, χωρίς το άτομο ή τα άτομα να αποζημιώνονται γι' αυτό. Οι αρνητικές μικτές εξωτερικές

επιδράσεις αποτελούν την πιο συνηθισμένη μορφή εξωτερικοτήτων και συνήθως όταν μιλάμε για μικτές εξωτερικές επιδράσεις συνήθως εννοούμε τις αρνητικές μικτές εξωτερικές επιδράσεις. Από την άλλη πλευρά, οι θετικές μικτές εξωτερικές επιδράσεις προκαλούνται όταν η δραστηριότητα μιας επιχείρησης επηρεάζει θετικά το επίπεδο ευημερίας ενός ατόμου ή ενός συνόλου ατόμων, χωρίς η επιχείρηση να αμείβεται γι' αυτό, καθώς επίσης και όταν η κατανάλωση ενός αγαθού ή ορισμένων αγαθών επηρεάζει θετικά το κόστος παραγωγής ενός αγαθού ή ορισμένων αγαθών, χωρίς να υπάρχει η ανάλογη αμοιβή.¹⁴

Οι εξωτερικότητες μπορούν να αντιμετωπιστούν με δύο τρόπους. Ο ένας τρόπος είναι οι συμφωνίες μεταξύ των εμπλεκόμενων ιδιωτικών φορέων και ο δεύτερος τρόπος είναι μέσω του μηχανισμού της κρατικής παρέμβασης.

Οι συμφωνίες μεταξύ εμπλεκόμενων ιδιωτικών φορέων μπορούν να γίνουν:

α) με εξαγορά της μίας επιχείρησης από την άλλη. Για παράδειγμα, ένα χημικό εργοστάσιο αγοράζει το ιχθυοτροφείο.

β) με σύναψη συμφωνίας για τη λελογισμένη χρήση των κοινών πόρων. Για παράδειγμα, οι συνιδιοκτήτες μιας περιοχής με πετρέλαιο μπορούν να συμφωνήσουν για μια λογική εκμετάλλευση του κοιτάσματος.

γ) με καταβολή αποζημίωσης από αυτούς που προκαλούν την εξωτερική επιβάρυνση σε αυτούς που την υφίστανται.

Η εσωτερικευση των εξωτερικών οικονομιών, μέσω συμφωνιών, είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθεί λόγω συμφερόντων, εγωισμών κ.λπ. Για τον λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητη η κρατική παρέμβαση. Τα οικονομικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση των

¹⁴ Κατσουλάκος Ιωάννης. «Μικρο-Οικονομική Πολιτική. Μέτρα και Εφαρμογές». Εκδόσεις: Τυπωθήτω, Αθήνα 1998

εξωτερικότητων μέσω κρατικής παρέμβασης ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

α) μηχανισμοί τιμών:

- *Πιγκουβιανός ή διορθωτικός φόρος:* ονομάζεται ο φόρος που επιβάλλεται πάνω σε ένα προϊόν προκειμένου να εξισωθεί το ιδιωτικό οριακό κόστος με το κοινωνικό οριακό κόστος. Παράδειγμα αποτελεί, ένας φόρος σε ένα αγαθό, προκειμένου να περιοριστεί η παραγωγή του και με έμμεσο τρόπο η ποσότητα ρύπανσης που προκαλεί.
- *Τέλη εκπομπών ρύπων ή περιβαλλοντικός φόρος:* οι ρυπαίνοντες υποχρεούνται να πληρώσουν κάποιο φόρο-πρόστιμο για τη ρύπανση που προκαλούν. Εδώ, ο φόρος-τέλος δε στοχεύει στη μείωση της παραγωγής, αλλά στη μείωση της ρύπανσης.
- *Επιδότησεις και παροχές:* περιλαμβάνουν τις διάφορες μορφές οικονομικής βοήθειας, π.χ. επιδοτήσεις κεφαλαιακού εξοπλισμού, χαμηλότοκα δάνεια ή φορολογικές απαλλαγές, που προσφέρονται στους ρυπαίνοντες για να τους ενθαρρύνουν στην απόκτηση εξοπλισμού ελέγχου της ρύπανσης ή περιβαλλοντικά φιλικού εξοπλισμού.

β) ποσοτικοί μηχανισμοί. Στην κατηγορία αυτή τίθενται συγκεκριμένα όρια εκπομπών ρυπογόνων ουσιών και οι ρυπαίνοντες θα πρέπει να συμμορφώνονται με αυτά.

- *Πολιτικές διαταγών και ελέγχου:* αφορούν τη θέσπιση κάποιων αποδεκτών μέσων ελέγχου της ρύπανσης, όπως για παράδειγμα την θέσπιση ανώτατων ορίων ρύπανσης στα εργοστάσια, η απαγόρευση του καπνίσματος σε δημόσιους χώρους, η επιβολή

περιορισμών στο κυνήγι και την αλιεία, η τιμωρία των οδηγών που καταναλώνουν αλκοόλ κ.λπ.

- *Προσεγγίσεις αγοράς:* το πιο γνωστό οικονομικό εργαλείο της κατηγορίας αυτής αποτελούν οι εμπορεύσιμες άδειες εκπομπών. Σύμφωνα με το σύστημα αυτό, ο νομοθέτης θέτει ένα επίπεδο επιτρεπόμενων εκπομπών, το χωρίζει σε έναν αριθμό αδειών ρύπανσης, και διανέμει τις άδειες απόθεσης ρύπων στο περιβάλλον στους παραγωγούς. Οι άδειες μπορούν να γίνουν αντικείμενο συναλλαγής μεταξύ των διαφόρων εγκαταστάσεων.

γ) κανόνες νομικής ευθύνης. Στην παρούσα κατηγορία τίθεται ένα κοινωνικά αποδεκτό επίπεδο ρύπανσης, με τη μορφή μιας ορισμένης εντολής, ενός τεχνολογικού περιορισμού ή μιας συγκεκριμένης συμπεριφοράς, που θα πρέπει να ακολουθηθεί από τους παραγωγούς. Αν ο παραγωγός παραβιάσει αυτό το επίπεδο, θα πρέπει να πληρώσει ένα τέλος μη-εκπλήρωσης για εσφαλμένη συμπεριφορά. Στην αντίθετη περίπτωση, θα αποζημιωθεί επειδή δεν προξένησε ζημία στο περιβάλλον.¹⁵

3.5 ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΙΜΩΝ ΜΟΝΟΠΩΛΙΩΝ

Μία από τις βασικές υποθέσεις του τέλειου ανταγωνισμού είναι η ύπαρξη πολλών παραγωγών και καταναλωτών, ώστε να μη μπορεί κανείς να επηρεάζει την τιμή των προϊόντων. Μερικές φορές ωστόσο, εμφανίζονται μονοπωλιακές καταστάσεις στην αγορά. Τότε, το κράτος θα πρέπει να παρέμβει για να διορθώσει τις αποκλίσεις από την άριστη

¹⁵ Tietenberg. «Οικονομική του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πόρων». Εκδόσεις: Gutenberg, Αθήνα 1999

κατανομή των μέσων παραγωγής. Η μορφή της κρατικής παρέμβασης εξαρτάται από τη φύση του μονοπωλίου.

Τα μονοπώλια εντάσσονται σε δύο κατηγορίες. Η μια κατηγορία είναι τα τεχνητά μονοπώλια και η δεύτερη τα φυσικά.

Στα τεχνητά μονοπώλια, η παραγωγή διεξάγεται σε συνθήκες αύξοντος ή σταθερού κόστους. Οι κλάδοι που λειτουργούν με αύξων κόστος συνήθως αποτελούνται από πολλές μικρού ή μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις. Πολύ συχνά όμως, στις καπιταλιστικές οικονομίες, αναπτύσσονται πρωτοβουλίες εγκαθίδρυσης μονοπωλίων σε αυτούς τους κλάδους, μέσα από συγχωνεύσεις, επιχειρηματικούς συνασπισμούς κ.λπ. και δημιουργούνται τεχνητά μονοπώλια (όπου η τιμή του αγαθού είναι υψηλότερη), εκεί που θα μπορούσε να λειτουργεί αποδοτικά μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων.

Στην περίπτωση των τεχνητών μονοπωλίων, το κράτος μπορεί να παρέμβει με:

α) Νομοθεσία για την προστασία και κατοχύρωση του ανταγωνισμού. Η νομοθεσία μεριμνά, ώστε να υπάρχει νομοθετικά κατοχυρωμένο δικαίωμα εισόδου στον κλάδο και να περιοριστούν οι φραγμοί.

β) Αντιμονοπωλιακή νομοθεσία. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να ληφθούν δραστικά νομοθετικά μέτρα, που να απαγορεύουν κάθε ενέργεια που οδηγεί σε μονοπωλιακές καταστάσεις και να υπάρχει και ποινική δίωξη για τους παραβάτες της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας.

γ) Διάσπαση των μεγάλων επιχειρήσεων. Οι μονοπωλιακές επιχειρήσεις πρέπει να διασπαστούν σε πολλές μικρότερες, οπότε και θα λειτουργούν εξίσου αποδοτικά με τη μονοπωλιακή.¹⁶

¹⁶ Κώττη Γ.Χ. και Πετράκη-Κώττη Α. «Μικροοικονομική: Θεωρία και Εφαρμογές στη Λήψη Αποφάσεων». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2001

Στα φυσικά μονοπώλια η παραγωγή διεξάγεται σε συνθήκες φθίνοντος κόστους. Οι κλάδοι που λειτουργούν με φθίνον κόστος είναι μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεις, όπου απαιτούνται μεγάλες ποσότητες παγίου κεφαλαίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα φυσικών μονοπωλίων αποτελούν, ο ηλεκτρισμός, η ύδρευση, τα ταχυδρομεία, οι σιδηρόδρομοι κ.λπ. Στην περίπτωση αυτή, είναι αδύνατη ή μη-αποδοτική η λειτουργία πολλών επιχειρήσεων γιατί το κόστος θα ήταν πολύ μεγαλύτερο.

Η κοινωνικά άριστη ποσότητα αγαθών που παράγονται κάτω από συνθήκες φθίνοντος κόστους μπορεί να επιτευχθεί μέσω της εθνικοποίησης του κλάδου και της παραχώρηση δικαιώματος εκμετάλλευσης σε ιδιωτική επιχείρηση.

Στην πρώτη περίπτωση, Το κράτος ιδρύει μία μεγάλη δημόσια επιχείρηση που να παράγει την κοινωνικά επιθυμητή ποσότητα. Αυτό θα προκαλέσει ζημίες στην επιχείρηση, οι οποίες μπορούν να καλυφθούν με γενική φορολογία, με ειδική φορολογία για το συγκεκριμένο προϊόν, καθώς και με την είσπραξη τιμής χρήσης.

Όσον αφορά την παραχώρηση δικαιώματος εκμετάλλευσης σε ιδιωτική επιχείρηση, η τελευταία δεσμεύεται να παράγει την κοινωνικά επιθυμητή ποσότητα και το κράτος καλύπτει με επιδότηση τυχόν ζημίες της επιχείρησης.¹⁷

3.6 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΡΑ

Η ύπαρξη μονοπωλιακών καταστάσεων στην αγορά, αναγκάζει το κράτος να παρέμβει για να διορθώσει τις αποκλίσεις για την άριστη κατανομή των μέσων παραγωγής, δημιουργώντας δημόσιες επιχειρήσεις

¹⁷ Κατσουνάκος Ιωάννης. «Μικρο-Οικονομική Πολιτική. Μέτρα και Εφαρμογές». Εκδόσεις: Τυπωθήτω, Αθήνα 1998

ή κρατικοποιώντας ιδιωτικές. Δημόσιες επιχειρήσεις δημιουργούνται συνήθως στους κλάδους:

- με φθίνον κόστος παραγωγής (ή αύξουσες αποδόσεις κλίμακας) (φυσικό μονοπώλιο, π.χ. ενέργεια, σιδηρόδρομοι κλπ)
- που προκαλούν εξωτερικές κοινωνικές επιδράσεις (π.χ. προώθηση εξαγωγών, διενέργεια διεθνών εκθέσεων κλπ)
- που συνεπάγονται μεγάλη αβεβαιότητα και κινδύνους (π.χ. εξερεύνηση του διαστήματος, εκμετάλλευση πυρηνικής ενέργειας κλπ)
- που κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση του ανταγωνισμού (για βελτίωση ποιότητας και μείωση τιμής προϊόντος, πχ. Ελληνικά Πετρέλαια)
- που μπορεί να αποφέρουν έσοδα στους δημόσιους φορείς (με στόχο τη μεγιστοποίηση των κερδών της δημόσιας επιχείρησης, π.χ. ΟΠΑΠ, Ελληνικά Πετρέλαια).

Οι δημόσιες επιχειρήσεις στοχεύουν:

- α) στην βελτίωση της κατανομής των πόρων, δηλαδή στην προσαρμογή της παραγωγής στις προτιμήσεις του κοινωνικού συνόλου,
- β) στην βελτίωση της διανομής του εισοδήματος και του πλούτου,
- γ) στην σταθεροποίηση της οικονομίας σε επίπεδο πλήρους απασχόλησης (καταπολέμηση ανεργίας και πληθωρισμού)
- δ) στην προώθηση της οικονομικής μεγέθυνσης και της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας.¹⁸

Οι λόγοι δημιουργίας των δημοσίων επιχειρήσεων συνίστανται στην αποφυγή κερδοσκοπικής εκμετάλλευσης των καταναλωτών από τα ιδιωτικά μονοπώλια, στην ορθολογικότερη οργάνωση της παραγωγής

¹⁸ Νεγρεπόντη – Δελιβάνη Μαρία. «Ιδιωτικές και Δημόσιες επιχειρήσεις». Εκδόσεις: Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη 1993

και τη μείωση του κόστους και τέλος, στην αποτελεσματικότερη προώθηση άλλων, πέραν της αποτελεσματικής κατανομής των πόρων, στόχων οικονομικής πολιτικής, όπως τη βελτίωση της διανομής του εισοδήματος, τη σταθεροποίηση της οικονομίας σε επίπεδο πλήρους απασχόλησης και την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης.

Οι δημόσιες επιχειρήσεις παρουσιάζουν δύο βασικά προβλήματα, τα οποία είναι η τεχνολογική και οικονομική αναποτελεσματικότητα και τα ελλείμματα.

Τεχνολογική αναποτελεσματικότητα έχουμε όταν τα αγαθά δεν παράγονται με το χαμηλότερο δυνατό κόστος, ενώ οικονομική όταν η παραγόμενη ποσότητα των αγαθών δεν ανταποκρίνεται στη ζήτηση του κοινωνικού συνόλου. Οι αιτίες της τεχνολογικής αναποτελεσματικότητας είναι η έλλειψη οργανωτικών και ατομικών κινήτρων.

Στα οργανωτικά κίνητρα συγκαταλέγονται: α) η πτώχευση. Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις μπορούν να πτωχεύσουν, γι' αυτό έχουν κίνητρο να μειώσουν το κόστος και να αυξάνουν τους μισθούς μόνο όταν αυξάνεται η παραγωγικότητα και β) ο ανταγωνισμός. Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν ανταγωνισμό, ακόμη και αν είναι μονοπώλια, από φόβο μην εισέλθουν άλλες ιδιωτικές επιχειρήσεις στον κλάδο, άρα έχουν κίνητρο να μειώνουν το κόστος παραγωγής. Στις δημόσιες επιχειρήσεις αυτό απαγορεύεται.

Στα ατομικά κίνητρα συγκαταλέγονται: α) η μισθολογική διάρθρωση. Στις ιδιωτικές επιχειρήσεις οι μισθοί αυξομειώνονται βάσει παραγωγικότητας, άρα υπάρχει κίνητρο μείωσης του κόστους και μεγιστοποίησης του κέρδους. Στις δημόσιες επιχειρήσεις αυτό δεν ισχύει και β) η μονιμότητα των υπαλλήλων. Στις δημόσιες επιχειρήσεις υπάρχει μονιμότητα, άρα δεν υπάρχει κίνητρο ανάπτυξης δραστηριοτήτων.

Όσον αφορά τα ελλείμματα των δημοσίων επιχειρήσεων, αυτά καλύπτονται με:

- Ø επιδοτήσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό,
- Ø τη χρησιμοποίηση διακριτικών τιμών,
- Ø την εφαρμογή πολλαπλού τιμολογίου,
- Ø δανεισμό
- Ø τιμολόγηση με βάση το μέσο κόστος παραγωγής.

Σήμερα, στις περισσότερες χώρες, παρατηρείται μία τάση αποκρατικοποίησης των δημοσίων επιχειρήσεων. Τα προγράμματα ιδιωτικοποίησης, κυρίως στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, παρουσιάζουν διάφορα πολιτικά συνήθως εμπόδια ως προς την υιοθέτηση και εφαρμογή τους, όπως ο περιορισμός ελέγχου των δημοσίων επιχειρήσεων από τους πολιτικούς και εξουσίας από τους γραφειοκράτες, η θέση των απασχολούμενων σε αυτές, η εθνικότητα του υποψήφιου αγοραστή κ.λπ.

Στους βασικούς λόγους ιδιωτικοποίησης των επιχειρήσεων, εντάσσονται οι ακόλουθοι:

- α) αύξηση της αποτελεσματικής χρήσης των περιορισμένων παραγωγικών πόρων,
- β) μείωση των δανειακών αναγκών του ευρύτερου δημόσιου τομέα,
- γ) μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης των πολιτών,
- δ) ενδυνάμωση του κλίματος των βιομηχανικών σχέσεων και της επιχειρηματικότητας,
- ε) βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων αγαθών και υπηρεσιών και της εξυπηρέτησης των καταναλωτών και
- στ) περισσότερο ορθολογική αξιολόγηση των επενδυτικών προγραμμάτων.¹⁹

¹⁹ Κώττη Γ.Χ. και Πετράκη-Κώττη Α. «Μικροοικονομική: Θεωρία και Εφαρμογές στη Λήψη Αποφάσεων». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2001

3.7 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πριν από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ο θεσμός των δημοσίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα ήταν περιορισμένος. Ορισμένες από τις επιχειρήσεις με δημόσια μορφή ήταν η Τράπεζα της Ελλάδος, η ΕΤΕ, η ΑΤΕ, το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας, τα Ελληνικά Ταχυδρομεία και ο ΕΟΤ.

Ο θεσμός των δημοσίων επιχειρήσεων επεκτάθηκε σημαντικά μεταπολεμικά, λόγω της ανάγκης αποκατάστασης των ζημιών του πολέμου καθώς και της δραστηριοποίησης του κράτους για την προώθηση του στόχου της οικονομικής ανάπτυξης. Έτσι, ιδρύθηκαν ο ΟΤΕ (1949), η ΔΕΗ (1950), ο Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Οικονομικής Αναπτύξεως (1954), ΕΤΒΑ (1964), ο Εθνικός Οργανισμός Καπνού (1957), ο ΕΟΜΜΕΧ (1977), ο ΟΣΕ και ο ΗΛΠΑΠ (1970), η ΟΑ (1975), ο ΗΣΑΠ (1976), η ΔΕΠ (1975), η ΕΒΟ, η ΔΕΘ, η ΕΡΤ, κλπ.

Κατά τη δεκαετία του '80, η κρατική επιχειρηματική δραστηριότητα συνέχισε να διευρύνεται (ΕΚΟ, ΕΟΦ, ΕΛΟΤ κ.λπ.), σε αντίθεση με άλλες χώρες, ενώ κατά τις δεκαετίες του '90 και του 2000, παρά την τάση αποκρατικοποίησης που παρατηρείται στη χώρα μας, ιδρύθηκαν ορισμένες δημόσιες επιχειρήσεις για την προώθηση ειδικών έργων, με χαρακτηριστικά παραδείγματα το ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ, Τραμ ΑΕ, Προαστιακός ΑΕ.

Τα βασικότερα προβλήματα που παρουσιάζουν οι δημόσιες επιχειρήσεις στην Ελλάδα συνίστανται στη χαμηλή τεχνολογική αποτελεσματικότητα, στην επιβάρυνσή τους με το κόστος άσκησης κοινωνικής, αναπτυξιακής ή σταθεροποιητικής πολιτικής και στη μεγάλη δύναμη των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων σε αυτές.

Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημόσια Οικονομική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

Τα ελλείμματα των δημοσίων επιχειρήσεων οφείλονται στην τεχνολογική αναποτελεσματικότητα και στην τιμολογιακή τους πολιτική και καλύπτονται με: α) δανεισμό (κατά ένα ποσοστό 80% περίπου), β) επιχορηγήσεις του τακτικού προϋπολογισμού και γ) αποσβέσεις κεφαλαίου.

Οι πρώτες προσπάθειες αποκρατικοποίησης ξεκίνησαν το δεύτερο μισό της δεκαετίας του '90, αρκετά καθυστερημένα δηλαδή σε σύγκριση με άλλες χώρες και με βραδείς ρυθμούς. Οι αποκρατικοποιήσεις προχώρησαν με ταχύτερους ρυθμούς από τις αρχές του 2000. Οι κανόνες συμπεριφοράς των υπό ρύθμιση επιχειρήσεων καθορίζονται μέσω των ανεξάρτητων ρυθμιστικών αρχών που δημιουργήθηκαν, όπως είναι η ΕΕΤΤ, ΡΑΕ, ΕΣΡ κ.λπ.²⁰

²⁰ Πεμπετζόγλου Μαρία «Δημόσια Οικονομική». Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, 2011
Κώττη Γ.Χ. και Πετράκη-Κώττη Α. «Μικροοικονομική: Θεωρία και Εφαρμογές στη Λήψη Αποφάσεων». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2001

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Για την μελέτη των συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών σε σχέση με το εισόδημά τους, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και εθνικό επίπεδο, πραγματοποιήθηκε η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών για το έτος 2011. Η συγκεκριμένη έρευνα αποτελεί μέρος ενός κοινοτικού στατιστικού προγράμματος, στο οποίο συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αντικατέστησε, από το 2003, το ευρωπαϊκό panel νοικοκυριών (European Community Household Panel, ECHP), προκειμένου να επιτευχθεί η ποιοτική βελτίωση των στατιστικών δεδομένων που αφορούν στη φτώχεια και στον κοινωνικό αποκλεισμό. Περίοδος αναφοράς εισοδήματος στην παρούσα έρευνα αποτελεί το έτος 2010.

Η ανισότητα εκφράζεται, κυρίως, με το δείκτη κατανομής εισοδήματος σε πεντημόρια (S80/S20) και το δείκτη άνισης κατανομής εισοδήματος (συντελεστής Gini).

Ο δείκτης κατανομής εισοδήματος (S80/S20) σε πεντημόρια εισοδήματος αναφέρεται στο μερίδιο του ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος του «πλουσιότερου» 20% του πληθυσμού προς το ανάλογο εισόδημα του «φτωχότερου» 20% του πληθυσμού και επηρεάζεται από τις ακραίες τιμές της κατανομής του εισοδήματος, δηλαδή στο πλουσιότερο και στο φτωχότερο τμήμα του πληθυσμού. Ο συγκεκριμένος δείκτης είναι εύκολα κατανοητός από τον ευρύ πληθυσμό.

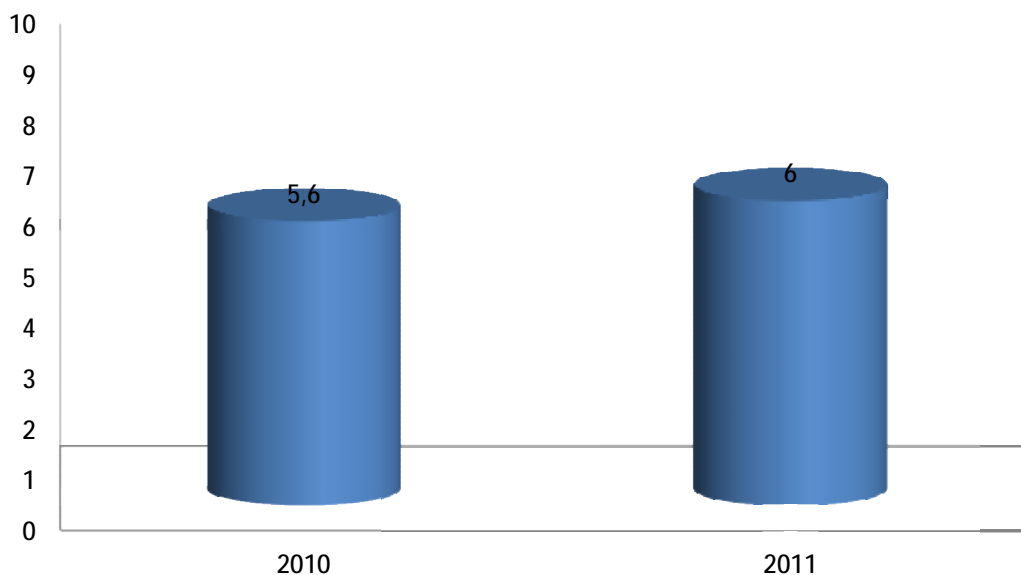
Για καλύτερη καταγραφή της οικονομικής ανισότητας χρησιμοποιείται συμπληρωματικά ο δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος (συντελεστής Gini). Αυτό συμβαίνει κυρίως γιατί ο δείκτης κατανομής εισοδήματος (S80/S20) σε πεντημόρια εισοδήματος επηρεάζεται από τις ακραίες τιμές της κατανομής του εισοδήματος.

Ο δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος (συντελεστής Gini) ορίζεται ως ο λόγος των αθροιστικών μεριδίων του πληθυσμού, κατανεμημένου ανάλογα με το ύψος του εισοδήματος, προς το αθροιστικό μερίδιο του συνολικού εισοδήματος όλου του πληθυσμού. Η τιμή του κυμαίνεται από 0 (πλήρης ισότητα) έως 1 (πλήρης εισοδηματική ανισότητα) και ερμηνεύεται ως η στατιστικά αναμενόμενη διαφορά του αποτελέσματος της σύγκρισης δύο τυχαίων εισοδημάτων, ως ποσοστό του μέσου όρου. Αν όλο το εθνικό εισόδημα ήταν συγκεντρωμένο σε ένα άτομο, ο συντελεστής θα ήταν 1. Αν ο συντελεστής Gini ήταν για παράδειγμα 0,30, αυτό σημαίνει ότι αν πάρουμε 2 τυχαία άτομα, τότε αναμένουμε ότι το εισόδημά τους θα διαφέρει κατά 30% του μέσου όρου.²¹

Στα δύο διαγράμματα που ακολουθούν παρουσιάζεται ο δείκτης κατανομής εισοδήματος σε πεντημόρια για το 2011, καθώς επίσης και ο δείκτης άνισης κατανομής του εισοδήματος για το αντίστοιχο έτος.

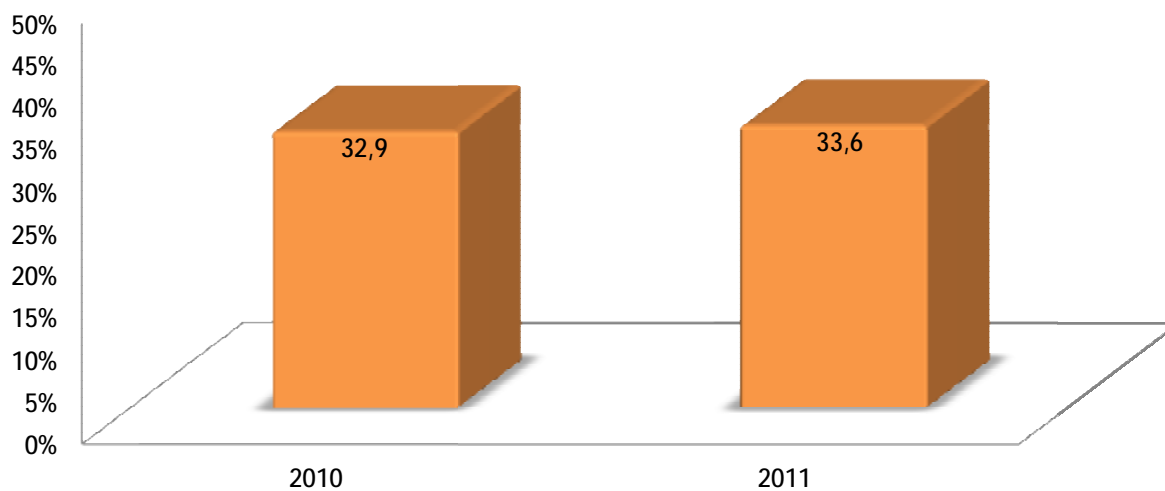
²¹ Δελτίο Τύπου. «Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Οικονομική Ανισότητα». Ελληνική Στατιστική Αρχή, Πειραιάς, 2 /11/2012

Διάγραμμα 4.1
Δείκτης κατανομής εισοδήματος (S80/S20) σε πεντημόρια: 2010 και 2011

Πηγή: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011.
Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2012

Διάγραμμα 4.2
Συντελεστής Gini για το 2010 και 2011

Πηγή: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011.
Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2012

Από το πρώτο διάγραμμα διαπιστώνεται ότι ο δείκτης S80/S20 το 2011 με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το 2010 ανέρχεται στο 6,0, δηλαδή το μερίδιο του εισοδήματος του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού είναι 6,0 φορές μεγαλύτερο από το μερίδιο του εισοδήματος του φτωχότερου 20% του πληθυσμού.

Όσον αφορά τον δείκτη Gini, το 2010 ήταν 32,9%, συνεπώς το 2011 έχουμε αύξηση κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες (33,6%). Το 1994, έτος κατά το οποίο άρχισε η έρευνα, ο συντελεστής κυμαινόταν στο 37,4%. Αυτό σημαίνει ότι αν πάρουμε 2 τυχαία άτομα του πληθυσμού, τότε αναμένεται ότι το εισόδημά τους θα διαφέρει κατά 33,6% του μέσου όρου. Άρα, έχουμε μεταβολή της συνολικής ανισότητας κατά 3,8 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 1994.

Στην συνέχεια παρουσιάζεται ο δείκτης κατανομής εισοδήματος S80/S20, κατά ομάδες ηλικιών για το 2011. Πιο συγκεκριμένα, ο πληθυσμός έχει χωριστεί σε δύο ευρύτερες ηλικιακές ομάδες. Στην πρώτη ομάδα εντάσσονται όσοι είναι μικρότεροι των 65 ετών, ενώ στην δεύτερη ομάδα ανήκουν οι άνθρωποι ηλικίας 65 ετών και άνω.

<i>Πίνακας 4.1</i>		
<i>Δείκτης κατανομής εισοδήματος σε πεντημόρια (S80/S20), κατά ομάδες</i>		
<i>Ηλικιακή ομάδα</i>	<i>2011</i>	<i>2010</i>
<i>0-64 ετών</i>	<i>6,3</i>	<i>6,0</i>
<i>65 +</i>	<i>4,5</i>	<i>4,1</i>
Πηγή: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2012		

Παρατηρείται ότι η οικονομική ανισότητα μεταξύ των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω διαμορφώνεται στο 4,5, ενώ μεταξύ των ατόμων κάτω των 65 ετών διαμορφώνεται στο 6,3 από 6,0 το 2010.

Τέλος, ο δείκτης κατανομής εισοδήματος σε πεντημόρια, καθώς και ο συντελεστής Gini εκφράζουν τις οικονομικές ανισότητες σε διάφορες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσα από τον πίνακα 4.2.

<i>Πίνακας 4.2</i>		
<i>Δείκτης κατανομής εισοδήματος σε πεντημόρια (S80/S20) και συντελεστής Gini στην Ευρώπη το 2011</i>		
<i>χώρα</i>	<i>S80/S20</i>	<i>Gini</i>
Λετονία	6,6	35,2
Ρουμανία	6,2	33,2
Ελλάδα	6,0	33,6
Ισπανία	6,0	34,0
Λιθουανία	5,8	32,9
Πορτογαλία	5,7	34,2
Εσθονία	5,3	31,9
Πολωνία	5,0	31,1
Γερμανία	4,5	29,0
Δανία	4,4	27,8
Μάλτα	4,1	27,4
Λουξεμβούργο	4,0	27,2
Βέλγιο	3,9	26,3
Ουγγαρία	3,9	26,9
Αυστρία	3,8	26,3
Ολλανδία	3,8	25,8

Φινλανδία	3,7	25,8
Σουηδία	3,6	24,4
Σλοβενία	3,5	23,8
Τσεχία	3,5	25,2
Πηγή: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2012		

Από τον παραπάνω πίνακα μπορούμε να διαπιστώσουμε επίσης, ότι οι οικονομικές ανισότητες είναι μεγαλύτερες στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, σε σύγκριση με τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης. Πιο συγκεκριμένα, ο μέσος δείκτης κατανομής εισοδήματος με τον συντελεστή Gini, είναι 32,48 στις νότιες χώρες, δηλαδή, Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία, Μάλτα και Ρουμανία, ενώ αντίθετα στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης, δηλαδή Γερμανία, Βέλγιο, Ολλανδία, Φινλανδία, και Σουηδία είναι 26,26.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι για τον υπολογισμό του συνολικού ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος του νοικοκυριού λαμβάνεται υπόψη το συνολικό καθαρό εισόδημα, δηλαδή το εισόδημα που προκύπτει μετά την αφαίρεση των φόρων και των εισφορών για κοινωνική ασφάλιση, που λαμβάνεται από όλα τα μέλη του νοικοκυριού.

Συγκεκριμένα, οι εισοδηματικές συνιστώσες που έχουν συμπεριληφθεί στην έρευνα είναι:

- Ø Το εισόδημα από εργασία
- Ø Το εισόδημα από περιουσία
- Ø Οι κοινωνικές παροχές και οι συντάξεις
- Ø Οι χρηματικές μεταβιβάσεις από άλλα νοικοκυριά
- Ø Το τεκμαρτό εισόδημα από τη χρήση του αυτοκινήτου της επιχείρησης

Ως ισοδύναμο διαθέσιμο ατομικό εισόδημα ορίζεται το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού μετά τη διαίρεσή του με το ισοδύναμο μέγεθος του νοικοκυριού. Το ισοδύναμο μέγεθος του νοικοκυριού υπολογίζεται σύμφωνα με την τροποποιημένη κλίμακα του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.

Επισημαίνεται ότι στην κατανομή κατά άτομο θεωρείται ότι το κάθε μέλος του νοικοκυριού κατέχει το ίδιο εισόδημα που αντιστοιχεί στο ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα. Αυτό σημαίνει ότι το κάθε μέλος του νοικοκυριού απολαμβάνει το ίδιο επίπεδο διαβίωσης. Συνεπώς, στην κατά άτομο κατανομή, το εισόδημα που αποδίδεται σε κάθε άτομο δεν αντιπροσωπεύει χρηματική απολαβή, αλλά έναν δείκτη επιπέδου διαβίωσης.

Το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα ενός νοικοκυριού υπολογίζεται ως το άθροισμα των εισοδημάτων των μελών των νοικοκυριών (εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, από αυτοαπασχόληση, συντάξεις, επιδόματα ανεργίας, εισόδημα από ακίνητη περιουσία, οικογενειακά επιδόματα, τακτικές χρηματικές μεταβιβάσεις κ.λπ.), δηλαδή του συνόλου των καθαρών αποδοχών από όλες τις πηγές εισοδήματος, μετά την αφαίρεση των τυχόν παροχών προς άλλα νοικοκυριά. Στο ποσό αυτό πρέπει να προστεθεί και ο φόρος που, ενδεχομένως, επιστράφηκε και αφορούσε στην εκκαθάριση των εισοδημάτων του προηγούμενου έτους.

Σύμφωνα λοιπόν με τον ΟΟΣΑ, ορίζεται συντελεστής στάθμισης 1 για τον πρώτο ενήλικα, 0,5 για το δεύτερο ενήλικα και μέλη 14 ετών και άνω και 0,3 για παιδιά 13 ετών και κάτω. Για παράδειγμα, το εισόδημα του νοικοκυριού με δύο ενήλικες και δύο παιδιά κάτω των 14 ετών διαιρείται με το συντελεστή ισοδυναμίας $1+0,5+2\times 0,3= 2,1$.²²

²² Δελτίο Τύπου. «Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Οικονομική Ανισότητα». Ελληνική Στατιστική Αρχή, Πειραιάς, 2 /11/2012

Μέσα από την ίδια έρευνα έχει εκτιμηθεί ο κίνδυνος της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού που διατρέχουν οι πληθυσμιακές ομάδες, τόσο σε εθνικό όσο και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στον ακόλουθο πίνακα (4.3), παρουσιάζεται το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται στα όρια της φτώχειας, καθώς και το μέσο ετήσιο διαθέσιμο και ατομικό εισόδημα των νοικοκυριών.

Πίνακας 4.3	
Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας και κατώφλι φτώχειας: 2011	
Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας	21,4%
Κατώφλι κινδύνου φτώχειας ανά άτομο	6.591 €
Κατώφλι κινδύνου φτώχειας για νοικοκυριά με δυο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών	13.842 €
Μέσο ετήσιο ατομικό ισοδύναμο εισόδημα	12.637,08 €
Μέσο ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών	21.590,07 €
Πηγή: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2012	

Το κατώφλι της φτώχειας ανέρχεται στο ποσό των 6.591 ευρώ ετησίως ανά άτομο και σε 13.842 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών. Το μέσο ετήσιο ατομικό ισοδύναμο εισόδημα ανέρχεται σε 12.637,08 ευρώ και το μέσο ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών της χώρας σε 21.590,07 ευρώ. Τα νοικοκυριά που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας εκτιμώνται σε 901.194 και τα μέλη τους σε 2.341.400.

Το 21,4% του συνολικού πληθυσμού της χώρας απειλείται από τη φτώχεια, όταν το κατώφλι υπολογίζεται στο 60%, της διάμεσου του συνολικού διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος. Ο παραπάνω δείκτης παρουσιάζει σχετική σταθερότητα κατά τα τελευταία 16 έτη (1994-2011), κυμαινόμενος μεταξύ 19,5% και 23%.²³

Από τον πίνακα 4.4 που ακολουθεί διαφαίνεται ότι, ο κίνδυνος φτώχειας για παιδιά ηλικίας 0-17 ετών (παιδική φτώχεια) ανέρχεται σε 23,7% και είναι υψηλότερος κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες από το αντίστοιχο ποσοστό του συνολικού πληθυσμού. Ο κίνδυνος φτώχειας για άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών υπολογίζεται σε ποσοστό 23,6% και είναι αυξημένος κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2010. Επιπλέον, ο πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό ανέρχεται σε 3.403.000 άτομα.

Πίνακας 4.4			
Κίνδυνος φτώχειας κατά είδος και ομάδες ηλικιών για το 2011			
<i>Ηλικιακή ομάδα</i>	<i>Ποσοστό</i>	<i>Άνδρες</i>	<i>Γυναίκες</i>
0-17	23,7	-	-
18-64	20	19,9	20,2
65 +	23,6	21,7	25,2
Πηγή: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2012			

²³ Δελτίο Τύπου. «Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Κίνδυνος φτώχειας». Ελληνική Στατιστική Αρχή, Πειραιάς, 2 /11/2012

Σημειώνεται επίσης, ότι το ποσοστό κινδύνου φτώχειας είναι υψηλότερο στις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες, 21,9% και 20,9%, αντίστοιχα.

Στην συνέχεια παρουσιάζεται ο κίνδυνος φτώχειας κατά είδος νοικοκυριού, καθώς και ο κίνδυνος φτώχειας κατά ασχολία και φύλο για το 2011.

Πίνακας 4.5	
Κίνδυνος φτώχειας κατά τύπο νοικοκυριού	
<i>Τύπος νοικοκυριού</i>	<i>Ποσοστό %</i>
<i>Νοικοκυριά χωρίς εξαρτώμενα παιδιά</i>	19,5
<i>Ένας ενήλικας ηλικίας κάτω των 65 ετών</i>	21,8
<i>Ένας ενήλικας ηλικίας 65 ετών και άνω</i>	29,7
<i>Μονοπρόσωπο νοικοκυριό - γυναίκα</i>	25,8
<i>Μονοπρόσωπο νοικοκυριό - άνδρας</i>	24,3
<i>Δύο ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 65 ετών</i>	16,2
<i>Δύο ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά, ο ένας, τουλάχιστον, ηλικίας 65 ετών και άνω</i>	22,3
<i>Τρεις ή περισσότεροι ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά</i>	17,2
<i>Νοικοκυριά με εξαρτώμενα παιδιά</i>	23,2
<i>Μονογονεϊκό νοικοκυριό με, τουλάχιστον, ένα εξαρτώμενο παιδί</i>	43,2
<i>Δύο ενήλικες με ένα εξαρτώμενο παιδί</i>	17,7
<i>Δύο ενήλικες με δύο εξαρτώμενα παιδιά</i>	24,2
<i>Δύο ενήλικες με τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά</i>	20,8

<i>Δύο ή περισσότεροι ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά</i>	22,7
<i>Τρεις ή περισσότεροι ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά</i>	24,7
Πηγή: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2012	

Πίνακας 4.6			
Κίνδυνος φτώχειας κατά ασχολία και φύλο για το 2011			
<i>Ασχολία</i>	<i>Σύνολο</i>	<i>Άνδρες</i>	<i>Γυναίκες</i>
<i>Εργαζόμενοι</i>	11,9%	13,2%	10,1%
<i>Μη εργαζόμενοι (άνεργοι και οικονομικά μη ενεργοί)</i>	28%	28,2%	27,9%
<i>Άνεργοι</i>	44%	48,4%	39%
<i>Συνταξιούχοι</i>	19,9%	20,2%	19,5%
<i>Λοιποί μη οικονομικά ενεργοί (εκτός συνταξιούχων)</i>	30%	28,3%	30,4%
Πηγή: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2012			

Από τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι, ο πληθυσμός που απειλείται από τη φτώχεια είναι κυρίως:

- Ø Άνδρες άνεργοι με ποσοστό 48,4%
- Ø Μονογονεϊκά νοικοκυριά με, τουλάχιστον, ένα εξαρτώμενο παιδί σε ποσοστό 43,2%
- Ø Λοιποί μη οικονομικά ενεργοί (εκτός συνταξιούχων), 30%

- Ø Νοικοκυριά με έναν ενήλικα ηλικίας 65 ετών και άνω (29,7%), καθώς και μονοπρόσωπα νοικοκυριά με μέλος γυναίκα (25,8%)
- Ø Παιδιά ηλικίας 0-17 ετών (23,7%)

Ο κίνδυνος φτώχειας σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου τα στοιχεία είναι διαθέσιμα, έχει αυξηθεί σε σχέση με 2010 σε όλα τα κράτη μέλη εκτός από τη Λετονία, Λουξεμβούργο, Δανία, Λιθουανία και Μάλτα. Η μεγαλύτερη αύξηση καταγράφεται στη Βουλγαρία και Εσθονία, κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ η μεγαλύτερη μείωση παρουσιάζεται στη Λετονία (-2,4 ποσοστιαίες μονάδες). Το υψηλότερο ποσοστό κινδύνου φτώχειας καταγράφεται στη Βουλγαρία (22,4%), ενώ το χαμηλότερο στην Τσεχία (9,8%).

Τα παραπάνω παρουσιάζονται στον πίνακα 4.7 που ακολουθεί, ενώ στον πίνακα 4.8 αναγράφεται ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό σε χώρες της Ευρώπης.

<i>Πίνακας 4.7</i>		
<i>Κίνδυνος φτώχειας σε χώρες της Ευρώπης</i>		
<i>Χώρες</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>
<i>Βουλγαρία</i>	20,7 %	22,4 %
<i>Ρουμανία</i>	21,1 %	22,2 %
<i>Ισπανία</i>	20,7 %	21,8 %
<i>Ελλάδα</i>	20,1 %	21,4 %
<i>Λιθουανία</i>	20,2 %	20 %
<i>Λετονία</i>	21,7 %	19,3 %
<i>Πορτογαλία</i>	17,9 %	18 %
<i>Πολωνία</i>	17,6 %	17,7 %
<i>Εσθονία</i>	15,8 %	17,5 %
<i>Γερμανία</i>	15,6 %	15,6 %

<i>Μάλτα</i>	15,5 %	15,4 %
<i>Βέλγιο</i>	14,6 %	15,3 %
<i>Σουηδία</i>	12,9 %	14 %
<i>Ουγγαρία</i>	12,3 %	13,8 %
<i>Φινλανδία</i>	13,1 %	13,7 %
<i>Λουξεμβούργο</i>	14,4 %	13,6 %
<i>Σλοβενία</i>	12,7 %	13,6 %
<i>Δανία</i>	13,2 %	13 %
<i>Αυστρία</i>	12,1 %	12,6 %
<i>Ολλανδία</i>	10,3 %	11 %
<i>Τσεχία</i>	9 %	9,8 %
<p>Πηγή: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2012</p>		

Πίνακας 4.8		
Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό στις χώρες της Ευρώπης το 2011		
<i>Χώρα</i>	<i>Ποσοστό %</i>	<i>Πληθυσμός σε χιλ. κατοίκους</i>
<i>Βουλγαρία</i>	49,1	3.694
<i>Ρουμανία</i>	40,3	8.630
<i>Λετονία</i>	40,1	884
<i>Λιθουανία</i>	33,4	1.080
<i>Ουγγαρία</i>	31	3.051
<i>Πολωνία</i>	27,2	10.196
<i>Ισπανία</i>	27	12.371
<i>Πορτογαλία</i>	24,4	2.601
<i>Εσθονία</i>	23,1	307

<i>Μάλτα</i>	21,4	88
<i>Βέλγιο</i>	21	2.271
<i>Γερμανία</i>	19,9	16.074
<i>Σλοβενία</i>	19,3	386
<i>Δανία</i>	18,9	1.039
<i>Φινλανδία</i>	17,9	949
<i>Αυστρία</i>	16,9	1.407
<i>Λουξεμβούργο</i>	16,8	84
<i>Σουηδία</i>	16,1	1.538
<i>Ολλανδία</i>	15,7	2.598
<i>Τσεχία</i>	15,3	1.598
Πηγή: Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2012		

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι στον ερευνώμενο πληθυσμό δεν περιλαμβάνονται ομάδες πληθυσμού που είναι, κατά τεκμήριο, φτωχές, όπως οι άστεγοι, οι διαβιούντες σε ιδρύματα, ο μεγάλος αριθμός παράνομων οικονομικών μεταναστών, οι Ρομά κ.λπ.²⁴

²⁴ Δελτίο Τύπου. «Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Κίνδυνος φτώχειας». Ελληνική Στατιστική Αρχή, Πειραιάς, 2 /11/2012
 Παπαηλίας Θ., Λαζαρίδης Π. «Κατανομή Εισοδήματος στην Ελλάδα». Εκδόσεις: Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, 1989

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Η ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Σύμφωνα με τη θεωρία για την αποτελεσματικότητα της αγοράς, ενώ η αναδιανομή του εισοδήματος μπορεί να είναι επιθυμητή για λόγους ισότητας και της κοινωνικής ευημερίας, το μειονέκτημα είναι ότι μειώνει την αποδοτικότητα και προκαλεί στρεβλώσεις στην αγορά. Έτσι εισοδηματική ισότητα και η αποδοτικότητα συνήθως αποτελούν αντικρουόμενους στόχους. Ωστόσο, έχει διατυπωθεί η άποψη ότι λόγω της ατελούς πληροφόρησης, μια μεταφορά εισοδήματος από τους πλούσιους στους φτωχούς μπορεί να ενισχύσει πραγματικά την αποτελεσματικότητα κάνοντας αγορές πιο ανταγωνιστικές.

Για πρώτη φορά, ο Stigler (1961), διατύπωσε ότι λόγω της ατελούς πληροφόρησης, οι καταναλωτές επιθυμούν να επενδύσουν στην έρευνα για την απόκτηση πληροφοριών, διαδραματίζοντας πολύ σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της δομής της αγοράς, διαμόρφωση των τιμών και σταθερή κερδοφορία. Ειδικότερα, οι θεωρητικές αναλύσεις που έχουν αναπτυχθεί, δείχνουν ότι η δυνατότητα πληροφόρησης δίνει στις επιχειρήσεις ισχύ μέσα στην αγορά, η έκταση της οποίας εξαρτάται από το κίνητρο των καταναλωτών για την αναζήτηση χαμηλότερων τιμών. Όσο περισσότερο οι καταναλωτές προβαίνουν σε αναζήτηση πιο ανταγωνιστικών τιμών, τόσο πιο αποτελεσματική μπορεί να

χαρακτηριστεί μια αγορά. Όταν συμβαίνει το αντίθετο, η αγορά χαρακτηρίζεται αναποτελεσματική.²⁵

Βασική υπόθεση στην θεωρία της αποτελεσματικής αγοράς είναι ότι οι αλλαγές στην κατανομή του εισοδήματος επηρεάζουν την απόδοση της αγοράς με την αλλαγή των κινήτρων των καταναλωτών για την απόκτηση πληροφοριών.

Συγκεκριμένα, η μεταφορά εισοδήματος από τους πλουσιότερους στους φτωχότερους καταναλωτές επηρεάζει το συνολικό επίπεδο της δραστηριότητας αναζήτησης ανταγωνιστικών τιμών από τους καταναλωτές. Σε γενικές γραμμές θα μπορούσε να διατυπωθεί ότι, οι συνολικές επιπτώσεις της αναδιανομής του εισοδήματος στην αποτελεσματικότητα της αγοράς μπορεί να είναι αρκετά περίπλοκη.

Από τη μία πλευρά, μια ενδεχόμενη αύξηση του εισοδήματος των φτωχότερων ατόμων, τους επιτρέπει να ανταπεξέλθουν οικονομικά σε υψηλότερες τιμές. Ωστόσο, μια τέτοια κατάσταση μειώνει το κίνητρό τους για αναζήτηση ανταγωνιστικότερων λύσεων. Κάτι τέτοιο οδηγεί στην συνέχεια σε λιγότερο ανταγωνιστικές τιμές και μείωση της αποτελεσματικότητας. Από την άλλη πλευρά, η μεταβίβαση αυξάνει τα κίνητρα για την αναζήτηση των πλουσιότερων ατόμων, των οποίων το εισόδημα μειώνεται κατά τη μεταφορά. Αυτό κάνει τις τιμές πιο ανταγωνιστικές και αυξάνει την αποτελεσματικότητα.²⁶

5.2 ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Για την διατύπωση του μοντέλου προχωρούμε στην υπόθεση ότι η οικονομία αποτελείται από μια αλυσίδα νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

²⁵ Avi Simhon, Arthur Fishman. «Income Distribution, Search and Market Efficiency». The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy. Volume 11, Issue 1, Article 8, 2011

²⁶ Avi Simhon, Arthur Fishman. «Income Distribution, Search and Market Efficiency». The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy. Volume 11, Issue 1, Article 8, 2011

Κάθε νοικοκυριό, αποτελείται από μονάδες εργασίας, L . Η L διανέμεται ετερογενώς μεταξύ νοικοκυριών σύμφωνα με την εξωγενή συνάρτηση κατανομής $f(L)$. Κάθε μέλος του νοικοκυριού λειτουργεί τόσο ως εργαζόμενο όσο και καταναλωτής. Εξαίρεση αποτελούν τα άτομα που δεν εντάσσονται στο εργατικό δυναμικό και δεν αποτελούν μονάδα εργασίας, αλλά εν δυνάμει εργατικό δυναμικό.

Επομένως, κάθε μέλος του νοικοκυριού, προμηθεύει ανελαστικά την εργασία του σε μια τέλεια ανταγωνιστική αγορά εργασίας και να αγοράζει καταναλωτικά αγαθά με τους μισθούς που κερδίζει.

Επιπλέον, διατυπώνεται η υπόθεση ότι, στην αγορά υπάρχουν δύο καταναλωτικά αγαθά. Πρόκειται για ένα αγαθό το οποίο καταναλώνεται σε άπειρες μονάδες και παράγεται και πωλείται σε μια πλήρως ανταγωνιστική αγορά. Οι καταναλωτές είναι απόλυτα ενημερωμένοι σχετικά με την τιμή του συγκεκριμένου αγαθού.

Το άλλο αγαθό, παράγεται και πωλείται από τις επιχειρήσεις σε μια αποκεντρωμένη αγορά αναζήτησης. Σε αυτή την αγορά, οι καταναλωτές είναι ελλιπώς ενημερωμένοι σχετικά με τις τιμές. Ξέρουν την κατανομή των τιμών, αλλά δεν γνωρίζουν ποια τιμή έχει τεθεί από ποια εταιρεία. Για να μπορέσει να διαπιστώσει κάτι τέτοιο ο καταναλωτής, πρέπει να προβεί σε αναζητήσεις που καθίστανται δαπανηρές.

Η τιμή του αγαθού που αναζητεί ο καταναλωτής συμβολίζεται με p και είναι εκφρασμένη σε μονάδες του αγαθού για το οποίο υπάρχει πλήρης πληροφόρηση. Με $F(p)$, συμβολίζεται η αθροιστική κατανομή της τιμής αγαθού για το οποίο η πληροφόρηση είναι ατελής. Δηλαδή, $F(p)$ είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων των οποίων η τιμή είναι μικρότερη ή ίση με p .²⁷

²⁷ Avi Simhon, Arthur Fishman. «Income Distribution, Search and Market Efficiency». The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy. Volume 11, Issue 1, Article 8, 2011

5.2.1 Η ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

Όπως ήδη αναφέρθηκε, για να προβεί ο καταναλωτής σε αναζήτηση τιμών για τα αγαθά για τα οποία η πληροφόρηση χαρακτηρίζεται ατελής, πρόκειται να προβεί ταυτόχρονα και σε μια δαπανηρή διαδικασία. Κάθε έρευνα που θα διεξάγεται σε κάθε μια επιχείρηση θα του αποκαλύπτει την τιμή, ενώ παράλληλα θα αποφέρει και ένα κόστος χρησιμότητας $k > 0$.

Όλοι οι καταναλωτές έχουν τις ίδιες προτιμήσεις. Ο καταναλωτής αντλεί σταθερή οριακή χρησιμότητα από το αγαθό που έχει πλήρη πληροφόρηση. Η χρησιμότητα του από το αγαθό που βρίσκεται σε ατελή πληροφόρηση είναι $s > 0$ για την πρώτη μονάδα και μηδενική από οποιαδήποτε πρόσθετη μονάδα. Πιο συγκεκριμένα, η συνάρτηση χρησιμότητας του καταναλωτή είναι η ακόλουθη:

$$U(c_1, c_2, h) = c_1 + c_2 - hk$$

όπου:

c_1 : η συνεχής ποσότητα που καταναλώνεται, του αγαθού που βρίσκεται σε πλήρη πληροφόρηση, $\{0,1\}$

c_2 : ο αριθμός των μονάδων, μηδέν ή ένα, που καταναλώνεται από την αναζήτηση καλό

h : ο αριθμός των αναζητήσεων που κάνει ο καταναλωτής προτού αγοράσει ένα αγαθό

hk : η απώλεια της χρησιμότητας από την αναζήτηση h φορές

Επιπλέον, κάθε καταναλωτής αντιμετωπίζει τον εξής περιορισμό:

$$c_1 + pc_2 \leq m^i$$

όπου:

m^i : το εισόδημά του καταναλωτή, εκφρασμένο σε μονάδες του αγαθού που βρίσκεται κάτω από συνθήκες πλήρους πληροφόρησης.

p : η τιμή που καταβάλλεται για την αναζήτηση του αγαθού

Οι καταναλωτές προβαίνουν στις ακόλουθες αποφάσεις. Δεδομένης της κατανομής των τιμών για την αναζήτηση του αγαθού $F(p)$, και του εισοδήματός του m , ένας καταναλωτής αποφασίζει αν θα προβεί σε έρευνα, ή θα παραιτηθεί από την κατανάλωση του αγαθού για το οποίο δεν έχει πληροφόρηση, με αποτέλεσμα να διαθέσει όλο του το εισόδημα στο πρώτο αγαθό. Στην περίπτωση αυτή, εάν ο καταναλωτή κάνει αναζήτηση για την εύρεση ενός ανταγωνιστικότερου αγαθού, τότε θα υποστεί και μια απώλεια στην χρησιμότητά του, k μονάδων ανά αναζήτηση.

Από τις παραπάνω υποθέσεις μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι ο καταναλωτής, όταν λαμβάνει την απόφαση για έρευνα τιμών στην αγορά των προϊόντων, ξεκινάει με μια «τιμή εκκίνησης», με την ιδιότητα ότι ο ίδιος ψάχνει συνεχώς έως ότου διαπιστώσει ότι η τιμή είναι μικρότερη ή ίση στην τιμή της εκκίνησης.

Μετά την εύρεση μιας τέτοιας τιμής, ο καταναλωτής αγοράζει μια μονάδα από το αγαθό, ενώ είναι σε θέση να ξοδεύει κάθε επιπλέον μέρος του εισοδήματός του που χρησιμοποιούσε για το αγαθό το οποίο διαθέτει πλήρη πληροφόρηση.²⁸

²⁸ Avi Simhon, Arthur Fishman. «Income Distribution, Search and Market Efficiency». The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy. Volume 11, Issue 1, Article 8, 2011

5.2.2 Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η εργασία αποτελεί την μοναδική είσοδο που χρησιμοποιείται για την παραγωγή κάθε αγαθού. Μια επιχείρηση που παράγει ένα αγαθό σε πλήρη πληροφόρηση, έχει την δυνατότητα να παράγει οποιαδήποτε ποσότητα, χρησιμοποιώντας μία μονάδα εργασίας ανά μία μονάδα παραγωγής.

Για την παραγωγή ενός αγαθού ατελούς πληροφόρησης, μια επιχείρηση θα πρέπει να επενδύσει ένα σταθερό κόστος ανά μονάδα εργασίας, $v < 1$. Με την συγκεκριμένη υπόθεση, εξασφαλίζεται ότι μια θετική ποσότητα του αγαθού πλήρους πληροφόρησης, παράγεται σε ισορροπία.

Η επένδυση αυτή είναι που του προσδίδει την ικανότητα στην επιχείρηση να παράγει οποιαδήποτε ποσότητα σε σταθερό οριακό κόστος. Για την απλοποίηση της θεωρίας, το οριακό κόστος εξομαλύνεται στο μηδέν.

Το μέτρο ισορροπίας της αναζήτησης αγαθών από τις εταιρείες καθορίζεται έτσι ώστε το κέρδος της κάθε επιχείρησης, μετά την αφαίρεση των επενδύσεων v , να ισούται με μηδέν.²⁹

5.2.3 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ

Αρχικά υποθέτουμε ότι η κατανομή του εισοδήματος είναι $\Delta(m)$. Δεδομένου ότι η αγορά εργασίας είναι απόλυτα ανταγωνιστική και το οριακό προϊόν της εργασίας στην παραγωγή του πλήρως

²⁹ Avi Simhon, Arthur Fishman. «Income Distribution, Search and Market Efficiency». The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy. Volume 11, Issue 1, Article 8, 2011

πληροφορημένου αγαθού είναι 1, ο μισθός ισορροπίας ανά μονάδα εργασίας είναι 1,6

Ως εκ τούτου, $\Delta(m) = \Lambda(L)$. Συμβολίζουμε με \underline{m} και \bar{m} το κατώτερο και ανώτερο όριο αντίστοιχα υποστήριξης της $\Delta(m)$. Δηλαδή, το m αντικατοπτρίζει τα χαμηλότερα και τα υψηλότερα εισοδήματα στην οικονομία και $\delta(m)$, την πυκνότητα του $\Delta(m)$.

Στόχος είναι να προσδιοριστούν οι επιδράσεις της ισότητας των εισοδημάτων για την ανταγωνιστικότητα, την αποτελεσματικότητα και τη συνολική παραγωγή.

Ας υποθέσουμε ότι η χάραξη πολιτικής επιθυμεί να αυξήσει την ισότητα του εισοδήματος μέσω της ανακατανομής του εισοδήματος. Για να επικεντρωθεί σε ρεαλιστικά προγράμματα αναδιανομής, θα πρέπει να δώσει έμφαση στις μεταβιβάσεις εισοδήματος με τις ακόλουθες επιθυμητές ιδιότητες.

Η πρώτη υπόθεση είναι ότι κατά την μεταφορά εισοδήματος, το συνολικό εισόδημα αθροιστικά για όλα τα νοικοκυριά, είναι μηδέν. Η δεύτερη υπόθεση στην χάραξη της παρούσας πολιτικής είναι ότι, τα φτωχότερα νοικοκυριά συνήθως συμβάλλουν αναλογικά λιγότερο από ότι πιο εύπορα νοικοκυριά. Μια τρίτη υπόθεση είναι ότι κατά την μεταφορά εάν το νοικοκυριό πριν την μεταφορά είχε καθαρά έσοδα i , υψηλότερα από εκείνα των νοικοκυριών j , τότε νοικοκυριό i συνεχίζει να είναι πλουσιότερο μετά τη μεταβίβαση.³⁰

5.3 ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

³⁰ Avi Simhon, Arthur Fishman. «Income Distribution, Search and Market Efficiency». The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy. Volume 11, Issue 1, Article 8, 2011

Η βιομηχανική συγκέντρωση αναφέρεται στην συγκέντρωση των πωλήσεων των προϊόντων των επιχειρήσεων που ανήκουν στον ίδιο βιομηχανικό κλάδο. Η βιομηχανική συγκέντρωση αποτελεί μια σημαντική παράμετρο για την δομή της αγοράς. Με τον υπολογισμό των δεικτών μέτρησης της βιομηχανικής συγκέντρωσης δίνεται η δυνατότητα καθορισμού σε μεγάλο βαθμό της μονοπωλιακής δύναμης των επιχειρήσεων και επομένως της αποδοτικότητας του κλάδου.

Οι δείκτες μέτρησης της βιομηχανικής συγκέντρωσης θα πρέπει να πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις, ώστε να θεωρούνται συνεπείς:

- Ø Η αύξηση στο αθροιστικό μερίδιο των μεγάλων επιχειρήσεων συνεπάγεται αύξηση της συγκέντρωσης στην αγορά.
- Ø Η συγκέντρωση πρέπει να αυξάνεται, εάν το μερίδιο αγοράς μίας μεγάλης επιχείρησης του κλάδου αυξάνεται σε βάρος μίας μικρότερης.
- Ø Η είσοδος στην αγορά μίας επιχείρησης θα πρέπει να μειώνει την συγκέντρωση σε αυτή.³¹
- Ø Οι συγχωνεύσεις και οι εξαγορές συντελούν στην αύξηση της συγκέντρωσης εκτός εάν αφορούν επιχειρήσεις με μικρά μερίδια αγοράς.

5.3.1 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Ένας πρώτος δείκτης μέτρησης της βιομηχανικής συγκέντρωσης είναι το αθροιστικό μερίδιο αγοράς των τεσσάρων μεγαλύτερων επιχειρήσεων του κλάδου και συμβολίζεται με CR_4 . Ο υπολογισμός του δείκτη δίνεται από την ακόλουθη σχέση:

³¹ Τζουβελέκας Βαγγέλης. «Σημειώσεις Οικονομικής των Επιχειρήσεων». 2003

$$CR_4 = \sum_{i=1}^4 s_i$$

όπου:

$$s_i = \frac{x_i}{\sum_{i=1}^n x_i}$$

αποτελεί το μερίδιο αγοράς της επιχείρησης i ,

x_i είναι οι συνολικές πωλήσεις η προστιθέμενη αξία της επιχείρησης i ,

και

$i=1, 2, \dots, n$ είναι ο αριθμός των επιχειρήσεων στην αγορά.

Οι τιμές του δείκτη CR_4 κυμαίνονται μεταξύ 0 και 1. Χαμηλές τιμές του δείκτη προσδίδουν καταστάσεις τέλειου ανταγωνισμού στην αγορά των προϊόντων, ενώ τιμές του δείκτη κοντά στην μονάδα δείχνουν μονοπωλιακές συνθήκες αγοράς.

Ο δεύτερος δείκτης είναι ο συντελεστής Gini που μετρά τη διαφορά μεταξύ της καμπύλης του Lorenz και της διαγωνίου που δείχνει την κατανομή όπου τα μερίδια των επιχειρήσεων είναι ίσα. Ο τύπος υπολογισμού του δείκτη είναι ο εξής:

$$G = \frac{1}{2n^2 \bar{s}_i} \sum_{i=1}^n |s_i - \frac{1}{n}|$$

Η τιμή 0 δείχνει ότι υπάρχει τέλεια ισοκατανομή των σχετικών μεριδίων των επιχειρήσεων και επομένως ανταγωνισμός στην αγορά, ενώ η τιμή 1 δείχνει την επικράτηση μονοπωλίου στην αγορά. Ο δείκτης Gini είναι ένα μέτρο ανισότητας παρά συγκέντρωσης στην αγορά και δίνει περισσότερη βαρύτητα στις επιχειρήσεις μικρού μεγέθους.

Ο τρίτος δείκτης μέτρησης της βιομηχανικής συγκέντρωσης είναι ο δείκτης Herfindahl και υπολογίζεται από τον παρακάτω τύπο:

$$H = \sum_{i=1}^n s_i^2$$

Οι τιμές του δείκτη κυμαίνονται μεταξύ 0 και 1. Ο δείκτης παίρνει τη μέγιστη τιμή, όταν υπάρχει μία επιχείρηση στην αγορά, οπότε και έχει μονοπωλιακή δύναμη. Η τιμή του μειώνεται με την αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων. Κατά τον υπολογισμό του δείκτη λαμβάνεται υπόψη περισσότερο το σχετικό μέγεθος των μεγαλύτερων επιχειρήσεων του κλάδου.

Ένας τελευταίος δείκτης μέτρησης της βιομηχανικής συγκέντρωσης είναι η διακύμανση των λογαριθμικών μεριδίων αγοράς των επιχειρήσεων. Ο εν λόγω δείκτης υπολογίζεται ως εξής:

$$V = \frac{\sum_{i=1}^n (\log S_i - \log \bar{S}_i)^2}{n - 1}$$

Όπως και στην περίπτωση του συντελεστή Gini, η διακύμανση των λογαριθμικών μεριδίων αγοράς των επιχειρήσεων είναι περισσότερο ένα μέτρο ανισότητας παρά συγκέντρωσης καθώς δίνει μεγαλύτερη έμφαση στις μικρές επιχειρήσεις.³²

5.3.2 ΔΥΝΑΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

Οι δυναμικοί δείκτες προτάθηκαν ώστε να είναι γνωστές στους αναλυτές οι πιθανές διαχρονικές μεταβολές στην βιομηχανική συγκέντρωση κάθε αγοράς καθώς και η ικανότητα ή η αδυναμία των

³² Τζουβελέκας Βαγγέλης. «Σημειώσεις Οικονομικής των Επιχειρήσεων». 2003

μεγάλων επιχειρήσεων να παραμένουν σταθερές διαχρονικά διατηρώντας την ισχύ τους. Η συγκεκριμένη δυνατότητα δεν μπορούσε να ληφθεί υπόψη από τους στατικούς δείκτες.

Οι δυναμικοί δείκτες που έχουν αναπτυχθεί είναι δύο. Ο πρώτος είναι ο συντελεστής συσχέτισης (R) μεταξύ των σχετικών μεριδίων αγοράς των επιχειρήσεων μεταξύ δύο χρονικών περιόδων. Ο υπολογισμός του εν λόγω δείκτη γίνεται ως εξής:

$$R = \frac{\sum_{i=1}^n S_i^t - \bar{S}_i \bar{S}_i^{t-1}}{N \sqrt{V_t \cdot V_{t-1}}}$$

Εάν ο συντελεστής έχει υψηλή τιμή κοντά στην μονάδα τότε υπάρχει σταθερότητα στην αγορά ως προς τα σχετικά μερίδια των επιχειρήσεων σε αυτή. Εάν όμως η τιμή του συντελεστή είναι μικρότερη από 0,90 τότε υπάρχουν ανακατατάξεις στα μερίδια αγοράς μεταξύ των επιχειρήσεων.

Ο δεύτερος δείκτης, είναι ο συντελεστής σταθερότητας και χρησιμοποιείται για να προβλεφθεί, αν οι ανακατατάξεις που δημιουργούνται ευνοούν την ύπαρξη του ανταγωνισμού στην αγορά. Ο συντελεστής σταθερότητας υπολογίζεται ως εξής:

$$B = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (S_i - \bar{S}_i)_t^2}{\sum_{i=1}^n (S_i - \bar{S}_i)_{t-1}^2}}$$

Τιμές του B μεγαλύτερες της μονάδας δείχνουν ότι τα μερίδια των μεγάλων επιχειρήσεων αυξάνουν σε βάρος των μικρότερων, ενώ τιμές του B μικρότερες της μονάδας δείχνουν το αντίθετο.

Συνοψίζοντας τους δυναμικούς δείκτες, παρουσιάζεται η μεταβολή της βιομηχανικής συγκέντρωσης στην αγορά διαχρονικά.

- ✓ $R > 0,9$ και $B > 1$: Σχετική σταθερότητα στην αγορά. Οι μεγάλες επιχειρήσεις αναπτύσσονται ταχύτερα από τις μικρότερες, μειώνοντας τον ανταγωνισμό στην αγορά.
- ✓ $R > 0,9$ και $B = 1$: Πλήρης σταθερότητα στην αγορά. Τα μερίδια τόσο των μικρών όσο και των μεγάλων επιχειρήσεων παραμένουν αμετάβλητα. Ο ανταγωνισμός στην αγορά παραμένει σταθερός.
- ✓ $R > 0,9$ και $B < 1$: Σχετική σταθερότητα στην αγορά. Οι μικρές επιχειρήσεις του κλάδου αναπτύσσονται ταχύτερα από τις μεγαλύτερες χωρίς όμως να πραγματοποιούνται σημαντικές αλλαγές στην σχετική κατάταξη τους. Ο ανταγωνισμός στην αγορά αυξάνεται οριακά.
- ✓ $R < 0,9$ και $B > 1$: Υπάρχουν σημαντικές αλλαγές στην αγορά χωρίς όμως να μεταβάλλεται η συγκέντρωση. Οι μικρές επιχειρήσεις γίνονται μεγάλες και οι μεγάλες επιχειρήσεις γίνονται μικρές. Ο ανταγωνισμός στην αγορά μειώνεται καθώς οι μικρές επιχειρήσεις έγιναν μεγαλύτερες από τις κυρίαρχες.
- ✓ $R < 0,9$ και $B = 1$: Σχετική σταθερότητα στην αγορά. Οι μικρές επιχειρήσεις αυξάνουν τα μερίδια τους σε σχέση με τις μεγαλύτερες χωρίς όμως να δημιουργηθούν δραματικές αλλαγές στην σχετική κατάταξη των επιχειρήσεων.
- ✓ $R < 0,9$ και $B < 1$: Ευνοϊκότερες συνθήκες για τον ανταγωνισμό. Οι μικρές επιχειρήσεις αυξάνουν σημαντικά τα μερίδια τους σε βάρος των μεγάλων χωρίς όμως η αύξηση αυτή να τις κάνει κυρίαρχες στην αγορά.³³

³³ Τζουβελέκας Βαγγέλης. «Σημειώσεις Οικονομικής των Επιχειρήσεων». 2003

Στην συνέχεια, στον παρακάτω πίνακα 5.1 παρουσιάζονται οι συνολικές πωλήσεις καθώς και τα μερίδια αγοράς στον κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων στην Ελλάδα για τα έτη 2005 και 2011. Με βάση τα στοιχεία αυτά έχουν υπολογιστεί τόσο οι στατικοί, όσο και οι δυναμικοί δείκτες βιομηχανικής συγκέντρωσης για κάθε έτος. Τα στοιχεία για την διενέργεια των υπολογισμών των εν λόγω δεικτών προέρχονται από τις οικονομικές καταστάσεις και τα συνοπτικά αποτελέσματα που παρουσιάζουν οι εταιρείες παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων, στο τέλος των αντίστοιχων περιόδων.

Πίνακας 5.1
Συνολικές πωλήσεις και μερίδια πωλήσεων των επιχειρήσεων στον κλάδο των
γαλακτοκομικών στην Ελλάδα, το 2005 και 2011

Επιχειρήσεις	Πωλήσεις		Μερίδιο αγοράς	
	2005	2011	2005	2011
VIVARTIA A.B.E.E	16.571.000	572.000	0,01196	0,000302
ΦΑΓΕ Α.Ε.	340.876.000	385.155.000	0,246021	0,203478
ΜΕΒΓΑΛ Α.Ε.	183.442.000	185.768.000	0,132396	0,098142
ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.	97.880.000	96.681.951	0,070643	0,051077
ΚΟΛΙΟΣ Α.Ε.	124.731.352	116.853.680	0,090023	0,061734
ΟΛΥΜΠΟΣ ΓΑΛΑΚΤΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΛΑΡΙΣΗΣ Α.Ε.	127.365.033	141.641.324	0,091923	0,074829
NESTLE ΕΛΛΑΣ ΠΑΓΩΤΑ Α.Β.Ε.Ε.	70.799.000	424.987.000	0,051098	0,224521
ΚΡΙ-ΚΡΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ	25.373.986	47.907.033	0,018313	0,025309
ΕΒΡΟΦΑΡΜΑ Α.Β.Ε.Ε.	22.858.000	3.399.000	0,016497	0,001796
ΒΙΟΤΡΟΣ Α.Β.Ε.Ε.	258.300.000	363.800.000	0,186423	0,192196
ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Β.Ε.Ε.	101.100.000	110.166.593	0,072967	0,058201
ΝΕΟΓΑΛ Α.Ε.	16.259.792	15.926.360	0,011735	0,008414
ΣΥΝΟΛΟ	1.385.556.163	1.892.857.941	1,00	1,00
CR ₄			0,65	0,72
G			0,027	0,031
H			0,14	0,15
V			2,21	3,47
R			0,026	
B			1,090	

Πηγή:
 Ετήσιες οικονομικές καταστάσεις και συνοπτικά αποτελέσματα των επιχειρήσεων

Το 2005 ο δείκτης CR_4 είναι 0,65 και αυξάνεται σε 0,72 το 2011. Οι τιμές αυτές σημαίνουν ότι υπάρχει μάλλον υψηλή συγκέντρωση στον κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων, η οποία έμεινε αμετάβλητη κατά την περίοδο 2005-2011.

Αντίστοιχα ο δείκτης Herfindahl αυξάνεται από 0,14 το 2005 σε 0,15 το 2011. Παρόλο που η τιμή του είναι μικρή υποδηλώνοντας ισχυρή μονοπωλιακή δύναμη στην αγορά αυξάνεται κατά την διάρκεια της περιόδου δείχνοντας ότι αυτές οι δυνάμεις έχουν μάλλον υποχωρήσει.

Τέλος, ο δείκτης διακύμανσης των λογαριθμικών μεριδίων των επιχειρήσεων επιβεβαιώνει την ύπαρξη υψηλής συγκέντρωσης στην αγορά και στις δύο χρονικές περιόδους.

Παρόλο όμως που οι στατικοί δείκτες βιομηχανικής συγκέντρωσης μας παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για τις διαχρονικές αλλαγές στην δομή της συγκεκριμένης αγοράς δεν είναι αξιόπιστοι αναφορικά με τις πιθανές μεταβολές που έχουν λάβει χώρα μεταξύ των δύο περιόδων. Για τον λόγο αυτό έχουν υπολογιστεί και οι δυναμικοί δείκτες, ο συντελεστής συσχέτισης (R) και ο συντελεστής σταθερότητας (B).

Από τους υπολογισμούς των συγκεκριμένων δεικτών, $R=0,026$ ($R<0,9$) και $B=1,090$ ($B>1$), παρατηρούμε ότι υπάρχουν σημαντικές αλλαγές στην αγορά χωρίς όμως να μεταβάλλεται η συγκέντρωση. Οι μικρές επιχειρήσεις γίνονται μεγάλες και οι μεγάλες επιχειρήσεις γίνονται μικρές. Ο ανταγωνισμός στην αγορά μειώνεται καθώς οι μικρές επιχειρήσεις έγιναν μεγαλύτερες από τις κυρίαρχες.³⁴

³⁴ Τζουβελέκας Βαγγέλης. «Σημειώσεις Οικονομικής των Επιχειρήσεων». 2003

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

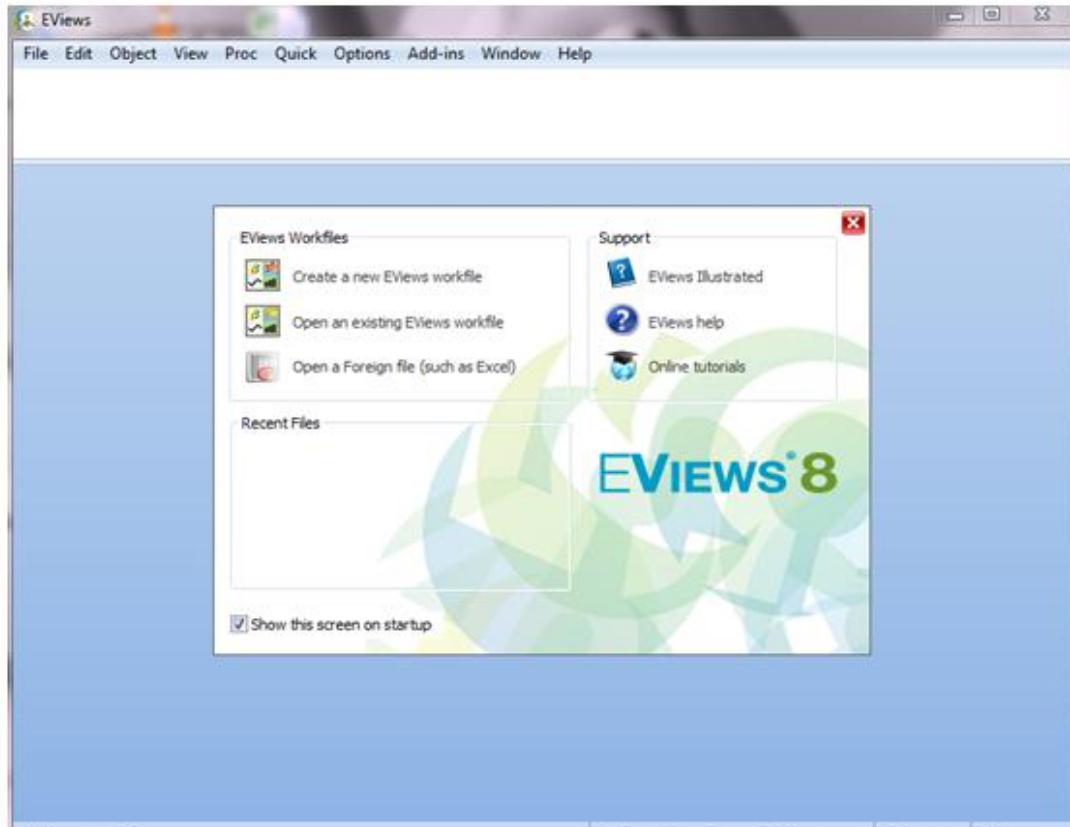
Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ EViews

Το Eviews είναι ένα πρόγραμμα που παρέχει την δυνατότητα στατιστικής και οικονομετρικής ανάλυσης στοιχείων βασισμένο στο παραθυρικό περιβάλλον εργασίας των windows.

Με το Eviews δίνεται η δυνατότητα σε όποιον το χρησιμοποιεί α) να καταχωρήσει τις μεταβλητές που επιθυμεί και με βάση αυτές να δημιουργήσει νέες, β) να αναλύσει τις μεταβλητές αυτές στατιστικά και γ) να εκτιμήσει οικονομετρικά σχέσεις μεταξύ των μεταβλητών χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους.

6.1 ΕΚΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

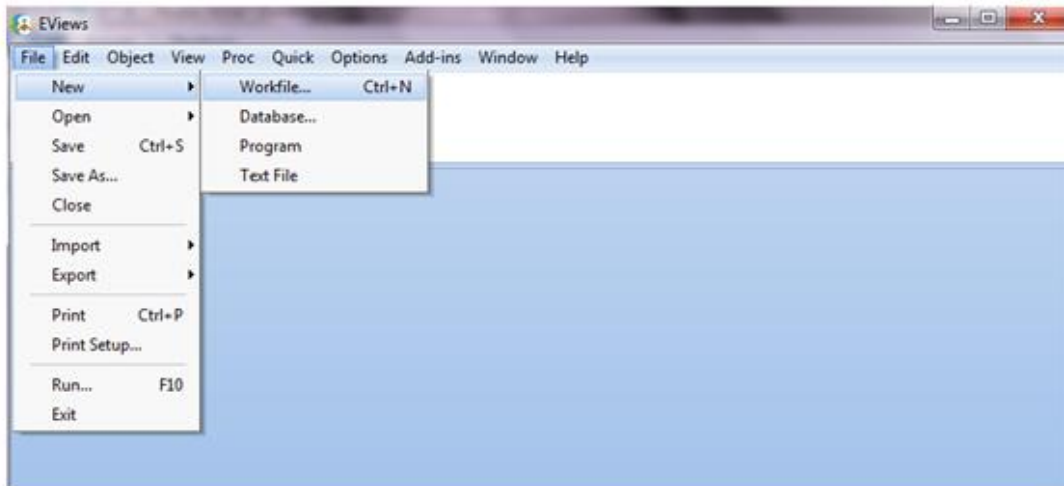
Μετά την εκκίνηση του προγράμματος εμφανίζεται το κεντρικό παράθυρο του EViews. Το παράθυρο αυτό περιέχει τον βασικό κατάλογο εντολών, την περιοχή καταχώρησης εντολών, στο οποίο μπορούμε να καταχωρούμε άμεσα εντολές και μια κενή περιοχή στην οποία εμφανίζονται διάφορες πληροφορίες και αποτελέσματα κατά την διάρκεια μιας εργασίας.

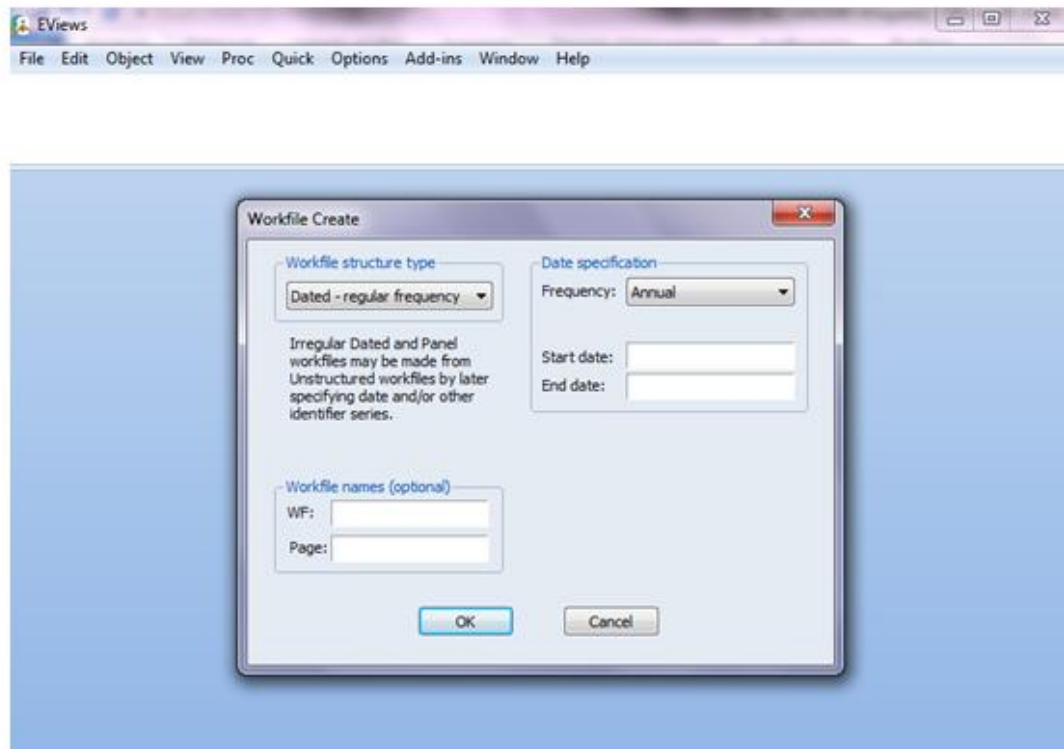
Εικόνα 1.

6.2 ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Κάθε εργασία στο EViews προϋποθέτει την ύπαρξη μεταβλητών. Έτσι, το πρώτο βήμα μιας νέας εργασίας είναι η καταχώρηση των μεταβλητών που θα χρησιμοποιηθούν. Από τον βασικό κατάλογο επιλέγουμε File → New → Workfile. Στην συνέχεια εμφανίζεται το παράθυρο Workfile Create στο οποίο καταχωρούνται πληροφορίες για την φύση των μεταβλητών που θα χρησιμοποιηθούν.

Εικόνα 2.

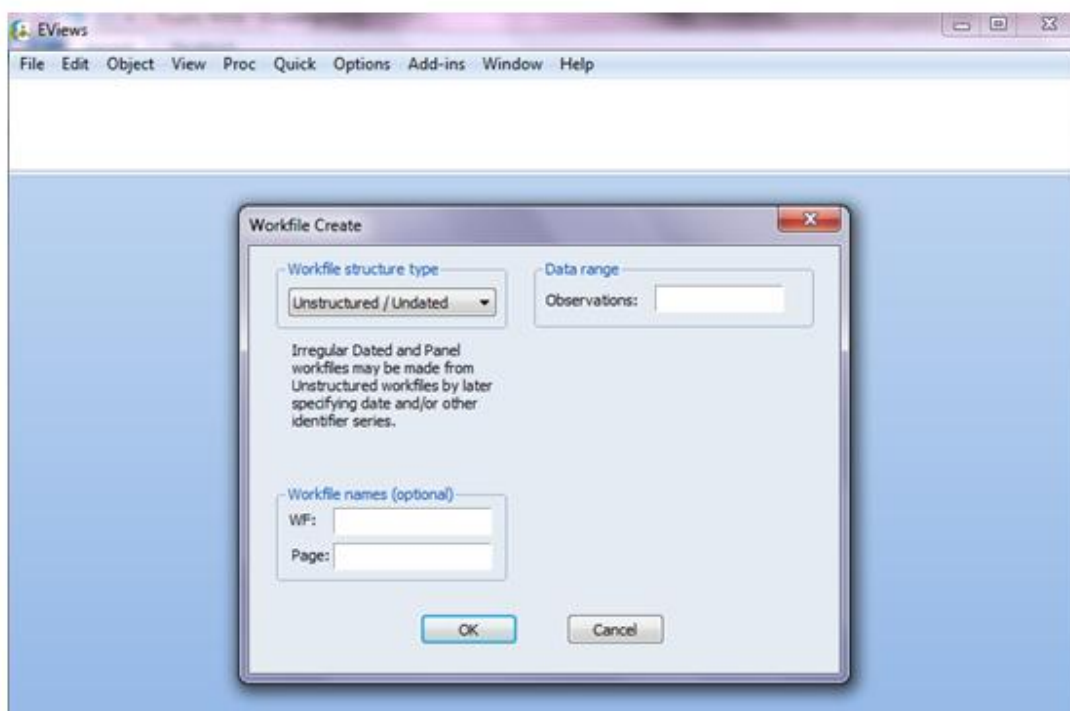
Εικόνα 3.

Αν πρόκειται για χρονολογικές σειρές μπορούμε να επιλέξουμε Annual (ετήσια στοιχεία), Semi-annual (εξαμηνιαία) κ.λπ. και να δηλώσουμε επίσης στη θέση Start date την αρχική ημερομηνία και στη θέση End date την τελική.

Οι κανόνες για να περιγράψουμε τις ημερομηνίες είναι οι εξής:

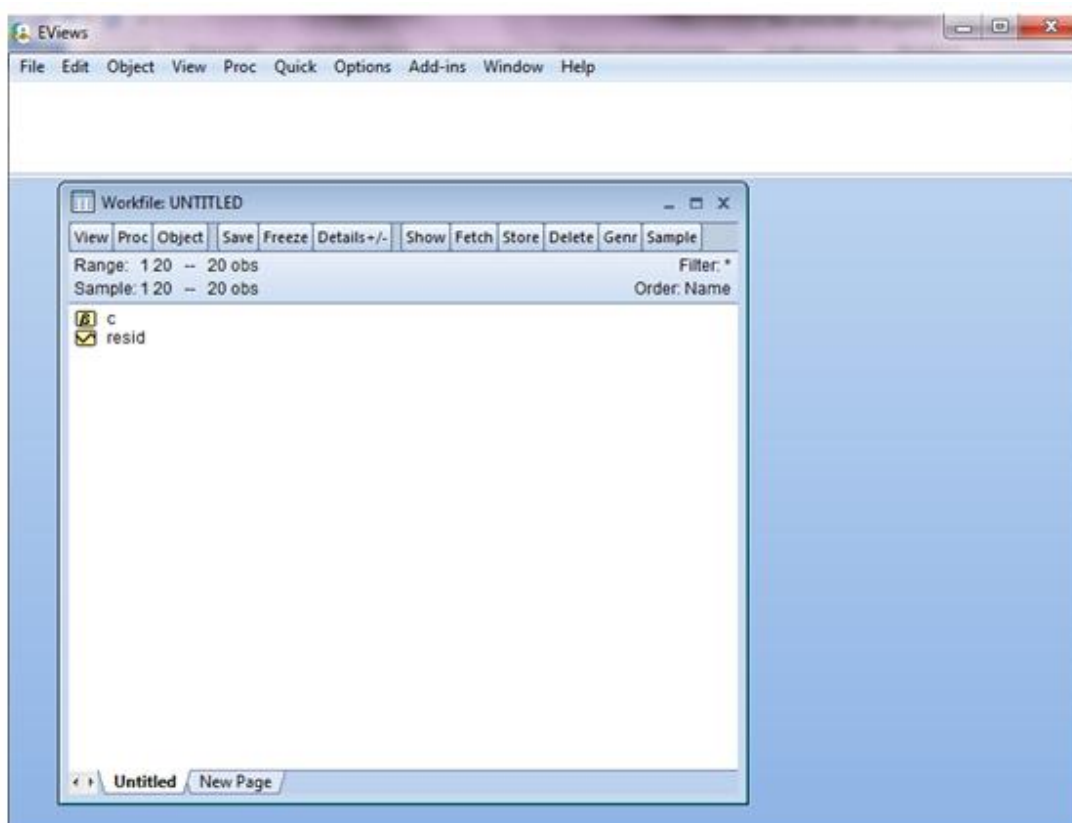
- ü Στην περίπτωση ετήσιων στοιχείων καταχωρούμε το έτος, π.χ. 1965, 1972.
- ü Στην περίπτωση εξαμηνιαίων στοιχείων καταχωρούμε το έτος, άνω κάτω τελεία και το εξάμηνο του έτους, π.χ. 1965:1, 1965:2, 1972:2.
- ü Στην περίπτωση τριμηνιαίων στοιχείων μετά τη άνω κάτω τελεία ακολουθεί το τρίμηνο, π.χ. 1978:2, 1982:3.
- ü Στην περίπτωση μηνιαίων στοιχείων μετά την άνω κάτω τελεία ακολουθεί ο μήνας, π.χ. 1978:03, 1978:11.

Στην περίπτωση διαστρωματικών στοιχείων επιλέγουμε Undated or Unstructured και καταχωρούμε στο observation τον αριθμό των παρατηρήσεων.

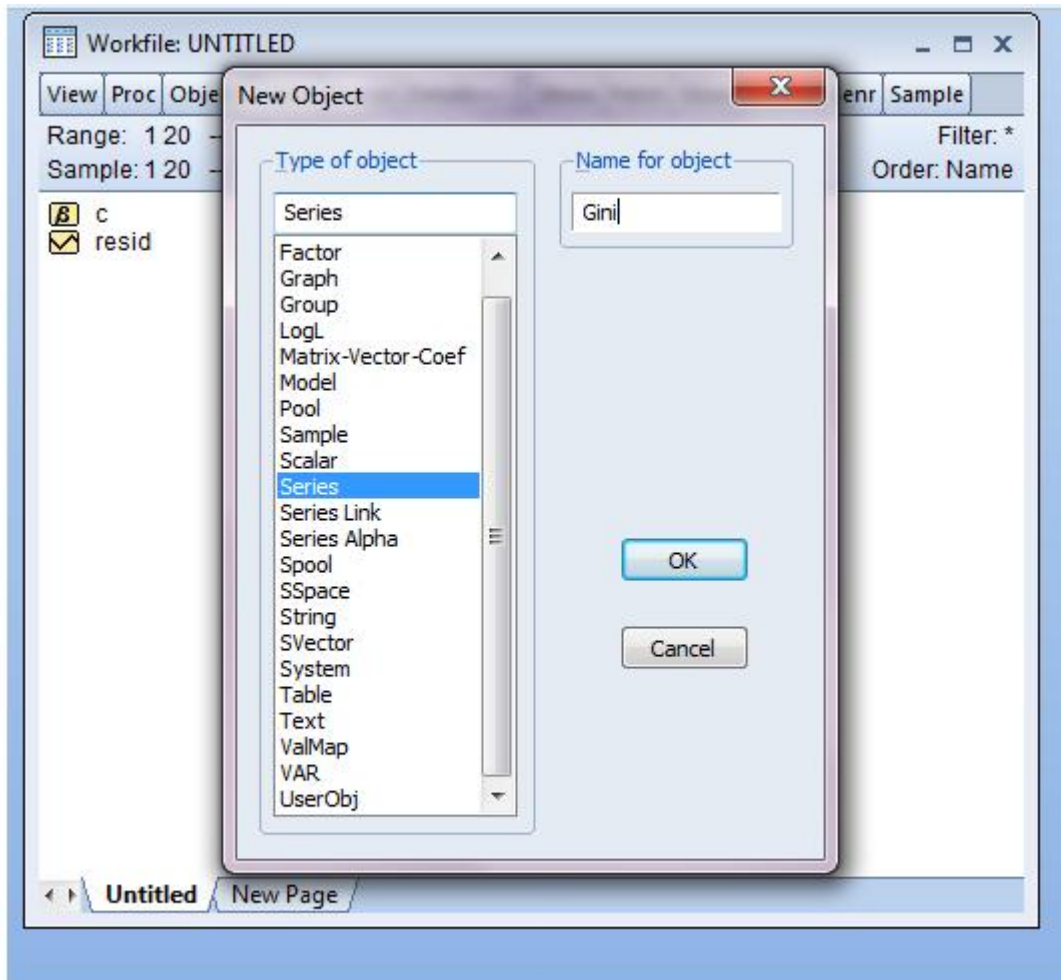
Εικόνα 4.

Μετά την συμπλήρωση του παραθύρου Workfile Create και επιλέγοντας OK εμφανίζεται το παράθυρο Workfile: UNTITLED. Στο παράθυρο αυτό καταχωρούνται όλα τα αντικείμενα που δημιουργούνται κατά την διάρκεια της εργασίας (μεταβλητές, διαγράμματα, αποτελέσματα κ.λπ.). Το EViews δημιουργεί από μόνο του δύο αντικείμενα: το σταθερό όρο (c) και τον διαταρακτικό όρο (resid).

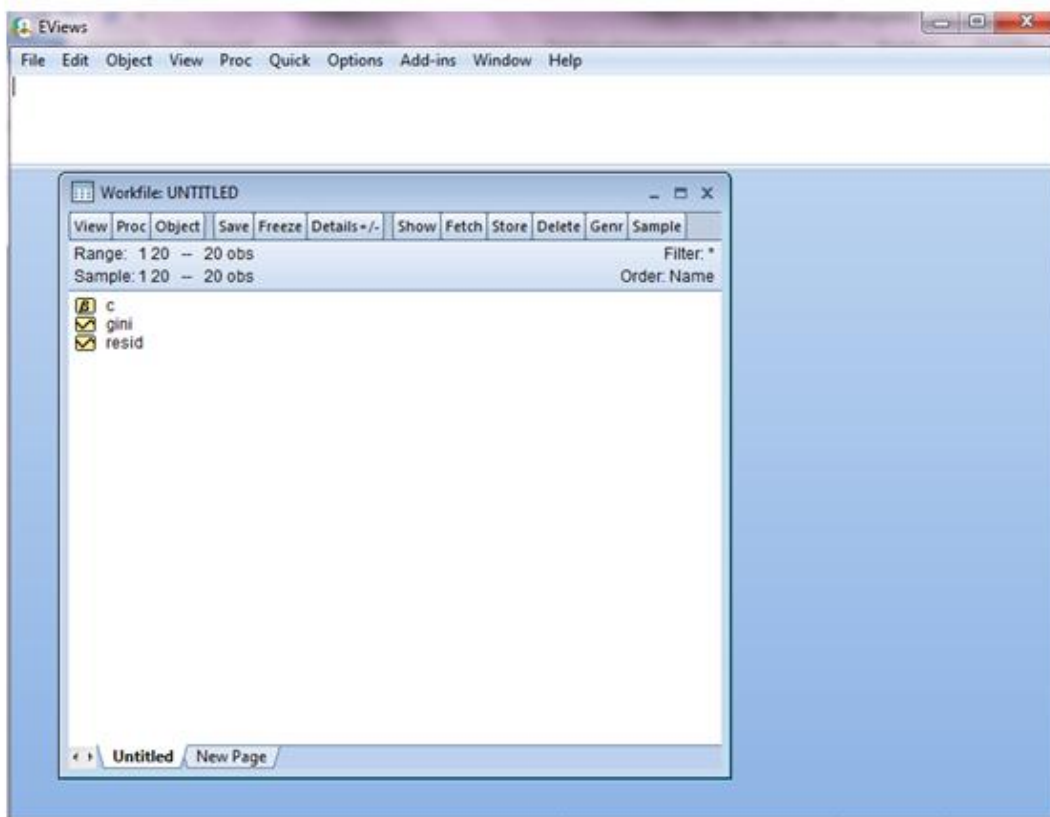
Εικόνα 5.

Για την καταχώρηση μιας μεταβλητής επιλέγουμε Objects→ New Object. Στο παράθυρο New Object που εμφανίζεται επιλέγουμε Series που καταχωρείται στο Type of Object και στο Name of Object καταχωρούμε το όνομα της μεταβλητής (π.χ. Gini).

Εικόνα 6.

Πληκτρολογώντας OK επανεμφανίζεται το παράθυρο Workfile στο οποίο τώρα περιέχεται και ένα νέο αντικείμενο, η μεταβλητή gini.

Εικόνα 7.

Για να εισάγουμε τις τιμές μιας μεταβλητής επιλέγουμε το όνομα της μεταβλητής στο παράθυρο Workfile και με διπλό κλικ εμφανίζεται το παράθυρο Series: (όνομα μεταβλητής) στο οποίο καταχωρούμε τα στοιχεία επιλέγοντας Edit. Μετά την καταχώρηση απλά κλείνουμε το παράθυρο.

The screenshot shows the EViews software interface. The main window displays a spreadsheet for a series named 'GINI'. The spreadsheet has 20 rows, with the first row containing the value 'NA' and the rest of the rows also containing 'NA'. The status bar indicates 'Last updated: 08/23/13 - 20:18'.

Row	Value
1	NA
2	NA
3	NA
4	NA
5	NA
6	NA
7	NA
8	NA
9	NA
10	NA
11	NA
12	NA
13	NA
14	NA
15	NA
16	NA
17	NA
18	NA
19	NA
20	NA

Εικόνα 8.

Παράδειγμα

Έστω ότι η μεταβλητή gini είναι ο δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος για τις χώρες που δίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4.2

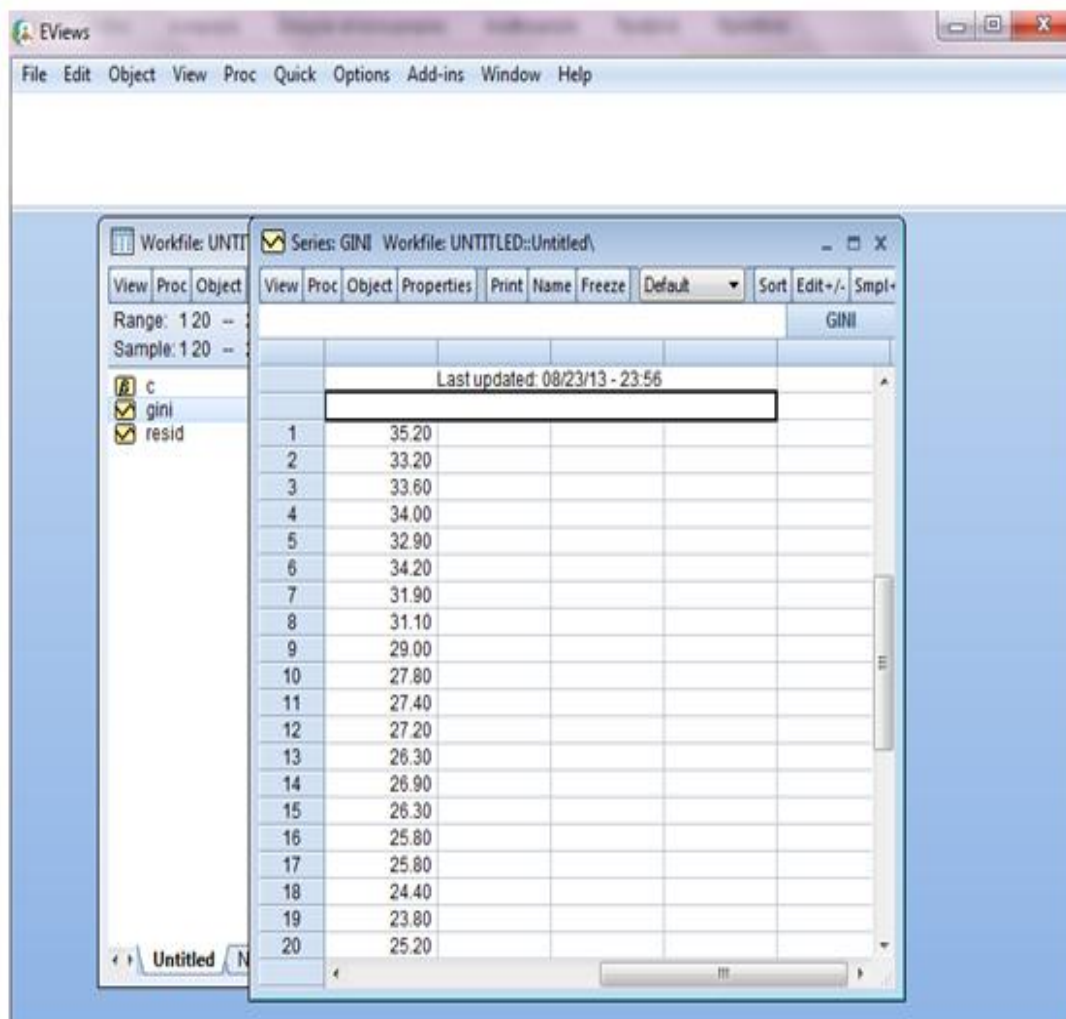
**Δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος (συντελεστής Gini) στην
Ευρώπη το 2011**

	χώρα	Gini
1	Λετονία	35,2
2	Ρουμανία	33,2
3	Ελλάδα	33,6
4	Ισπανία	34
5	Λιθουανία	32,9
6	Πορτογαλία	34,2
7	Εσθονία	31,9
8	Πολωνία	31,1
9	Γερμανία	29
10	Δανία	27,8
11	Μάλτα	27,4
12	Λουξεμβούργο	27,2
13	Βέλγιο	26,3
14	Ουγγαρία	26,9
15	Αυστρία	26,3
16	Ολλανδία	25,8
17	Φινλανδία	25,8
18	Σουηδία	24,4
19	Σλοβενία	23,8
20	Τσεχία	25,2

Πηγή:

Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών
2011. Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2012

Για να καταχωρήσουμε την μεταβλητή gini πατάμε διπλό κλικ στο όνομα gini και στο παράθυρο Series: gini που ανοίγει επιλέγουμε edit και καταχωρούμε τις τιμές της μεταβλητής.

Εικόνα 9.

6.3 ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ, ΕΞΟΔΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΤΗΣΗ ΑΡΧΕΙΟΥ

Για αποθήκευση της εργασίας επιλέγουμε από τον κεντρικό κατάλογο File → Save. Στην συνέχεια δίνουμε ένα όνομα στο αρχείο και

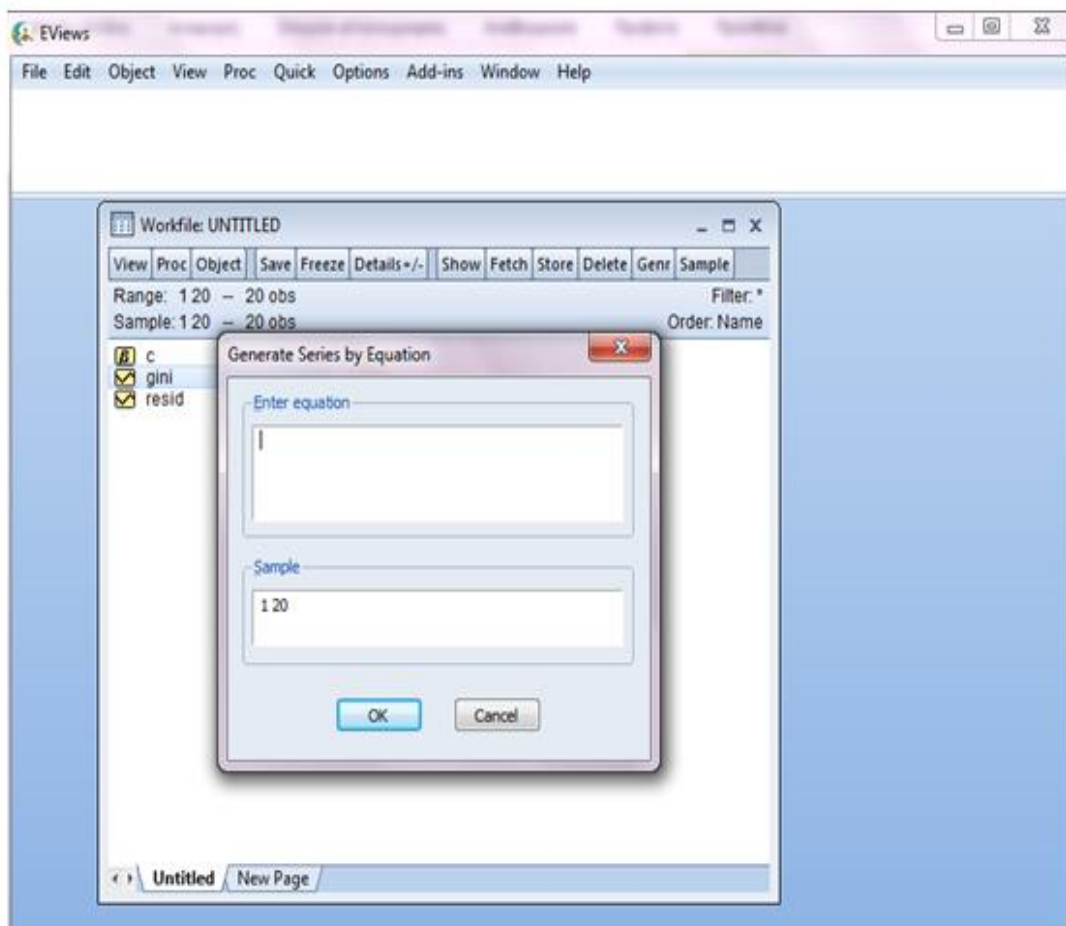
καθορίζουμε την περιοχή του δίσκου που θα αποθηκευτεί. Το δεύτερο συνθετικό ενός τέτοιου αρχείου είναι wf1 (example1.wf1).

Για έξοδο από το πρόγραμμα επιλέγουμε από τον κεντρικό κατάλογο File → Exit. Για ανάκτηση συγκεκριμένου αρχείου επιλέγουμε από το κεντρικό μενού File→ Open→ Workfile και δηλώνουμε το όνομα του συγκεκριμένου workfile (αρχείου) που θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε.

6.4 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

Χρησιμοποιώντας τις μεταβλητές που έχουμε καταχωρήσει μπορούμε να δημιουργήσουμε νέες μεταβλητές επιλέγοντας Genr στο παράθυρο Workfile.

Στο παράθυρο που εμφανίζεται με τίτλο Generate Series by Equation και στην θέση Enter equation καταχωρούμε το όνομα της μεταβλητής που θέλουμε να δημιουργήσουμε και τον τρόπο με τον οποίο θέλουμε να δημιουργηθεί με την μορφή εξίσωσης.

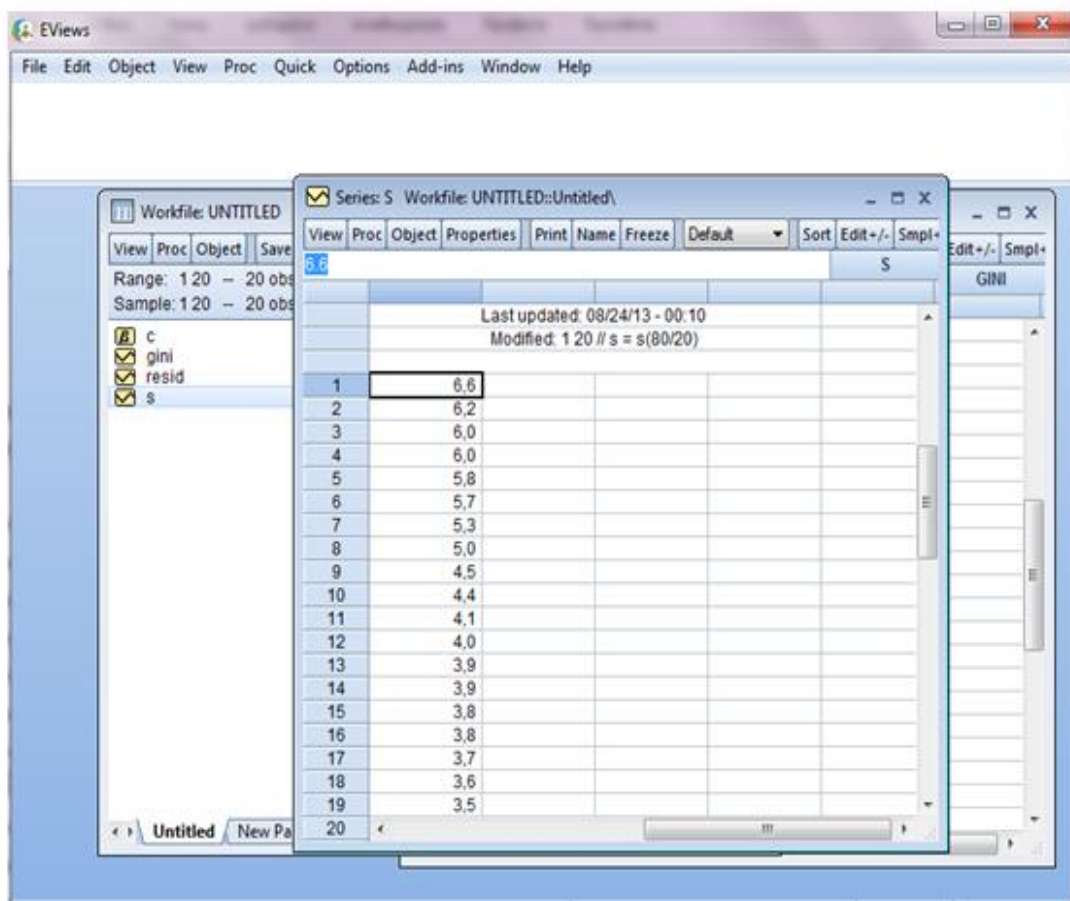

Εικόνα 10.

Παράδειγμα

Χρησιμοποιώντας τα στοιχεία του αρχείου, αν θέλουμε να δημιουργήσουμε την μεταβλητή S που αντιπροσωπεύει τον δείκτη κατανομής εισοδήματος σε πεντημόρια καταχωρούμε: $S = S(80/20)$.

Επιλέγοντας OK, επανεμφανίζεται το παράθυρο Workfile, στο οποίο έχει δημιουργηθεί ένα νέο αντικείμενο που είναι η μεταβλητή S . Η δημιουργία μεταβλητών μπορεί να γίνει και με την άμεση καταχώρηση εντολών στο παράθυρο εντολών χρησιμοποιώντας την εντολή GENR.

Εικόνα 11.

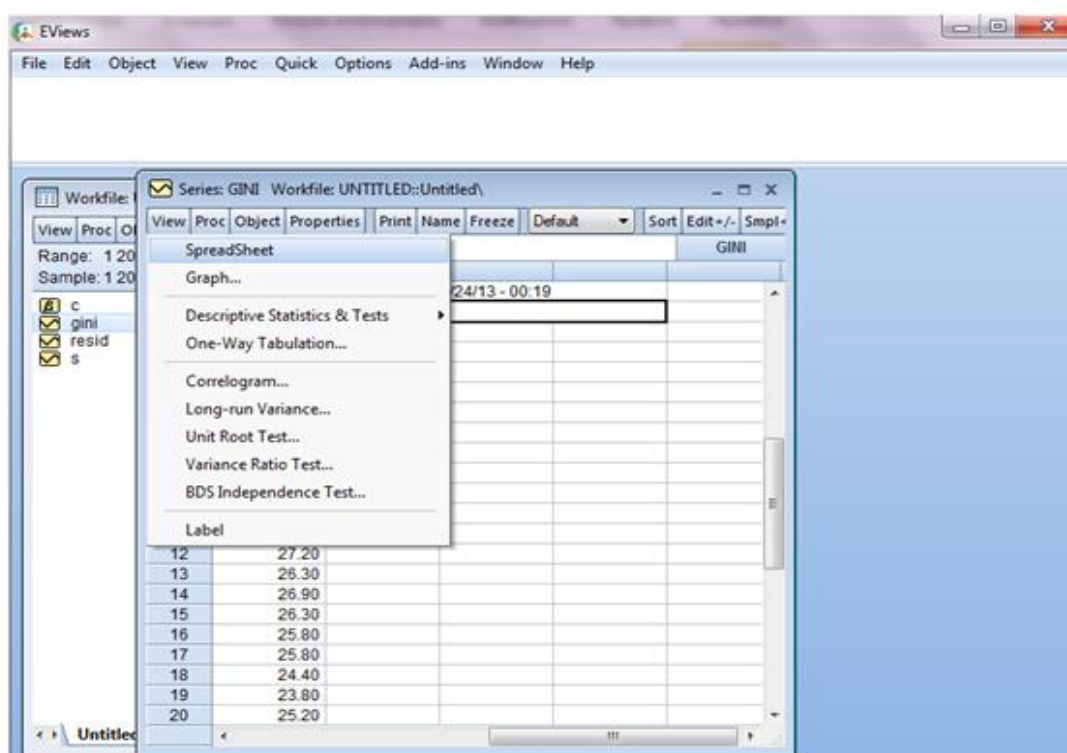
Με τον ίδιο τρόπο μπορεί να δημιουργηθεί οποιαδήποτε μεταβλητή χρησιμοποιώντας τα σύμβολα της πρόσθεσης (+), της αφαίρεσης (-), του πολλαπλασιασμού (*), της διαίρεσης (/), δύναμης σε ένα αριθμό (^) και πολλές άλλες συναρτήσεις.

Πλήρης κατάλογος των εντολών υπάρχει στην επιλογή Help → Function Reference του βασικού καταλόγου.

6.5 Η ΕΠΙΛΟΓΗ VIEW ΣΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΜΕΤΑΒΛΗΤΗΣ

Επιλέγοντας μια μεταβλητή από το Workfile μπορούμε με διπλό κλικ να ανοίξουμε το παράθυρο με τα στοιχεία της συγκεκριμένης

μεταβλητής. Επιλέγοντας για παράδειγμα την μεταβλητή Gini από το αρχείο, με διπλό κλικ περνάμε στο παράθυρο Series: GINI Workfile: Untitled. Επιλέγοντας την εντολή View εμφανίζεται ο ακόλουθος κατάλογος:

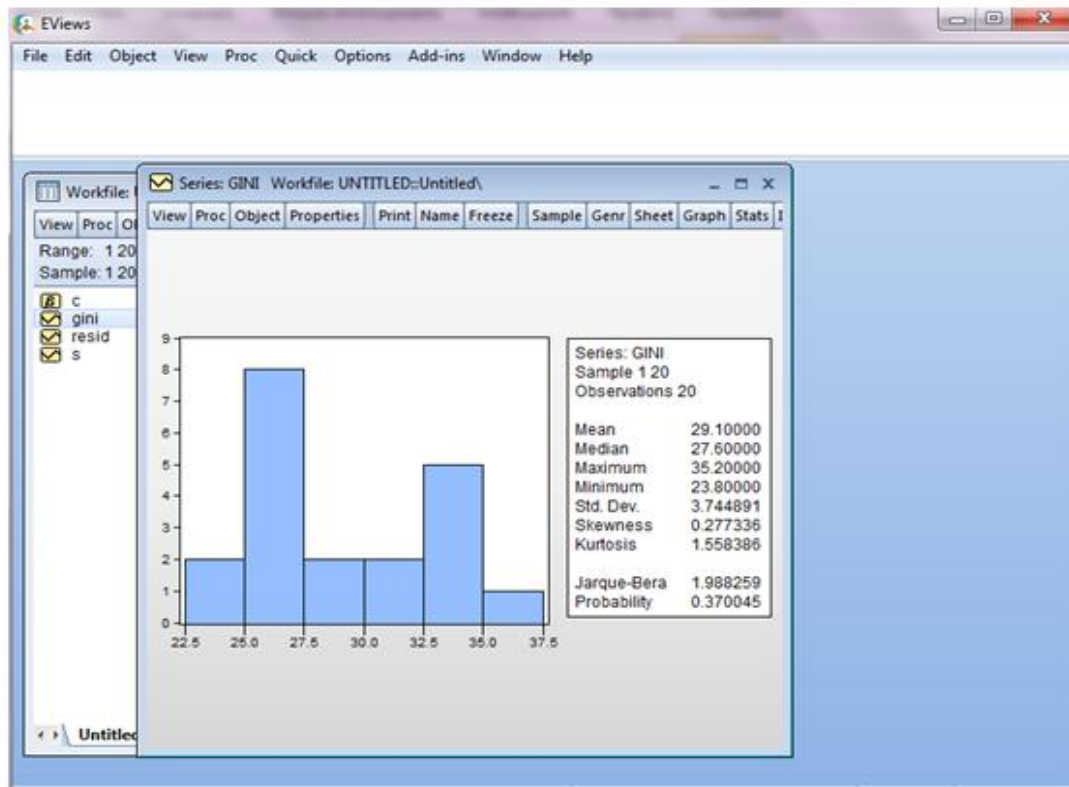
Εικόνα 12.

Μεταξύ άλλων ο κατάλογος αυτός μας δίνει τη δυνατότητα (α) με την επιλογή Descriptive Statistics να υπολογίσουμε ορισμένες βασικές στατιστικές και (β) να δημιουργήσουμε δύο ειδών γραφικές παραστάσεις της μεταβλητής, Line Graph (διάγραμμα) και Bar Graph (ιστόγραμμα).

6.6 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

Επιλέγοντας View→ Descriptive Statistics→Histogram and Stats, θα εμφανιστεί το παράθυρο με μια σειρά από στατιστικές που αφορούν την συγκεκριμένη μεταβλητή όπως είναι ο αριθμητικός μέσος (mean), η

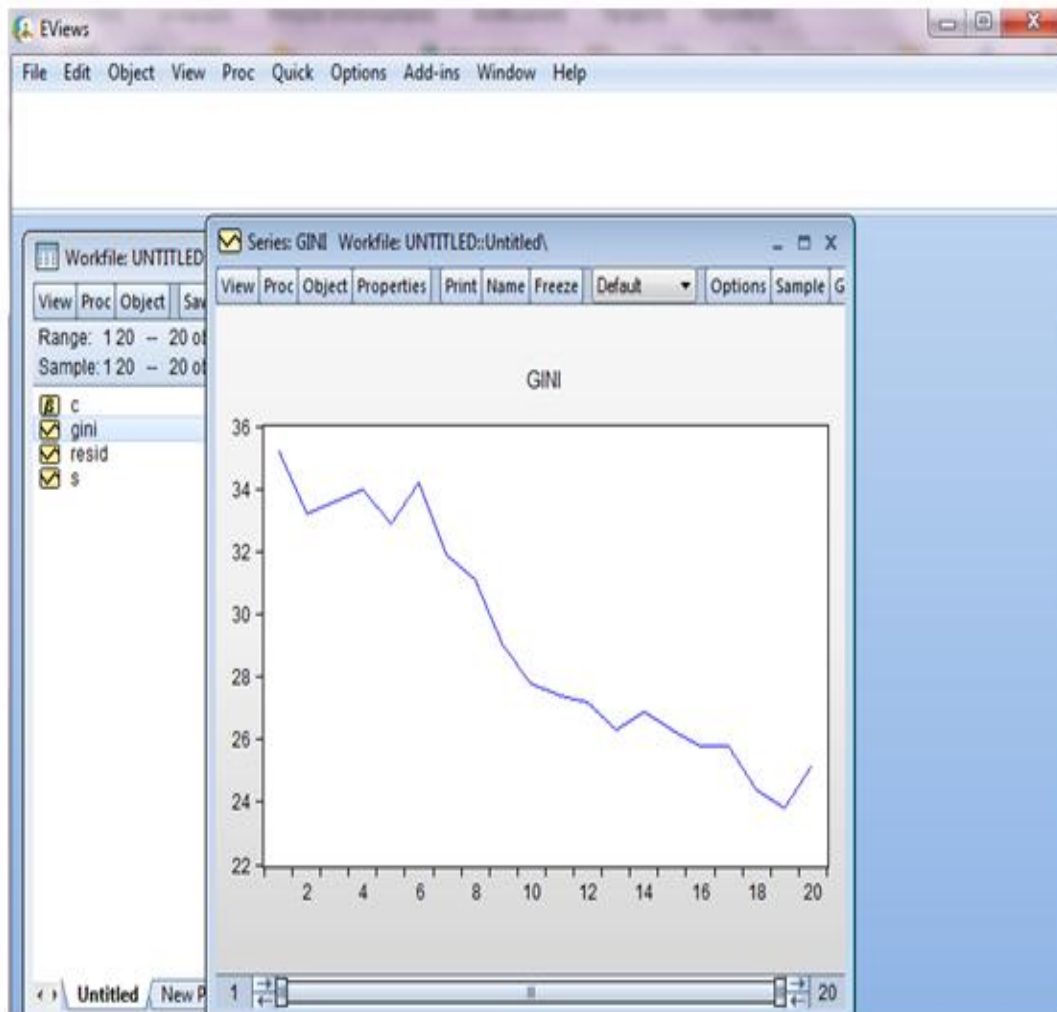
διάμεσος (median), η μέγιστη τιμή (maximum), η ελάχιστη τιμή (minimum), τυπική απόκλιση (std. dev.) κτλ. και ένα ιστόγραμμα κατανομής συχνοτήτων.

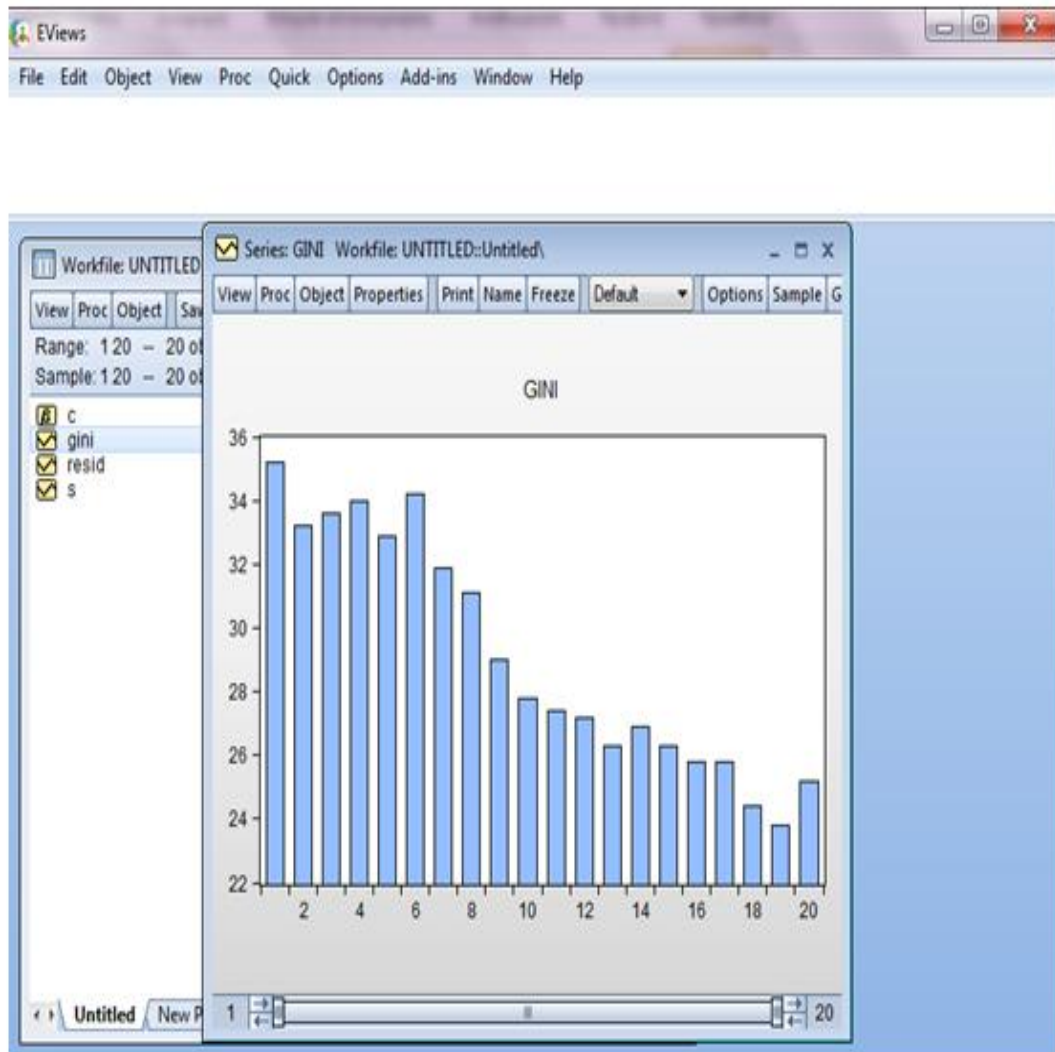
Εικόνα 13.

6.7 ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

Επιλέγοντας View→ Graph→ Line & symbol ή View→ Graph→ Bar, θα εμφανιστεί το παράθυρο με το αντίστοιχο διάγραμμα ή ιστόγραμμα της συγκεκριμένης μεταβλητής.

Εικόνα 14.

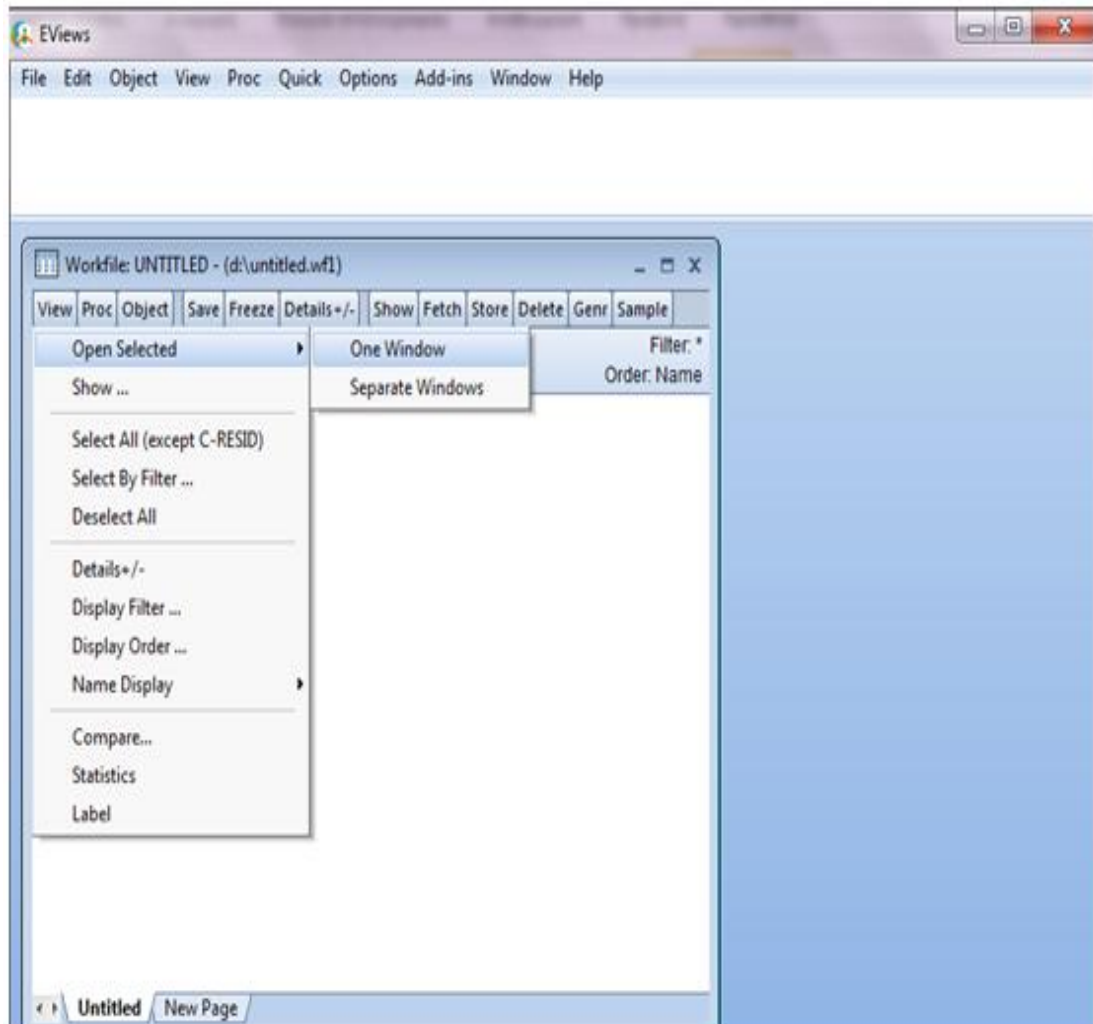

Εικόνα 15.

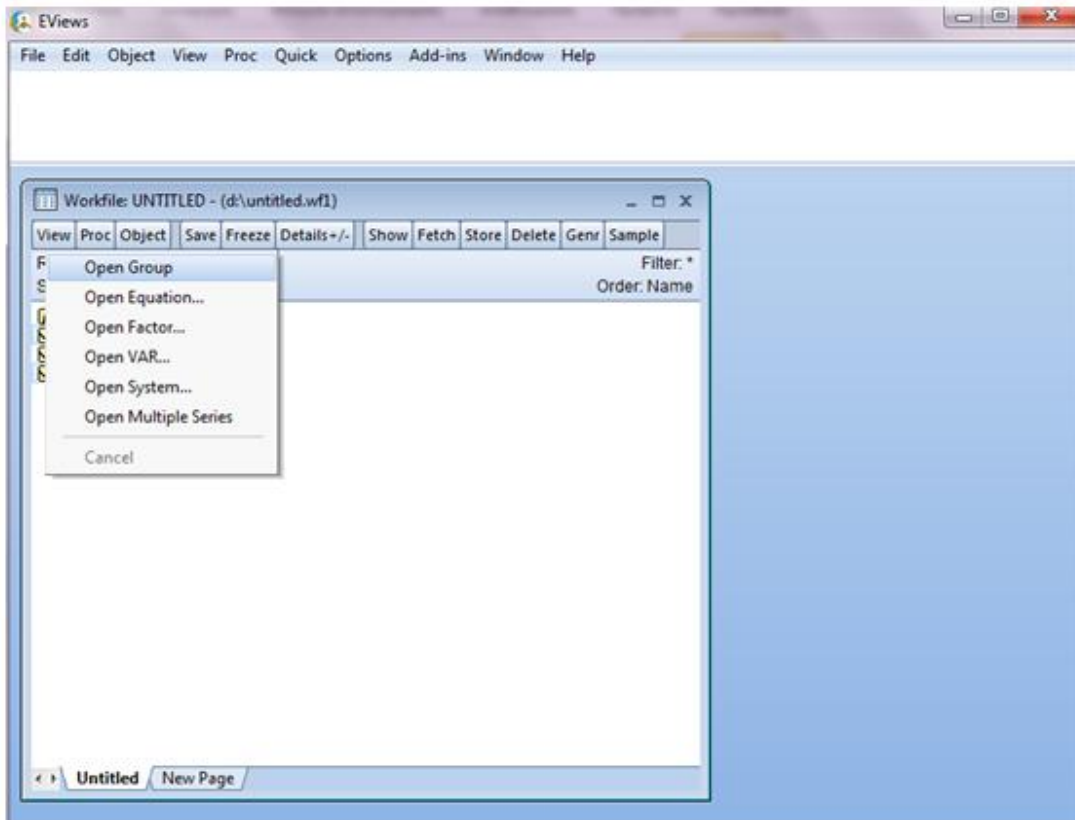
6.8 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ GROUP

Τόσο η καταχώρηση όσο και η παρουσίαση των μεταβλητών και των χαρακτηριστικών τους μπορεί να γίνει και κατά ομάδες μεταβλητών. Από την στιγμή που έχουμε ορίσει τα ονόματα των μεταβλητών μπορούμε να επιλέξουμε μια ομάδα από αυτές και με View→ Open Selected→ One Window→ Open Group να εμφανίσουμε σε ένα

παράθυρο όλες τις μεταβλητές μαζί. Το ίδιο μπορεί να γίνει και με δεξί κλικ και Open→as a Group.

Εικόνα 16.

Εικόνα 17.

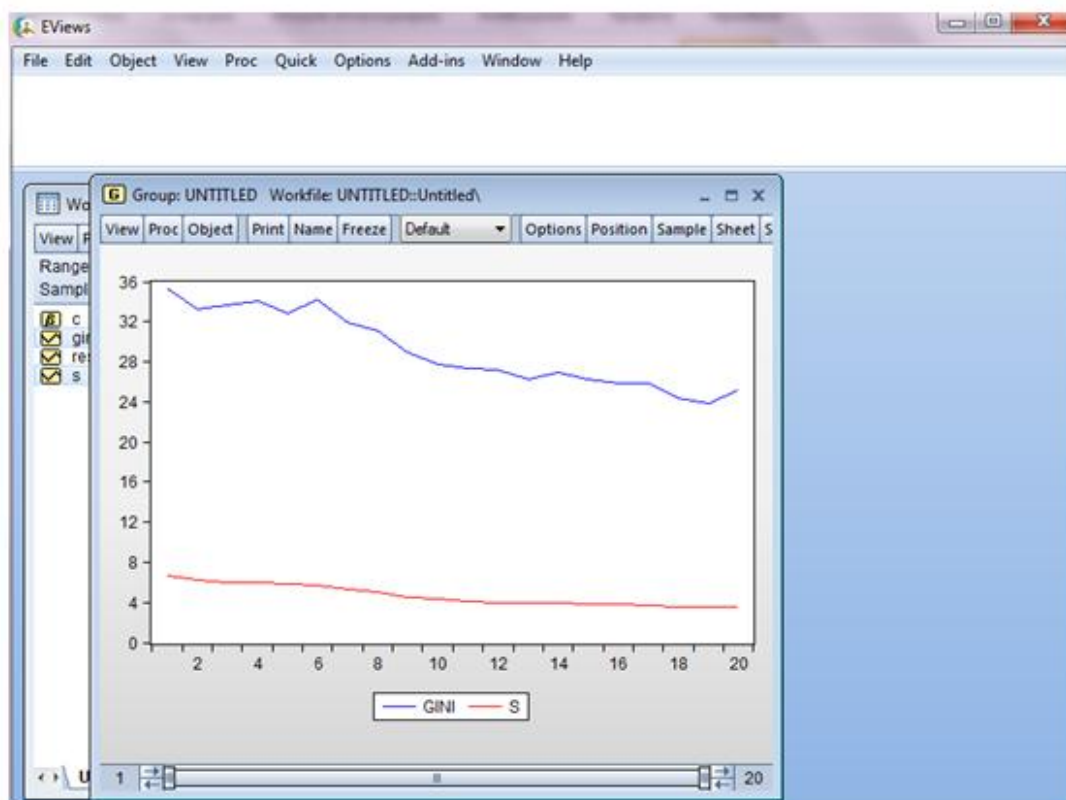
The screenshot shows the EViews application window displaying a data table for 'Group: UNTITLED'. The table has columns for View, Proc, Object, Print, Name, Freeze, Default, Sort, Edit +/-, Smp1 +/-, and Compare +/-.

View	Proc	Object	Print	Name	Freeze	Default	Sort	Edit +/-	Smp1 +/-	Compare +/-
				GINI	S					
				GINI	S					
1			35.20		6.6					
2			33.20		6.2					
3			33.60		6.0					
4			34.00		6.0					
5			32.90		5.8					
6			34.20		5.7					
7			31.90		5.3					
8			31.10		5.0					
9			29.00		4.5					
10			27.80		4.4					
11			27.40		4.1					
12			27.20		4.0					
13			26.30		3.9					
14			26.90		3.9					
15			26.30		3.8					
16			25.80		3.8					
17			25.80		3.7					
18			24.40		3.6					
19			23.80		3.5					
20			25.20		3.5					

Εικόνα 18.

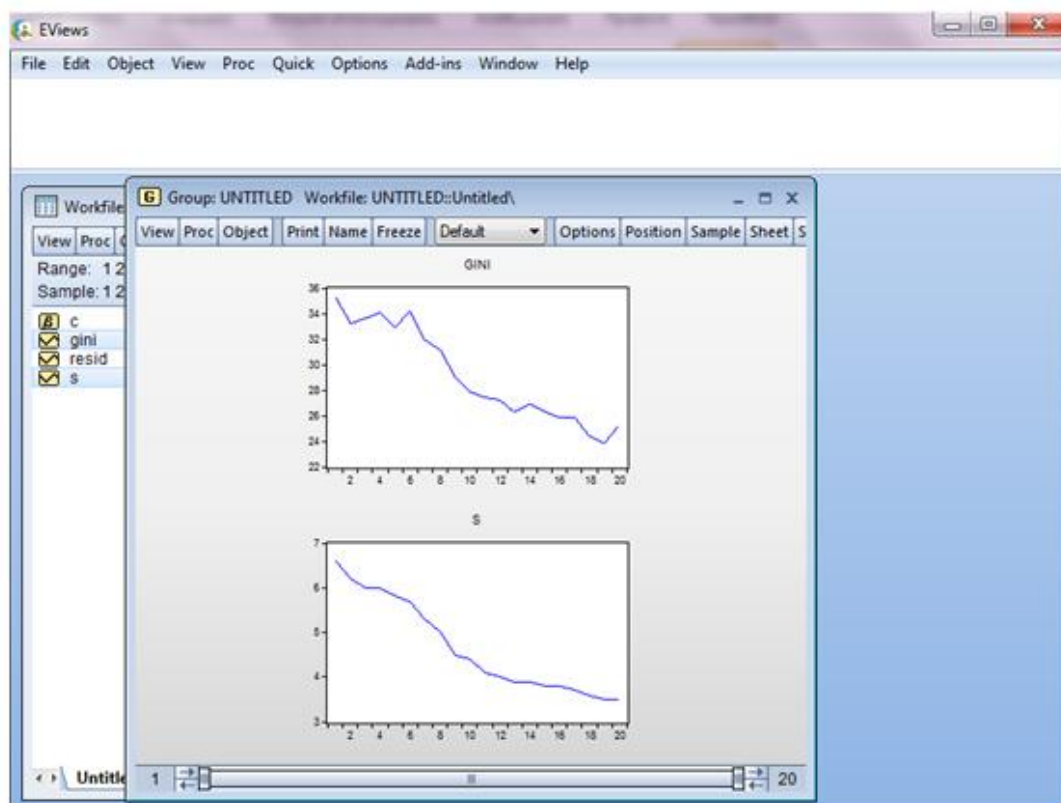
Χρησιμοποιώντας την επιλογή Edit μπορούμε να καταχωρήσουμε τις τιμές των μεταβλητών, αν δεν έχουν ήδη καταχωρηθεί, ή να διορθώσουμε ορισμένες από αυτές. Μπορούμε επίσης να προσθέσουμε ονόματα νέων μεταβλητών και να καταχωρήσουμε τις τιμές τους. Αυτό μπορεί να γίνει με την καταχώρηση μιας τιμής στην πρώτη κενή στήλη.

Αυτόματα θα δημιουργηθεί το όνομα SER01 το οποίο μπορούμε στη συνέχεια να αλλάξουμε. Χρησιμοποιώντας την επιλογή View μπορούμε μεταξύ άλλων (α) να εμφανίσουμε σε μια γραφική παράσταση το διάγραμμα των μεταβλητών που έχουμε επιλέξει με View→Graph Line ή (β) να εμφανίσουμε σε μια γραφική παράσταση το ιστόγραμμα των μεταβλητών που έχουμε επιλέξει με View→Graph Bar.

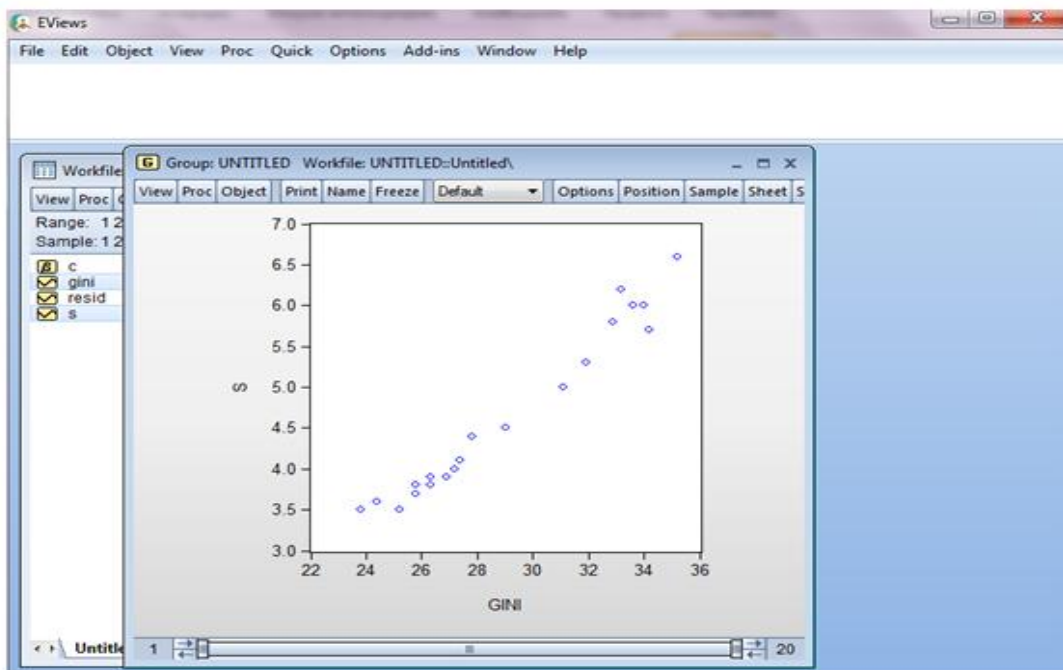
Εικόνα 19.

Στην περίπτωση που θέλουμε οι μεταβλητές να εμφανίζονται σε διαφορετικά διαγράμματα επιλέγουμε View→Multiple Graphs→Line ή View→ Multiple Graphs→ Bar.

Εικόνα 20.

Μπορούμε επίσης να εμφανίσουμε τα διάγραμμα διασποράς των μεταβλητών (συνήθως δύο) που έχουμε επιλέξει με View→ Graph→ Scatter→ Simple Scatter.

Εικόνα 21.

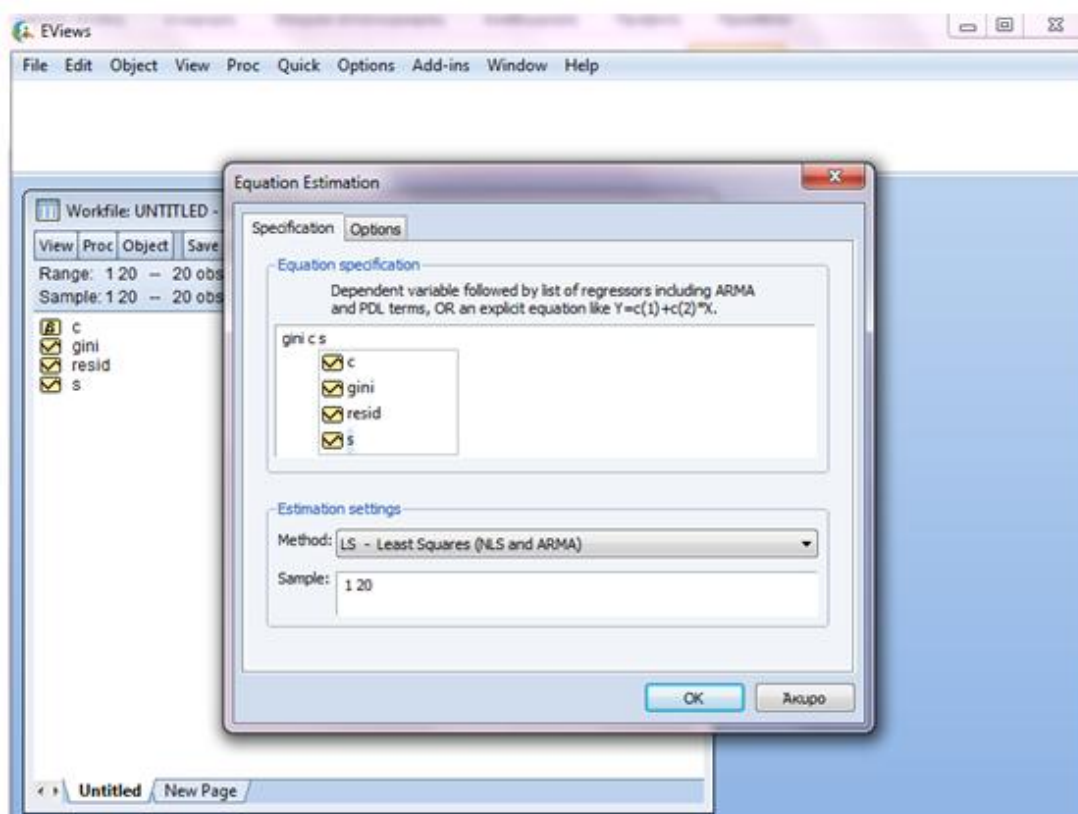
Ακόμα, υπάρχει η δυνατότητα στατιστικής εμφάνισης των μεταβλητών με View→Descriptive Stats→Common Sample ή View→Descriptive Stats→Individual Samples.

Με την επιλογή View→Spreadsheet επανερχόμαστε στο φύλλο τύπου Excel με τις τιμές των μεταβλητών. Όσο βρισκόμαστε στο παράθυρο Group μπορούμε να δώσουμε ένα όνομα στην συγκεκριμένη ομάδα μεταβλητών ώστε να μπορέσουμε να την χρησιμοποιήσουμε στο μέλλον. Αυτό γίνεται με την εντολή Name. Το όνομα που θα δώσουμε στο Group θα εμφανιστεί στη συνέχεια σαν ένα νέο αντικείμενο στο Workfile.

6.9 ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ

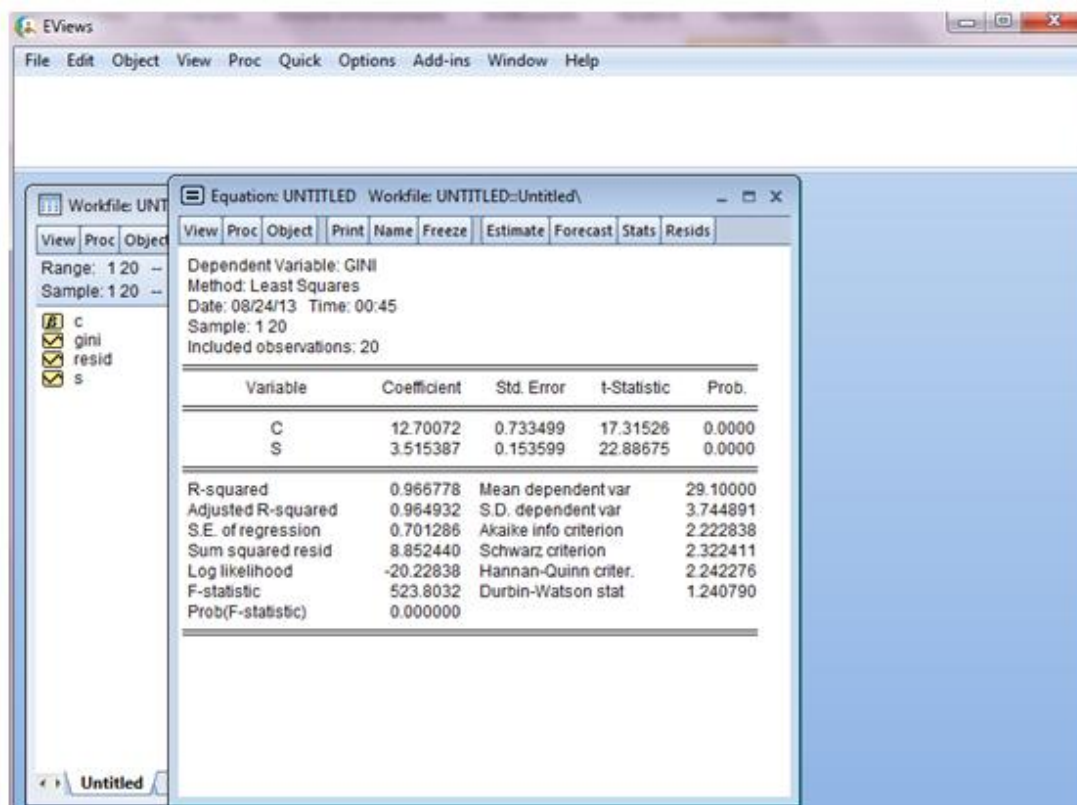
Για να εκτιμήσουμε τη συνάρτηση με την μέθοδο των ελαχίστων τετραγώνων επιλέγουμε από το κεντρικό κατάλογο Quick→Estimate equation.

Στο παράθυρο Equation Specification που ανοίγει γράφουμε με τη σειρά το όνομα της εξαρτημένης μεταβλητής, τον σταθερό όρο που πάντα συμβολίζεται με το γράμμα c (γι' αυτό και το γράμμα αυτό δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν όνομα άλλης μεταβλητής) και το όνομα της ανεξάρτητης μεταβλητής.

Εικόνα 22.

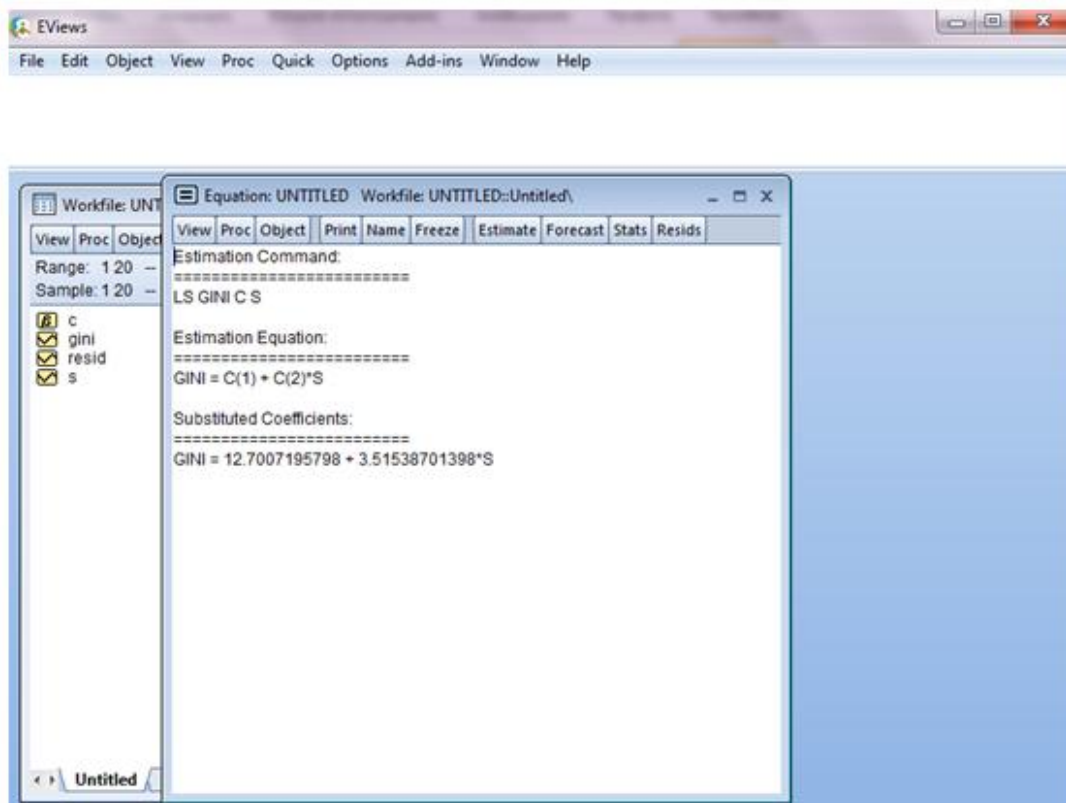
Επιλέγοντας OK ανοίγει το παράθυρο Equation με τα αποτελέσματα της εκτίμησης.

Εικόνα 23.

Μετά την εκτίμηση και την εμφάνιση των αποτελεσμάτων στο παράθυρο Equation υπάρχει η δυνατότητα εμφάνισης περισσότερων πληροφοριών και αποτελεσμάτων που αφορούν την συγκεκριμένη συνάρτηση που εκτιμήθηκε.

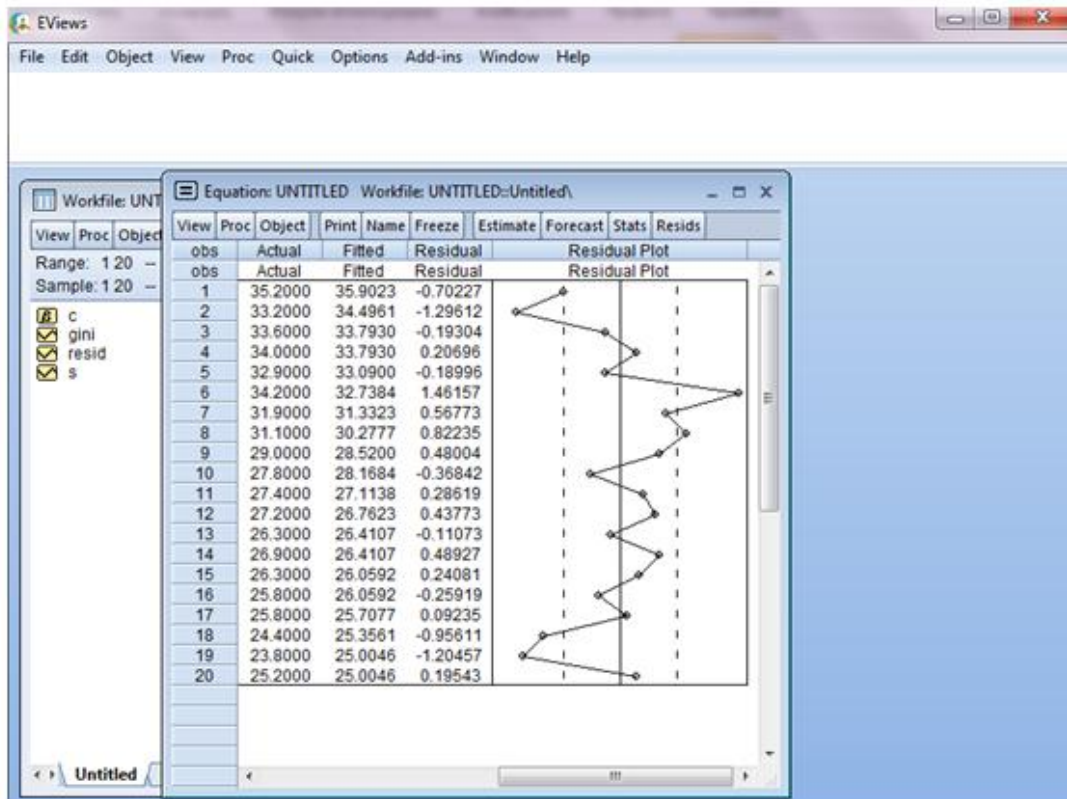
Με την επιλογή View → Representations εμφανίζεται ένα παράθυρο στο οποίο περιέχονται (α) η εντολή εκτίμησης της συνάρτησης, (β) η γενική μορφή της συνάρτησης και (γ) το αποτέλεσμα της εκτίμησης.

Εικόνα 24.

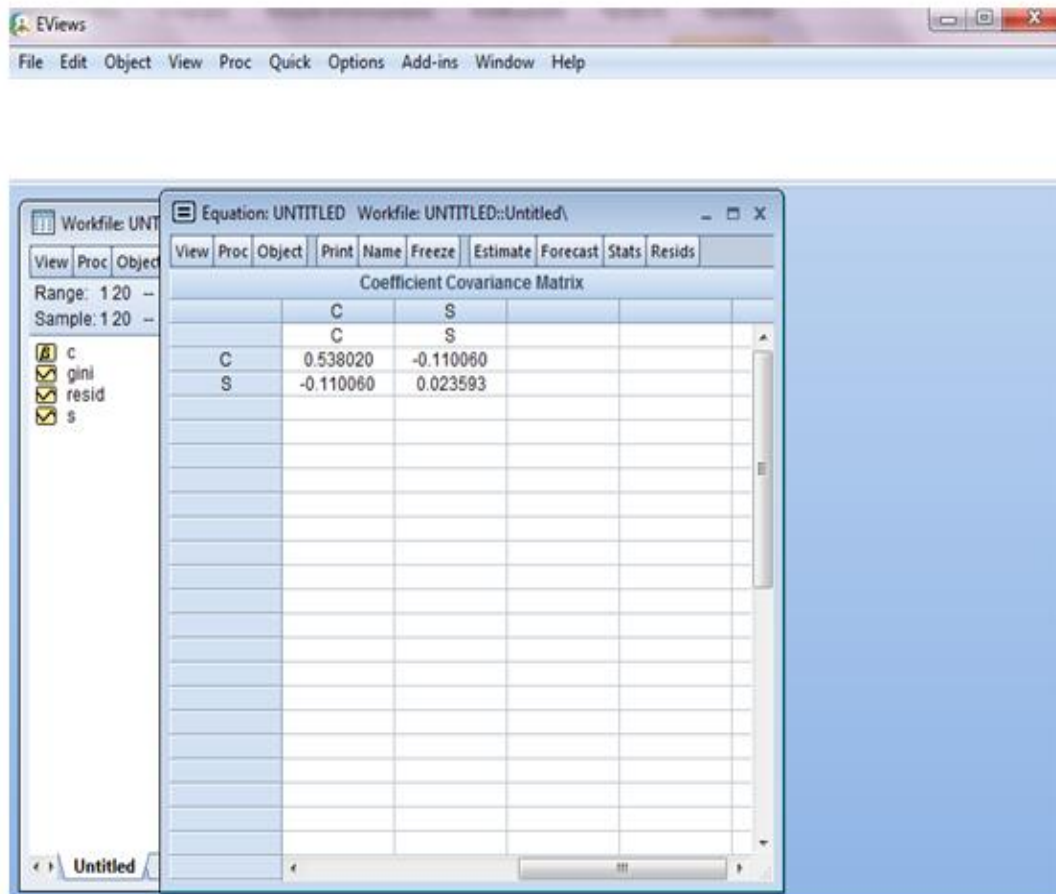
Επισημαίνεται ότι το C(1) αντιπροσωπεύει το β_0 και C(2) το β_1 της τελευταίας συνάρτησης που εκτιμήθηκε. Έτσι, σε οποιοδήποτε υπολογισμό μπορούμε να χρησιμοποιούμε τα C(1) και C(2) αντί να πληκτρολογούμε τους ίδιους τους αριθμούς.

Με την επιλογή View → Actual, Fitted, Residual → Actual, Fitted, Residual Table εμφανίζεται ένα παράθυρο στο οποίο περιέχονται: (α) οι πραγματικές τιμές της εξαρτημένης μεταβλητής (Actual) Y, (β) οι θεωρητικές τιμές της εξαρτημένης μεταβλητής (Fitted) \hat{Y} , (γ) οι εκτιμήσεις των σφαλμάτων (residuals) \hat{u} και ένα διάγραμμα των σφαλμάτων.

Εικόνα 25.

Με την επιλογή View→ Covariance Matrix εμφανίζεται η μήτρα διακυμάνσεων και συνδιακυμάνσεων των συντελεστών της παλινδρόμησης.

Εικόνα 26.

6.10 ΕΛΕΓΧΟΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ

Όπως έχουμε ήδη διαπιστώσει από την εκτίμηση της συνάρτησης παίρνουμε αυτόματα την στατιστική t για τον έλεγχο της στατιστικής σημαντικότητας των συντελεστών. Συγκρίνοντας την τιμή του t με την αντίστοιχη τιμή των πινάκων αποφασίζουμε για την απόρριψη ή μη της μηδενικής υπόθεσης H_0 .

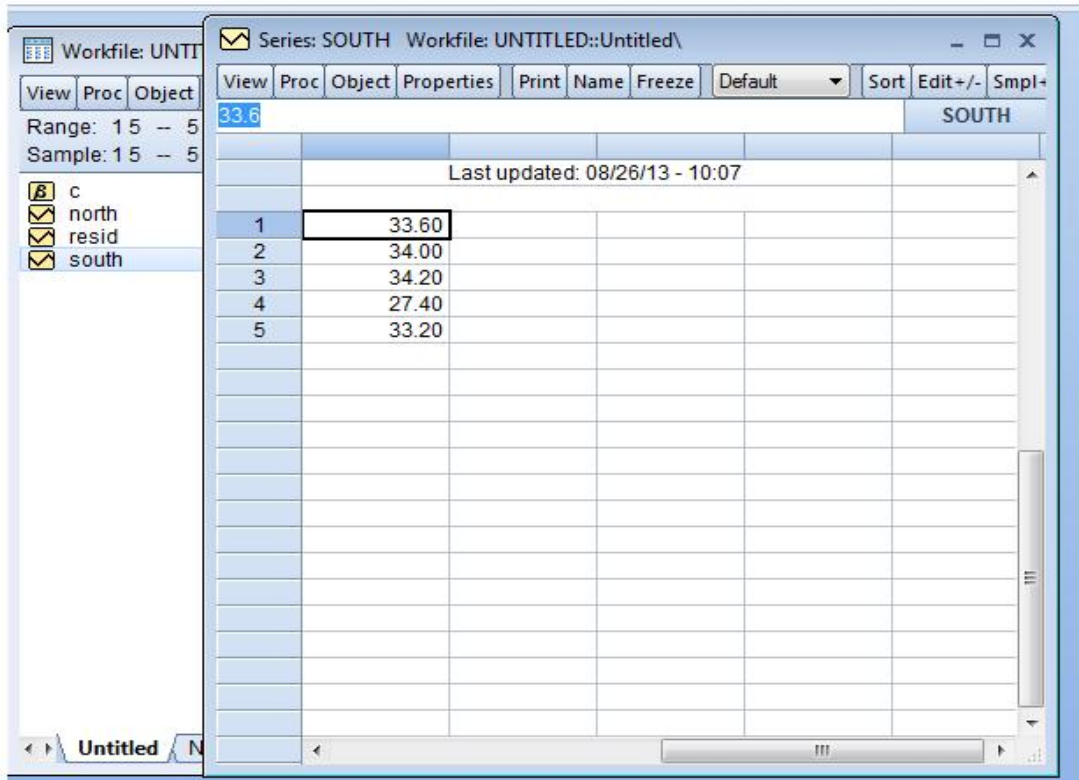
Ένας δεύτερος, πιο εύκολος, τρόπος ελέγχου της υπόθεσης γίνεται με την αντίστοιχη τιμή στην στήλη Prob. Αν έχουμε επιλέξει ως επίπεδο σημαντικότητας το 5% και τιμή αυτή είναι μικρότερη από 0,05 τότε η H_0 απορρίπτεται αφού η πιθανότητα να έχουμε κάνει λάθος είναι μικρότερη

από 5%. Σε διαφορετική περίπτωση δεν απορρίπτεται. Αν έχουμε επιλέξει ένα διαφορετικό επίπεδο σημαντικότητας ($\alpha\%$) τότε η σύγκριση γίνεται με το ποσοστό αυτό.³⁵

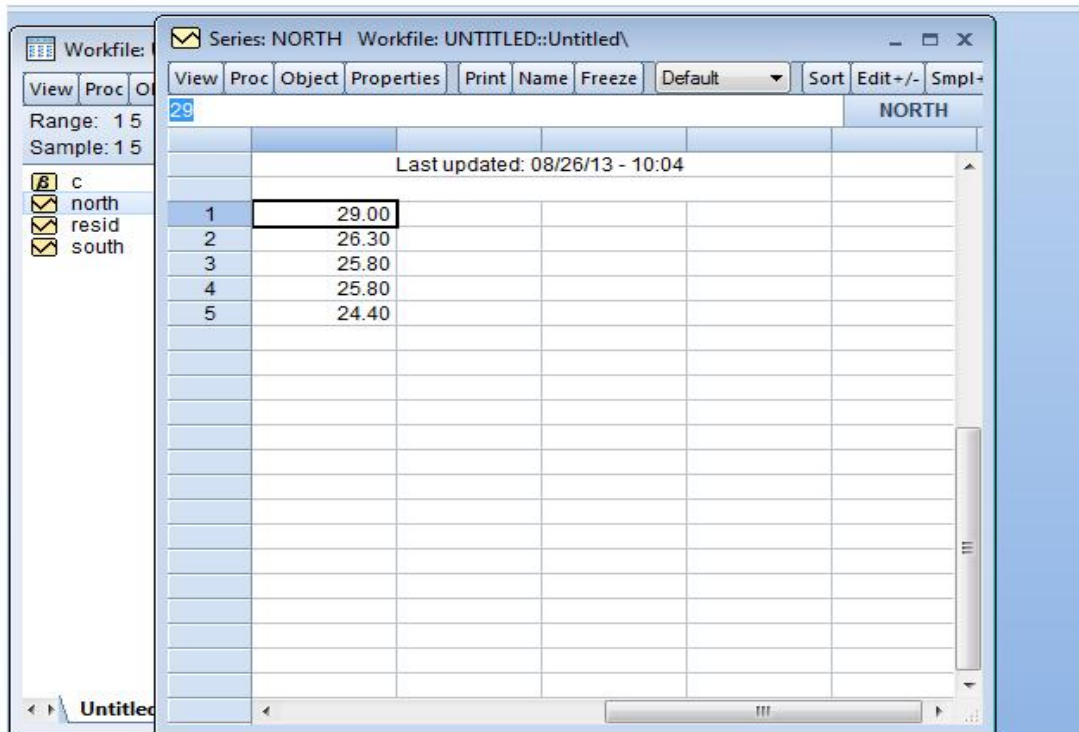
Στην συνέχεια, μέσω της διαδικασίας του ελέγχου των υποθέσεων θα πραγματοποιηθεί ένας έλεγχος για τους μέσους μεταξύ των χωρών της Βόρειας και της Νότιας Ευρώπης, σχετικά με τον δείκτη κατανομής εισοδήματος Gini. Σημειώνεται ότι έχει επιλεγεί ο συγκεκριμένος δείκτης για τον λόγο ότι, ο δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος σε πεντημόρια, λαμβάνει τις ακραίες τιμές του πληθυσμού, επομένως τα αποτελέσματα θα περιέχουν μεγαλύτερη πιθανότητα λάθους.

Τα στοιχεία για τον δείκτη Gini, έχουν ληφθεί από τον πίνακα 4.2. Στις χώρες της νότιας Ευρώπης εντάσσονται: η Ελλάδα, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Μάλτα και η Ρουμανία. Αντίθετα, την βόρεια Ευρώπη απαρτίζουν: η Γερμανία, το Βέλγιο, η Ολλανδία, η Φιλανδία και η Σουηδία. Οι τιμές του δείκτη παρουσιάζονται και μέσω των ακόλουθων εικόνων.

³⁵ Λαζαρίδης Π. «Εφαρμοσμένη οικονομετρία. Σημειώσεις EViews». Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης

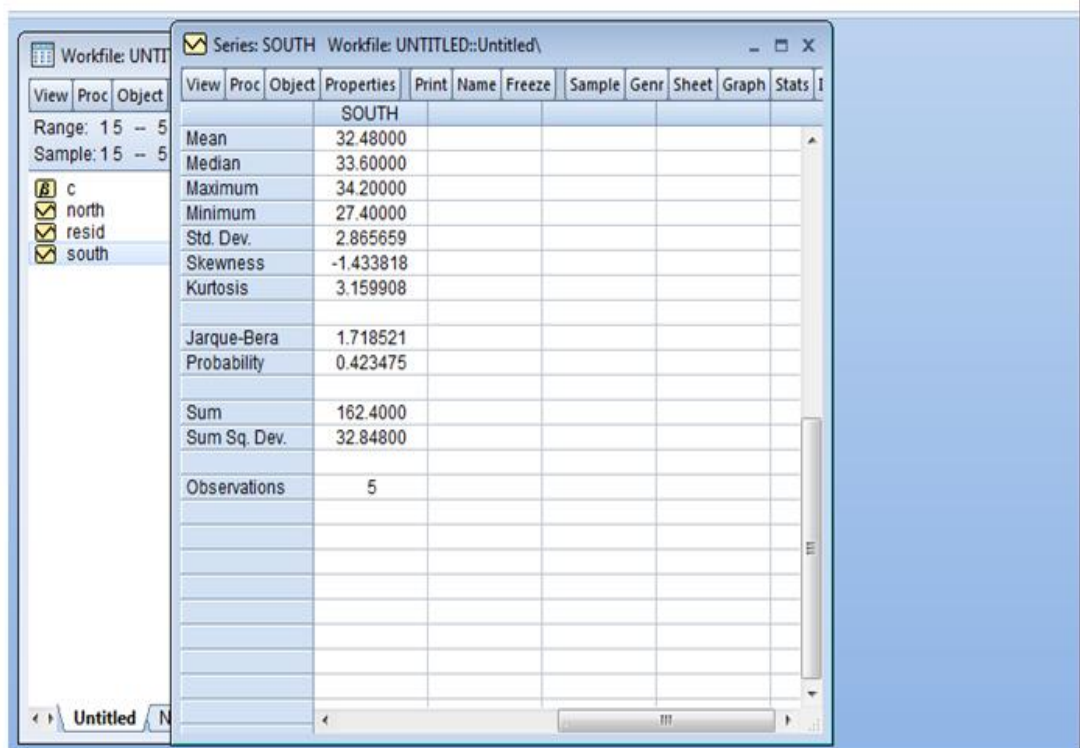

Εικόνα 27.

Εικόνα 28.

Στην συνέχεια παρουσιάζονται οι βασικές μεταβλητές για τις συγκεκριμένες χώρες, δηλαδή, ο μέσος, η διάμεσος, η τυπική απόκλιση, κ.λπ.

View	Proc	Object	Properties	Print	Name	Freeze	Sample	Genr	Sheet	Graph	Stats
			SOUTH								
			Mean								
			Median								
			Maximum								
			Minimum								
			Std. Dev.								
			Skewness								
			Kurtosis								
			Jarque-Bera								
			Probability								
			Sum								
			Sum Sq. Dev.								
			Observations								

Εικόνα 29.

The screenshot shows the 'Series: NORTH' window in EViews. The window title is 'Series: NORTH Workfile: UNTITLED::Untitled\'. The main area displays a list of statistical properties for the series 'NORTH'. The properties and their values are as follows:

Property	Value
Mean	26.26000
Median	25.80000
Maximum	29.00000
Minimum	24.40000
Std. Dev.	1.687602
Skewness	0.810756
Kurtosis	2.636141
Jarque-Bera	0.575353
Probability	0.750004
Sum	131.3000
Sum Sq. Dev.	11.39200
Observations	5

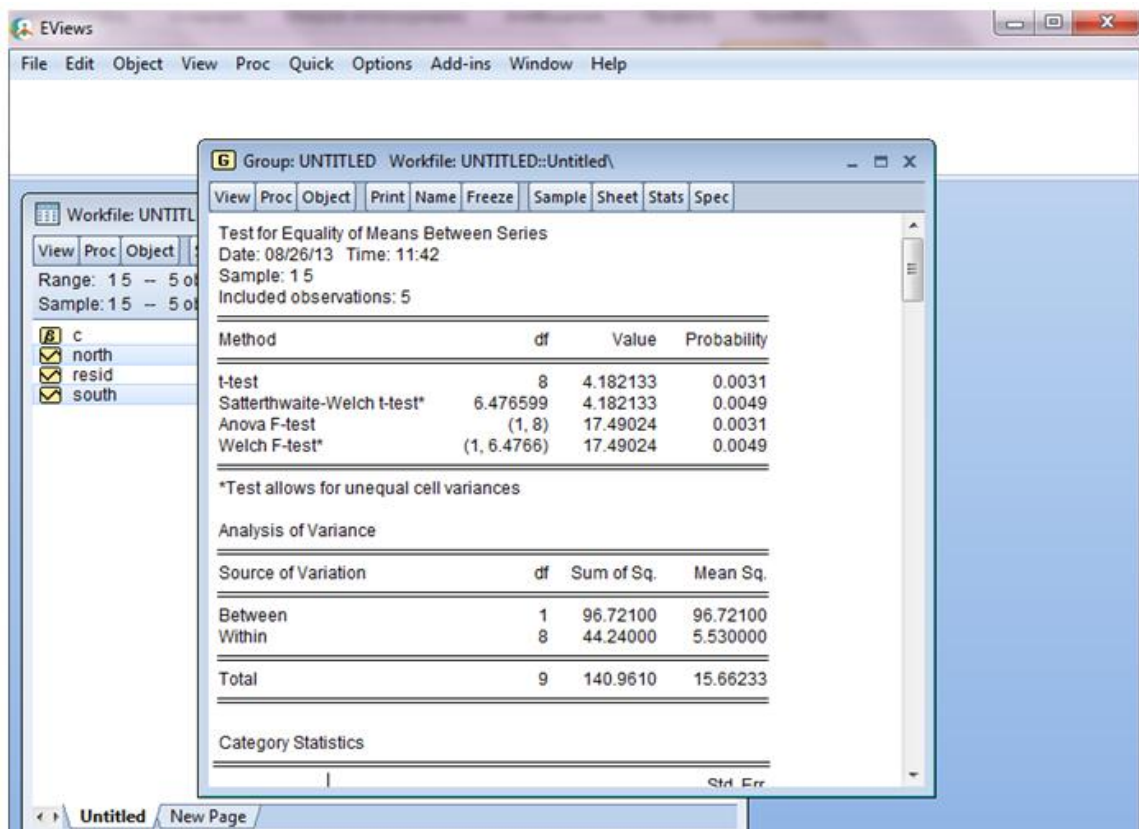
The left sidebar shows the workfile structure with 'north', 'resid', and 'south' series selected. The top menu bar includes 'View', 'Proc', 'Object', 'Properties', 'Print', 'Name', 'Freeze', 'Sample', 'Genr', 'Sheet', 'Graph', and 'Stats'.

Εικόνα 30.

Στην παρούσα φάση, μας ενδιαφέρει να πραγματοποιηθεί έλεγχος για την διαφορά μεταξύ των μέσων των δύο πληθυσμών. Κάτι τέτοιο θεωρείται σκόπιμο να συμβεί προκειμένου να εξετασθεί αν οι παρατηρήσεις δίνουν κάποια ένδειξη ότι υπάρχει κάποια πραγματική διαφορά ανάμεσα στους μέσους.

Με άλλα λόγια, θα πρέπει να γίνει σύγκριση της παρατηρηθείσας διαφοράς - όπως αυτή εκφράζεται από τους δειγματικούς μέσους- με την υπόθεση που θα μπορούσε να είχε κάνει κάποιος ότι δεν υπάρχει πραγματικά διαφορά μεταξύ των μέσων, αλλά η όποια παρατηρούμενη, διαφορά οφείλεται σε αποκλίσεις της τυχαίας δειγματοληψίας.

Η διαδικασία του ελέγχου παρουσιάζεται μέσω της εικόνας 31 που ακολουθεί, όπου παρουσιάζονται τα σχετικά αποτελέσματα.

Εικόνα 31.

Σύμφωνα με την t-στατιστική, επειδή η τιμή (probability = p-value) είναι μικρότερη από το μέγεθος της δοκιμής, δηλαδή 0.05, απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση.

Το συμπέρασμα που εξάγεται από τον έλεγχο των δειγματικών μέσων είναι ότι υπάρχουν στατιστικά σημαντικές ενδείξεις, ότι ο μέσος δείκτης άνισης κατανομής εισοδήματος Gini είναι μεγαλύτερος στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, σε σχέση με τον αντίστοιχο μέσο δείκτη στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης.

Η πιθανότητα αυτό το συμπέρασμα να είναι λάθος, είναι το πολύ 0,05 ($\alpha=5\%$).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η κατανομή του εισοδήματος σε μια οικονομία αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα, στα οποία θα πρέπει να παρέμβει το κράτος. Οι μεγάλες ανισότητες που έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια, επηρεάζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό τα επίπεδα κοινωνικής ευημερίας που απολαμβάνει κάθε άνθρωπος.

Τα μέτρα και οι ενέργειες που θα πρέπει να λάβει ένα κράτος για τον καλύτερο περιορισμό των ανισοτήτων είναι ο εφοδιασμός της οικονομίας με δημόσια αγαθά και αγαθά κοινωνικής ωφέλειας, η ρύθμιση των εξωτερικών οικονομιών και η διόρθωση των μονοπωλιακών παρεκκλίσεων.

Από την πλευρά του, ο ΟΟΣΑ θεωρεί ως κύριες αιτίες αύξησης της ανισότητας τις μεγάλες διαφορές στους μισθούς, την αύξηση της μερικής απασχόλησης, τη μείωση των κοινωνικών επιδομάτων, αλλά και τη μείωση των φορολογικών συντελεστών για τα υψηλά εισοδήματα. Για τη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων, ο Οργανισμός προτείνει πολιτικές ενίσχυσης της απασχόλησης στις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες, πολιτικές που στοχεύουν στην αύξηση των δεξιοτήτων, φορολογικά μέτρα που συμβάλουν στη δίκαιη ανακατανομή του εισοδήματος αλλά και δράσεις που συντελούν στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Μέσα από έρευνες και στατιστικά στοιχεία που έχουν παρουσιαστεί στην παρούσα πτυχιακή εργασία, παρατηρείται ότι, οι οικονομικές και εισοδηματικές ανισότητες είναι μεγαλύτερες στις χώρες της νότιας Ευρώπης, συγκριτικά με αυτές της βόρειας. Κάτι τέτοιο παρουσιάζεται από τον στατιστικό έλεγχο που πραγματοποιήθηκε από το πρόγραμμα EViews.

Το Eviews είναι ένα πρόγραμμα που παρέχει την δυνατότητα στατιστικής και οικονομετρικής ανάλυσης στοιχείων βασισμένο στο παραθυρικό περιβάλλον εργασίας των windows. Πριν πραγματοποιηθεί ο έλεγχος για τον υπολογισμό των ανισοτήτων μέσω του συντελεστή Gini, έγινε μια σύντομη περιγραφή για τον τρόπο λειτουργίας του εν λόγω προγράμματος.

Επιπλέον, μέσα από την έρευνα για τις συνθήκες διαβίωσης, παρατηρείται ότι, ο κίνδυνος φτώχειας έχει αυξηθεί σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τις οποίες τα στοιχεία είναι διαθέσιμα, σε σχέση με 2010.

Ενώ η αναδιανομή του εισοδήματος μπορεί να είναι επιθυμητή για λόγους ισότητας και της κοινωνικής ευημερίας, το μειονέκτημα είναι ότι μειώνει την αποδοτικότητα και προκαλεί στρεβλώσεις στην αγορά. Αυτή είναι και η θεωρία για την αποτελεσματικότητα της αγοράς. Επομένως, συμπεραίνεται ότι, για κάθε κράτος, η εισοδηματική ισότητα και η αποδοτικότητα αποτελούν συνήθως, αντικρουόμενους στόχους.

Ωστόσο, έχει διατυπωθεί η άποψη ότι λόγω της ατελούς πληροφόρησης, μια μεταφορά εισοδήματος από τους πλούσιους στους φτωχούς μπορεί να ενισχύσει πραγματικά την αποτελεσματικότητα κάνοντας αγορές πιο ανταγωνιστικές.

Για την αποδοτικότητα της αγοράς σε μια οικονομία έχουν υπολογισθεί οι δείκτες βιομηχανικής συγκέντρωσης, μέσω των οποίων δίνεται η δυνατότητα καθορισμού σε μεγάλο βαθμό της μονοπωλιακής δύναμης των επιχειρήσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δαλαμάγκας Βασίλειος. «Εισαγωγή στην Δημόσια Οικονομική». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 2003

Δελτίο Τύπου. «Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2011. Οικονομική Ανισότητα». Ελληνική Στατιστική Αρχή, Πειραιάς, 2 /11/2012

Κατσουλάκος Ιωάννης. «Μικρο-Οικονομική Πολιτική. Μέτρα και Εφαρμογές». Εκδόσεις: Τυπωθήτω, Αθήνα 1998

Κώττη Γ.Χ. και Πετράκη-Κώττη Α. «Μικροοικονομική: Θεωρία και Εφαρμογές στη Λήψη Αποφάσεων». Εκδόσεις: Μπένου, Αθήνα 2001

Νεγρεπόντη – Δελιβάνη Μαρία. «Ιδιωτικές και Δημόσιες επιχειρήσεις». Εκδόσεις: Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη 1993

Παπαηλίας Θ., Λαζαρίδης Π. «Κατανομή Εισοδήματος στην Ελλάδα». Εκδόσεις: Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, 1989

Πεμπετζόγλου Μαρία «Δημόσια Οικονομική». Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης, 2011

Σταμάτης Γιώργος. «Η παραγωγή και η κατανομή του εισοδήματος». Εκδόσεις: Κριτική, Αθήνα 1996

Tietenberg. «Οικονομική του Περιβάλλοντος και των Φυσικών Πόρων».
Εκδόσεις: Gutenberg, Αθήνα 1999

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

http://www.levyinstitute.org/pubs/wp_746GR_doc.pdf

http://newecothoughts.blogspot.gr/2011/10/blog-post_30.html#!/2011/10/blog-post_30.html

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BB%CE%AE%CF%81%CE%B7%CF%82_%CE%B1%CF%80%CE%B1%CF%83%CF%87%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%83%CE%B7

http://www.mindev.gov.gr/wp-content/uploads/2011/12/Newsletter_MEA-OOSA_Issue-2_Jan-2012.pdf

<http://www.esdda.gr/Portals/0/Forums/Files/%CE%91%CE%9D%CE%A4%CE%91%CE%93%CE%A9%CE%9D%CE%99%CE%A3%CE%9C%CE%9F%CE%A3%20%CE%9A%CE%91%CE%99%20%CE%9F%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%9C%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%91%CE%A0%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A3%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A4%CE%97%CE%A4%CE%91.pdf>